

Universitäts- und Landesbibliothek Bonn

Sahman benediktean wanaç

Nerses <Lambronac'i>

Wenetik, 1880

Statutum monasticum [armenisch und lateinisch]

urn:nbn:de:hbz:5:1-8106

Ս Ա Հ Մ Ա Ն Վ Ա Ն Ի Ց

ՁՈՐ ԱՐԱՐԵԱԼ Է ԱՇԱԿԵՐՏԱՅ ՍՐԲՈՑ ՀՕՐՆ ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍԻ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ
ՁԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ ՕՐԻՆԱՅ ՆՈՐԻՆ. ՁՈՐ ԳՐԵԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆ ՎՐԵՋԵՐ Ի
ԿՈՂՄ ԻՏԱԼԻՈՑ, Ի ՎԱՆՔՆ ՓԻՍԿԱՆԻ, ԵՒ ԲԵՐԵԱԼ ՅԱՆՏԻՈՔ ՈՒՂ-
ՂԵԱՅ ԸՍՏ ԱՅՍՄ ՕՐԻՆԱՅ ՁՀՈՁԱԿԱՌՈՐ ՈՒԽՏ ՍՐԲՈՑԸ ՊԱՒՂՈՍԻ:

Ա.

ՈՐՊԷՍ ՇԻՆԵՆ ՁՎԱՆՍՆ

Ուր հանդերձեալ է միաբանութիւն եղբարցն
բնակել 'ի միասին, շինել արժան է վանս բնակու-
թեան նոցա՝ այսպէս: Շուրջանակի պարիսպ՝ որչափ և
կարն լիցի նոցա և բաւական եղբարցն: Եւ 'ի մէջ
պարսպին զի լիցի եկեղեցին Աստուծոյ. իսկ յարեւմ-
տից դրան եկեղեցւոյն թողցի ընդարձակ, և 'ի նոյն
կողմն լիցի և դուռն վանիցն, և մերձ 'ի դուռնն տուն
բնակութեան հօրն. 'ի նոյն կողմն տուն հիւանդացն և
տուն եղբարցն որք նոր դան: իսկ եկեղեցւոյն մերձ
թէ խորան կայ առանձինն, կամ շինեսցի յանբոյթ-
տեղի եկեղեցի առանձինն, ուր զխորհուրդն ժողովեա-
ցին առնել. և մերձ յեկեղեցին բանդ մի կամ երկուս,
յորս զյանցաւոր եղբարսն արգելուն: իսկ 'ի հիւսիսոյ
կուսէ և 'ի հարաւոյ եկեղեցւոյն՝ տուն ննջելոյ եղբար-
ցն և տուն ճաշակելոյ. և սեղանատանն մերձ՝ խոհա-
նոցն: իսկ ննջելոյ տանն առնթեր՝ տուն արտաքին
պիտոյիցն, յորում լիցի ըստ կարգի պատրաստեալ

A
R
S
E
G
C

con
mun
qua
Ad
tur;
assu
frat
viti

priv
frat

indul
gallie
tanni
anno

STATUTUM MONASTICUM

*A S. PATRIS BENEDICTI DISCIPULIS CONFECTUM, IN QUO
REGULARUM SUARUM OBSERVATIO MINUTIM DESCRIBITUR:
STATUTUM HOC A MAGISTRO BERENGER IN ITALIA FUIT
EXARATUM IN MONASTERIO FISCAMENSE*: QUI INDE DI-
GRESSUS PERREXIT ANTIOCHIAM, UBI CELEBREM S. PAULI
CONGREGATIONEM AD HAEC INSTITUTA DIREXIT.*

I.

QUOMODO AEDIFICANDUM SIT MONASTERIUM.

In loco ubi Conventus Fratrum stabiliendus est, convenit hoc modo pro ipsis Monasterium exaedificare: muri, juxta vires ac necessitates fratrum, circumquaque extollantur: ast Ecclesia in circuitu medio sit. Ad portam occidentalem Ecclesiae magna (area) servetur; Monasterii janua in hac parte struatur, cui prope assurgant aedes Abbatis, Valetudinarium et Domus fratrum recenter advenientium (vel etiam pro Novitiis).

Si Altare extet penes Ecclesiam, (bene); secus privatum Oratorium tranquillo in loco locetur, quo fratres conveniant ad Capitulum. Ecclesiae contiguus

* Monasterium, armena lingua *Phiscan* (Փիսկան) dictum, indubitanter illud est quod latine vocatur *Monasterium Fiscamense*, gallice *Fécamp* in Normandia situm prope Manicam (Mare Britannicum) non vero in Italia. Aedificatum fuit, ut notat Mabillon, anno circiter 996. (Annal. Bened. IV. 105).

տեղիս նստելոյ: Աիցին և այլ տունք զգեստուցն և հա-
սարակաց կերակրոցն պիտոյից: Իսկ տուն հիւրոցն
արտաքոյ դրան վանիցն և պարսպին, յորում աշխար-
հական հիւրքն հանգչին, զի մի լիցի 'ի նոցանէ ամ-
բոխումն եղբարցն. այլ արեղայ հիւրքն հանգչին 'ի
տուն հօրն: Եւ 'ի տանն ուր նոր եկեալ եղբարքն են՝
պարտ է զի լիցի սեղան տանն. և ննջելոյ տանն սրա-
հակս, ուր եղբարքն նստին յընթերցումն:

Բ.

ԹԷ ՈՐՊԷՍ ԿԱՐԳԱՒՈՐԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Տաճար աղօթիցն թէ լայն և ընդարձակ լինի,
շինեցի դաս կանգնելոյ եղբարցն այսպիսի օրինակաւ:
Որչափ բաւական լինի սիւնէ 'ի սիւն առաջի սրբոյ
խորանին՝ չափ մարդոյ դաս հարցեն, և 'ի մէջ դասին
յարեմտից կողմնն դուռն: Իսկ 'ի վերին կողմնն ոչ
կցեն զգասերն 'ի խորանն, այլ խոռ թողուն յերկու
կողմնն. և 'ի ներքոյ կողմնն որ է ընդդէմ խորանին մերձ
առ դուռնն որ 'ի մէջն կայ, կանգնի 'ի մին կողմն հայրն
և 'ի միւսն բրիւրն: Եւ որք առաջինք են 'ի վանսն և
թէ ծերք և թէ մանկունք՝ կանգնին ըստ կարգի, 'ի
նոցանէ սկսեալք և այլքն ընդ նոսա:

Եւ չկայ խտրութիւն երիցու կամ սարկաւազի
կամ որ ոչ է՝ 'ի կանգնելն, այլ միայն արեղային. և որ
յառաջ է եկեալ 'ի վանսն և արեղայ է օրհնած՝ նա
կանգնի վեհագոյն յեկեղեցին և գնայ 'ի ճանա-
պարհն և նստի 'ի սեղանն, թէ և ոչ գիտէ գիր: Արդ
'ի դասս յոր կանգնին եղբարքն, տախտակս լիցի շըր-
ջանակաւ իւրաքանչիւր ումեք առանձինն, զի 'ի կանգ-

carcer unus vel alter condatur pro criminosis fratribus includendis.

Ad septentrionem et meridiem Ecclesiæ construat^{ur} Dormitorium et Cœnaculum habens prope culinam: juxta Dormitorium extet latrina, in qua stationes pro assidentibus decenter fabrefactæ existant. Fiant quoque cubilia pro Vestiario et Cellario conventus. Extra portam et septa Monasterii (sit) Hospitium pro advenis sæcularibus ad quiescendum, ne fratres perturbent: verum exteri religiosi in Abbatiali æde hospitentur. Novitiorum domus habeat cœnaculum, et dormitorium quod et ambulacrum sit, in quo fratres, lectionis tempore sedeant.

II.

DE INTERNA DISPOSITIONE ECCLESIAE.

Si Ecclesia fuerit satis ampla, et lata, chorus pro fratribus hoc modo fiat. Ante Altare, si potest, et intra columnas templi, Chorus mensura hominis altitudine erigatur: in medio Chori, ad occidentem, (pateat) janua; sed in parte superiori (dorsum) Chori Altari ne jungatur, ita ut aditus hinc inde liber patescat. In interiori parte Chori Abbas hinc stet secus januam contra Altare, illinc Prior: veniant deinceps seniores (Monasterii), ætate provecti sint aut juvenes, quos sequantur ceteri. Nihil discriminis sit Sacerdotem inter aut Diaconum ab illo, qui hoc gradu non est auctus, sed præcedat religiosus; ut qui primum ingressus est Monasterium et Religioni seipsum devovit, ille potiore locum teneat in Ecclesia, in via, in congressu ad mensam, quamvis scribere nesciat.

In Choro omnes per gyrum ad stationes fratrum habeantur lignæ sedes sigillatim distinctæ, quæ, stantibus monachis, sursum vertant, sedentibus deorsum

ներէն կրկնեսցէ, և 'ի ժամ հանգստեանն տարածեցին. և առաջի՝ բաղրոն * հաւասար աթոռոյն երկայն չափով դասուցն, 'ի վերայ որոյ զծունըն կրկնեն եղբարքն և գիրս դնեն և ընթեռնուն: Եւ յետ այսր այլ ցած բաղրոն, միայն 'ի հիւսիսոյ կողմ և 'ի հարաւոյ: 'ի շրջանակաւ դասերն կանգնին կատարեալքն հասակաւ և պատուով, և յոր առաջի նոցա յաթոռն՝ որք են յաստիճան, սակայն դեռ ներքոյ են վարդապետի. իսկ 'ի փոքրն՝ մանկունքն ուսմանաւորքն. և յորժամ գայ նոցա նստել յաթոռն՝ և սղբա յիւրեանցն նստցին համարձակ առաջի նոցա: Եւ յորժամ կամի որ ելանել յաղօթելն, ոչ գայ համարձակ ընդ այս դուռնս որոյ առնթեր է հայրն, այլ ընդ վերին հատածսն ելանեն: Իսկ թէ վասն եկեղեցւոյն պաշտաման որ ելանէ, գայ ընդ աւագ դուռնս համարձակ. և յեւանելն՝ բանայ զգլուխն և խոնարհի հօրն. նոյնպէս առնէ և 'ի մօտանելն թէ տղայ է և թէ կատարեալ: Բայց յորժամ զաղօթսն կատարեն, ընդ այս դուռնս ելանեն ամենեքեան, նախ տղայքն, յետ նոցա մանկունքն և ապա այլ եղբարքն զկնի, ըստ պատուոյն որ պէս և կային յեկեղեցին, և յետոյ ամենեցունց հայրն: Թէ օր է գործոյ, ընթանան 'ի նոյնն, և թէ ոչ՝ գնան 'ի սրահական ուր սահմանեալ է. և ըստ նոյն կարգին նստին յընթերցումն: Իսկ նախ քան զնստելն (թէ) օր է ընդարձակ կամ ժամ որ խօսելոյ հրաման կայ, ասէ հայրն կամ բրիւրն՝ Օրհնեցէք. և ամենեքեան պատասխանեն. և նստեալ խօսին զոր ինչ և կամին: Ապա թէ ոչ է տօն կամ կիւրակէ, ոչ ասէ զայս հայրն, և ամենեքին իմանան թէ ոչ է իշխանութիւն խօսելոյ, և գնան 'ի գործն լուծեամբ, կամ նստին յընթերցումն լուծեամբ: Այսպէս լինիցի և յամենայն աղօթից ժամս: Եւ 'ի տեղն ուր նստեալ են եղբարքն՝ որ յաշխարհական պաշտօնէիցն ոչ ունի իշխանութիւն մօտանել 'ի մէջ նոցա: Իսկ եղբարք որ ոչ են օրհնած

* Յունական բառ. βάλθρον, լաւերն, աթոռ. կամ աստիճան աթոռոյ:

æq
ner
sell
libr
sub
In
res
offi
dio
jor
sed

abe
exe
Ecc
cap
bet
tion
ant
dur

auto
ord
tus
"B
sed
rit
ned
proi
lect

stra
non
Ecc
tem

*

æquantur. Unusquisque coram se habeat ad altitudinem sedis et stationis longitudinem comparatum subsellium*, super quo genuflectat, cui innitatur et in quo libros pro lectione recondat. Insuper minora subsellia subter ponantur ad septentrionem Chori et meridiem. In sedibus circularibus (coram Altare) stent provectiones ætate et dignitate aucti: in sedibus inferioribus officiales, qui tamen interea subsunt magistris: studiosi juvenes imas (occupent) sedes. Cum sedent majores in loco suo, et juvenes sedeant, etsi seniorum sedes præcedant.

Cum quispiam, orationis tempore, exire velit, ne abeat per portam, quæ proxima est sedis Abbatis; sed exeat a latere Altaris: qui vero debet exire ad officium Ecclesiæ, recto tramite eat per majorem portam, prius capite detecto et inclinato Abbati; quod præstare debet ingrediens quicumque sit juvenis aut senior. Oratione completa, omnes per hanc portam debent exire, antea pueri, juvenes postea, tertio fratres per gradum, quemadmodum et in Choro, ultimo Abbas.

Si dies operis fuerit, illuc festinent (fratres); sin autem ambulacrum, petant de more, ibique invariato ordine legant. Priusquam vero sedeant, si dies feriatum aut tempus fuerit loquendi, Abbas vel Prior dicit: "*Benedicite*"; omnibus respondentibus (*Deus*). Tum sedet quisque et ad libitum loquitur: quod si non fuerit dies festus aut dominicus, Abbas non dicit: "*Benedicite*"; et tunc omnes capiunt loqui non licere, ac proinde se conferunt ad opus, vel taciti incumbunt lectioni. Ita agendum est ad omnes horas orationis.

Ubi Fratres conquiescunt nemini laicorum ministrantium fas est eisdem sese commiscere. Fratres, non ut religiosi recepti, qui degunt in Monasterio, in Ecclesia extra Chorum consistunt; euntes post Abbatem sectantur. Si parva fuerit Ecclesia et fratres

* Armenus textus hic habet græcam vocem βᾶθρον.

աբեղայք և 'ի վանսն են, յեկեղեցին արտաքոյ կանգնին այս դասիս, և գնալն յետոյ գնան Տօրն: Ապա թէ եկեղեցին փոքր է և եղբարքն բազում, այս դասս ընդ բուն որմ եկեղեցւոյն 'ի վեր լինիցի: Եւ որք ոչ են աբեղայք և Տիւանդք, 'ի սրահս եկեղեցւոյն աղօթեցեն: Իսկ ուխտաւորքն որ գան յաշխարհէ եկեղեցւոյն յերկրպագութիւն, արք կամ կանայք, յորժամ և կամին մտել յեկեղեցին, թէ են յաղօթս եղբարքն՝ մի արգելցեն, այլ մտցեն և ուր կամին կացցեն և աղօթեցեն որչափ և կամին. և որք յեղբարքն ոչ ունի իշխանութիւն խրատ տալ նոցա, կամ նշանացի ցուցանել՝ թէ այսպէս կաց յաղօթս, կամ յայս տեղիս կանգնէ կամ յայս ոչ. զի մի խառնեցուցեն զմիտս նոցա. այլ յոր ազգէ և իցէ աղօթաւորն և գայ յեկեղեցին, եթէ 'ի պատարագ են և թէ յայլ աղօթս, համարձակ լիցին մտանել, և ուր կամին կանգնել, և յոր կողմ և պիտոյ է աղօթել, թէ կին է և թէ այր. մի որ ընդդէմ դարձցի նոցա:

Գ.

Թէ ՈՐՊԷՍ ԼԻՑԻ ԵՐԳՔՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՔ ՅԵԿԵՂԵՑԻՆ

Իմաստուն որք և հանճարեղ յեղբարքն՝ հրամանաւ Տօրն զայս գործ արասցէ. 'ի տախտակ 'ի վերայ մօմի գրեսցէ զեղբարքն որք սպասաւորեն յեկեղեցին՝ զիւրաքանչիւր գործ. այսինքն զքահանայն որ կամի զշաբաթն ծառայել զպատարագն, և զորս ընդ նմա՝ զսարկաւագն և զկէս սարկաւագն. և զոր 'ի սեղանն զգիրսն ընթեռնու եղբայրն, և զերկու եղբարսն որ 'ի սեղանն սպասաւորեն. զայս գրէ շաբաթն օրն նախ քան զճաբիդրն, և 'ի խորհուրդն բերեն: Եւ յետ սրբոյն Բենեդիքտոսի գրոցն՝ ընթերցողն կարդայ, և այն եղբարքն որ գրեալ է՝ սկսանին. քահանայն 'ի կիրակամտին երիկունն առնու զպաշտօնն մինչև 'ի միւս այլ կիրակէն, և ընթերցողն և սպասաւորքն՝ ճա-

multi, Chorus circumbeat parietes Ecclesiæ. Infirmi et qui non sunt religiosi orent in atriis Ecclesiæ. Sæculares peregrini viri ceu mulieres accedentes orationis gratia ad Ecclesiam tempore, quo deprecantur fratres, isti ne prohibeant eos quaquam libet intrare, et orare utcumque et quantumcumque voluerint: nulli fratrum licet eos admonere, nutumque indicare hic et non illic manendum, sic orandum vel sic, ne mentes eorum confundant. Peregrini externi undique advenientes Ecclesiam vel Sacrum audituri, vel ut divino intersint Officio, mora nulla ingrediantur, nec ulli viro aut mulieri sælectus ad orationem locus abnuatur.

III.

QUO PACTO CANENDUM AUT LEGENDUM IN ECCLESIA.

Cautus inter fratres et sapiens, Abbatis venia, ita faciat: munera cujuscumque fratris, qui inservit Ecclesiæ, in tabellam ceratam describat: nempe Presbyterum una cum Diacono et Subdiacono in hebdomada Sacrum facturum; lectorem in Cœnaculo et binos fratres mensis ministraturos. Hæc omnia in sabbato ante Capitulum ipse describat, ostendatque Conventui. Lector (hujus diei) post Regulam S. Benedicti, tabellam legat; et fratres ibidem descripti incohent (officium). Sabbato ad Vesperam Sacerdos suum munus aggreditur ad diem usque Dominicum secundum (persecuturus): eodem modo et lector et mensæ administri per totam hebdomadam serviunt. Ordo legendi in disci-

շոյն, և պաշտեն զշաբաթն: Իսկ աշակերտին կարդաց-
մունքն և սաղմոսերգութիւնքն ոչ են շաբաթաւ, այլ
օր աւուր. վասն այսորիկ որ գրեն զայս՝ յամենայն ա-
ւուր գրեսցեն նախ քան զխորհուրդն, և բերեալ ՚ի
նոյն կարդան. և իմանայ ամենայն որ զիւր պաշտօն.
Թէ ում է առաջին գիրք գիշերոյն, ում երկրորդն
և ում երրորդն. նոյնպէս և սաղմոսք և վերածայնքն:
Ապա թէ որ ոչ հաւանի, անդ ՚ի խորհրդատունն
ցուցցէ զպատճառ իւր, և ուղղեսցէ զկամս իւր ՚ի գործ-
իւր կամ զհրաժարումնն:

Դ.

ՈՐՊԷՍ ԱՌԵԼԻ ՔԱՀԱՆԱՅՆ ԶԱՂԹՍ ԺԱՄՈՒՅՆ
ՅԵԿԵՂԵՑԻՈՋՆ:

Քահանայն որ ունի զշաբաթն՝ յամենայն ժամ
զաղօթան ինքն միայն ասէ, և յասելն զաղօթան գրով
քնն, ոչ հաստի ՚ի դասն. իսկ այլ եղբարքն թէ տօն
է՝ կորացուցանեն զգլուխսն մինչև կատարէ: Ապա թէ
չէ տօն՝ յասելն զաղօթան ամենեքեան անկանին ՚ի
վերայ բաղրոնին մինչև կատարէ, և ՚ի փառսն՝ յառ-
նեն, և ՚ի կրկնելն զաղօթան՝ անկանին. նոյնպէս և ՚ի
սաղմոսացն փառսն, տօնին՝ կորանան և լուր օրն անկա-
նին: Եւ այս շաբաթ ծառայել և յաւագ խորանն
պատարագել ոչ է ամենեցուն որք երիցունքն են ՚ի
վանսն, այլ միայն նոցա որ յեկեղեցին են ձեռնա-
գրեալ և ՚ի վանսն սնեալ: Ապա թէ տօն օր լիցի և
հանդիսի կամ կիւրակէ՝ զգենու քահանայն ՚ի գիշե-
րային աղօթան, և ինքն խնկարկէ սրբոյ սեղանոյն ՚ի
պատշաճ ժամն. իսկ մանկունքն առնուն և եղբարցն
ծխեն:

pulo aut psallendi hebdomadarius non est, sed diurnus; idcirco qui tabellam conficiunt, quotidie ante Capitulum exequantur et ibi ingredienti perlegant (audientibus omnibus), ut sciat quisque officium sibi impositum, legendi scilicet lectionem primi vel secundi vel tertii nocturni; psalmos quoque et antiphonas imponendi. Si cuiquam munus sibi concreditum expedire non videatur, in Capitulo manifestet explicationis causa vel abdicationis.

IV.

QUA RATIONE IN ECCLESIA HORAS CANONICAS
DICERE DEBEAT SACERDOS.

Hebdomadarius Sacerdos tantum debet recitare preces omnium Horarum Canonicarum, sed recitans ex libro stationi suæ non incumbat: reliqui fratres, si dies festus, caput inclinent ad finem usque precationis; sin dies feriæ, super subsellia prosternant se ad collectas usque ad finem mansuri: dum dicunt "*Gloria Patri*", assurgunt, et iterum se prosternunt ad repetitionem precum. Denuo ad "*Gloria Patri*" post Psalmos, diebus festis inflectunt, feriatis se prosternunt. Hoc officium hebdomadæ et ad Aram maximam sacrificium litare Sacerdotibus, qui in Monasterio sunt, non conceditur omnibus; utique iis tantum qui Ecclesiæ se devovere et docentur in Monasterio. In diebus festis, solemnibus, atque Dominicis Sacerdos ad nocturni preces assumit vestimenta (sacerdotalia), ille idem sacrum Altare adolet incenso diebus assignatis, et juvenes capiunt (thuribula), queis thus fratribus ingerunt.

Ի Նոյեմբերոյ մինչև ՚ի զատիկն, որպէս սուրբն
 Բենեդիքտոս սահմանեալ է, յառնել յուր ժամ գի-
 շերոյն. և ասէն յի սաղմոս դաս և դաս, թէ օրն ոչ
 է կիրակիէ կամ տօն. յորժամ նշանէ լոյսն, դար-
 ձեալ հարկանեն զզանգակն և ժողովեալ կատարեն
 զարեազալին աղօթս՝ մինչդեռ ոչ է եկեալ արևն: Եւ
 յետ այնր ցրուին եղբարքն ՚ի մատրուոս եկեղեցւոյն ՚ի
 խորաներն, և իւրաքանչիւր ոք ՚ի քահանայիցն պա-
 տարագ մատուցանէ, և սարկաւազքն նոցին սպասա-
 ւորեն, և առնեն զայս պատարագս ցած և ՚ի թիւ:
 Յետ կատարման պատարագացն, յերկու ժամն՝ հար-
 կանեն զերրորդ ժամն, և կատարեալ զաղօթսն՝ գնան
 ՚ի ջաբիղքն, և ապա ՚ի գործ աշխատութեան՝ մինչև
 մօտ յինն ժամն. հարկանեն ապա զվեց ժամն. և թէ
 մեծ է վանքն՝ լինի մեծ պատարագ այժմ, և թէ
 փոքր՝ միայն զաղօթսն կատարեն, և գնան ՚ի սեղանն:
 Յետ ճաշակման գան յեկեղեցին և զինն ժամ հար-
 կանեն և զաղօթսն կատարեն: Իսկ ՚ի զատիկն մինչև
 ՚ի Նոյեմբեր և յօրն որ կիրակիէ է և տօն, յետ կա-
 տարելոյ զկէս գիշերոյ աղօթսն՝ ոչ ասեն զարեազալն
 գիշերով, այլ առնեն եղբարքն պատարագ ՚ի խորանսն,
 և ՚ի գալ լուսոյն յառաջին ժամն ասեն զարեազալն և
 գնան ՚ի խորհուրդ, յետ խորհրդեանն ՚ի գործն, և
 աշխատին մինչև ՚ի չորս ժամն. ՚ի չորս ժամն գան և
 առնեն զերկրորդ ժամուն աղօթսն և գնան հանգչին
 մինչև ՚ի վեց ժամն. ՚ի վեց ժամն գան յաղօթսն, և
 թէ մեծ է վանքն՝ առնեն պատարագ, և թէ ոչ՝ միայն
 զաղօթսն, և գնան ճաշակեն. յետ ճաշակմանն հանգ-
 չին, որպէս սուրբն Բենեդիքտոս հրամայեալ է. և
 յինն ժամն գան զաղօթսն կատարեն, և ՚ի հրամայեալ
 աշխատութիւնն գնան մինչև ցերեկոյն: Ապա թէ

V.

QUÆ SINT PSALMODIÆ HORÆ. *

A mense Novembri, ut præscribit S. Benedictus, usque ad Pascham surgendum est octava hora noctis, et dicantur, festis et Dominicis diebus exceptis, duodecim Psalmi. Diluculo rursus pulsetur campana, congregatique (fratres), sole nondum jam clarescente recitant "Primam"; qua finita, Sacerdotes Ecclesiæ petunt Sacella singuli ad Aras celebraturi, quibus ministrant Diaconi. Hæ Missæ celebrantur voce submissa, non cantu: quibus absolutis, ad secundam diei horam pulsetur "Tertia"; eaque completa, conferunt se ad Capitulum, inde opus aggreditur usque ad "Sextam". Si major fuerit (fratrum) Conventus, tunc Missa ad hanc horam solemniter dicatur; sin minor, preces tantummodo, et post preces ad mensam. Cœnæ peracta, redeunt ad Ecclesiam, campanam pulsant et horam "Nonam" persolvunt.

A Pascha autem ad Kalendas Novembris, festis et Dominicis diebus exceptis, dicto Nocturno, "Prima" nocte perdurante, nunquam persolvitur; sed fratres celebraturi ad Aras contendunt. Clarescente die, scili-

* Obscuram esse hujus capitis locutionem ob tempus quo assignantur officia exequenda cuilibet apparet. Etenim a mense Novembri ad Pascha longiores habemus noctes, quibus, post Vigiliis, exequi utique potest quod in secunda hujus capitis parte præscribitur a Pascha nempe ad Kalendas Novembris, quo tempore, dum dies citissime clarescit, nunquam persolvi possunt quæ præscribuntur in parte prima a mense Novembri ad Pascha: transferantur igitur hæc duo locutionis initia oportet. Ast neque ita perfecte completur dictio, quia legenti aliqua obveniunt, quæ clare non videntur expressa. Hæc autem nota visa est necessaria dum, fidelitatis ergo, expositio hæc latina adamussim armeniæ locutioni convenit, quisque de interpretis sententia admoveatur.

կիւրակէ է կամ տօն օր, յորում ոչ է արժան գործ
առնել, յետ առնելոյ զարեազալին աղօթսն յառաջին
ժամն և զխորհուրդսն՝ դան, և օրհնեալ զաղջուրն կիւ-
րակէին ցանեն, և առնեն Բրուցուսիոն*։ Իսկ թէ
տօն է և ոչ կիւրակէ, միայն Բրուցուսիոն առնեն.
Ջուր ոչ օրհնեն. և Բրուցուսիոնն (է) խաչիւ և երգովք
շուրջ գալ զեկեղեցեաւն և կամ յեկեղեցին։ Յետ
Բրուցուսիոնին առնեն զերկրորդ ժամու աղօթսն և
պատարագն, և յետ պատարագին զվեց ժամուն. և
ապա ընթանան՝ ի սեղանն։ Թէ՛ Նոյեմբերէն՝ ի վեր է,
յետ ճաշակմանն դան յինն ժամուն աղօթսն, և թէ
՝ ի զատկէն՝ մնան մինչև յինն ժամն՝ ի հանգիստ, և
ապա դան յաղօթսն, որպէս և ցուցաք վերոյ։

Զ.

Թէ ՈՐՈՒՅՍ ԱՅՆԻ ԶԱՔԻԴՐՆ ՕՐ ԸՍՏ ՕՐԷ, ԱՅՍԻՆՔՆ
ԴԱՏԱՍՏԱՆՆ՝

Յեկեղեցին սուրբ կամ մերձ յեկեղեցին խոր-
հուրդ և դատաստան և խոստովանութիւն եղբարցն
լինիցի, եւ յայսմ տան պատրաստական կայցէ տեղ

* Processio, որ է ըստ լատինաց թափօր, յեկեղեցւոջ կամ
արտաքոյ։

cet prima diei hora recitant "Primam", inde transeunt ad Capitulum, postea ad opus in quo erunt usque ad quartam horam perseverantes. Tunc adeunt "Tertiam" dicturi, qua completa, quiescunt usque ad meridiem. In meridie redeunt ad Ecclesiam pro "Sexta". Si fuerit major Conventus, celebratur Missa; sin autem preces tantum dicuntur, et itur ad prandium. Post prandium requiescunt, S. Benedicto dictante. Hora tertia post meridiem "Nonam" persolvunt, ad opus inde egressuri usque ad Vesperam.

Dominicis autem et festis diebus, in quibus laborare non decet, dicta, prima diei hora, "Prima" et absoluto Capitulo, aquam Dominicæ salsam pergunt benedicendam, eamque aspergunt, et fit Processio. Ni dies Dominicus, sed festus, tunc Processio tantum fit, aqua non benedicitur. Processionis verbo (denotamus) ambire (Clastrum) et interiores partes Ecclesiæ Cruce una cum cantibus. Post Processionem dicunt horam "Tertiam" et Solemnia agunt; mox recitant "Sextam", deinde citius mensis accumbunt. A Novembri et deinceps, expleto prandio, adeunt ad "Nonam": in die Paschæ et sequentibus cubant (omnes) usque ad horam tertiam post meridiem et (tandem) se conferunt ad opus Dei, ut supra dictum est.

VI.

QUOMODO CAPITULUM DIURNUM, SEU JUDICIUM AGATUR.

In Ecclesia, vel prope fieri debet Concilium, Judicium, fratrumque Accusatio. Hic parentur pro omnibus sedes; sed loco principe (prostent) sedilia * pro Abbate et Priore. Hora prædicta Conventuales omnes parvi et

* Armenius Interpres, præter vocem *sedilia*, græcam ponit vocem *selini*, σελίνιον.

նստելոյ ամենեցունց, և 'ի գլուխն' ամբողջ կամ սե-
լինս Հօրն և Բրիուրին. և 'ի ժամդ զոր ցուցաք՝ ժողո-
վին անդ որք են 'ի միաբանութիւն եղբայրութեանն,
մեծամեծք և փոքունք, գործաւորք և եկեղեցականք:
Իսկ յօտար վանից որ է անդ հիւր՝ ոչ գայ ընդ նոսա,
թէ և 'ի կատարելոց որ լինիցի, բայց թէ հայրն հրա-
մայեցէ: Յորժամ ժողովին ամենեքեան, առնու որ որ
ունի զայս պաշտօն՝ զգիրսն ուր գրեալ է Սինաքսառն*,
այսինքն տօներ ամենայն աւուր, և կարգ և օրինակ
սրբոյն Բենեդիքտոսի, և ննջեղեալքն որ լեալ են յե-
կեղեցւոյն եղբայրութիւնն. կանգնի 'ի մէջն և ըն-
թեռնու զաւուրն տօնն. և յարուցեալ ասեն զհայր
մեր որ յերկինս և զաղօթս, և նստին դարձեալ: Իսկ
նա ընթեռնու դրուակ մի ըստ կարգի 'ի Սանթ Պե-
նեթին ռէկլն**, այսինքն 'ի սուրբ Բենեդիքտոսի կար-
գին, և ապա զտախտակն՝ ուր գրեալ է եղբարցն ա-
ւուրն գործն. իսկ յետ տախտակին զմեռեալն՝ որ
ննջեալ է յայնմ աւուր: Իսկ հայրն՝ որ յաթոռն է,
ասէ. Աստուած հանգուցէ զհոգի նորա. և ամենե-
քեան ասեն, Ամէն: Եւ դարձեալ ասէ. Օրհնեցէք. պա-
տասխանեն. Տէր օրհնեցէ: Հայրն ասէ. Խօսեսցուք 'ի
մեր կարգէս և 'ի սահմանեալ մեզ օրինացս: Եւ յայն-
ժամ համարձակութեամբ իւրաքանչիւր որ զոր ա-
խորժէ խօսի, կամ զանձին թերութիւն ցուցանելով
կամ զեղբօրն: Թէ որ դատապարտի յանցաւոր, զոր
սրբոյն Բենեդիքտոսի կարգն արժանի դատեաց ձա-
ղելոյ, հայրն հրամայէ գալ և նստել 'ի մէջ. և դնէ
զկնգուղն 'ի գլուխն և գայ լռութեամբ նստի. իսկ
հայրն հրամայէ ումեք առնուլ զվարոցսն և գալ հար-
կանել զնա: Յառնէ եղբայրն առանց հակառակու-
թեան և առնէ զհրամանսն: Թէ քահանայ է մեղան-
չականն՝ քահանայի ասէ հարկանել զնա. և թէ արե-
ղայ՝ արեղայի: Յորժամ հարկանեն որչափ արժան է,

* Συναξαρίον ըստ Յունաց, Հաւաքումն յիշատակի կամ վարուց
Սրբոց, ըստ մեզ Յայտնաւորք:

** Regula Sancti Benedicti.

magni, operarii et ecclesiastici simul congregentur. Si alius Monasterii hospes fuerit in Claustro, tametsi dignitate præcellenti conspicuus, ne ingrediatur cum ipsis, nisi jusserit Abbas.

Omnibus congregatis, ille cui est officium, accipiat *Synaxar*, idest librum, in quo descripta sunt Festa diurna, Regula S. Benedicti*, Constitutiones, et Conventualium (nomina) Defunctorum: sistit in medio, et legit diem festum. Dein assurgunt (omnes) ad *Pater noster* et preces, et iterum sedent: itaque legit capitulum Regulæ S. Benedicti ex ordine, tabelam quoque, ubi diurna signantur officia fratrum; tandem ejus (nomen) defuncti, cujus dies anniversaria recurrit. Abbas in sede consistens ait: "*Deus animæ illius concedat pacem*," cui respondent omnes: "*Amen*." Rursus P. Abbas conclamat: "*Benedicite*," et respondent: "*Deus benedicat*." Pater (Abbas) resumens verbum, Loquamur, inquit, de Regulis et Statutis nostris. Tunc libere quique fatur libentia, errores quos habet indigitans vel sodalium: quod si reus quispiam noxa damnetur, et flagellis subjiciat S. Benedicti Regula, Pater jubet eum in medio sedere. Hic capiti imponit caputium, et silens it ad sedendum. Abbas uni (fratrum) præcipit ut tollat virgas, eumque flagellet; isque non repugnans erigit sese et jussa facessit. Si reus fuerit Sacerdos, Sacerdoti committitur verberatio; religioso, si religiosus (simplex fuerit culpabilis). Postquam, sicut oportet, flagellatus fuerit, tacite procumbit ad genua Abbatis, et redit ad locum suum.

Si quisquam alius inciderit in menda digna convicio, exprobat et corrigitur, atque ipse absque contradictione se submittit. Si exoriatur quæstio de Monasterii fabrica, aut de Magistratu (urbano) adeundo pro consultatione, (cunctis) Abbas revelat, fit disceptatio (inter fratres), et quid in re magis expediat, vovetur.

* Codex quoque noster utitur voce semilatina et semiarmenia, seu potius gallica *Saint Benetin Reglen*.

երկրպագէ հօրն անմռունչ, և գայ նստի յիւր կարգն, իսկ թէ այլ ոք սխալեալ է սաստեղյ արժանի, աստ սաստեն և յանդիմանեն, և նա ընդունի առանց ընդդիմութեան: Եւ թէ ինչ խօսք կայ՝ վասն վանիցն շինութեան կամ առ իշխանս խորհրդոյ, աստ ասէ հայրն և ամենեքեան խորհին և զպատշաճն դատեն առնել: Յետ կատարելոյ զամենայն խոկումն և զիրաւունս՝ զոր ժամանակն և օրն ածէ՝ ի վերայ, յառնեն. և թէ կայր ոք յօրն մեռեալ յեղբարցն, ասեն վասն նորա եօթն սաղմոս, և հրամայեն այն օրն զինքն՝ ի պատարագն յիշել. և զիւր հացն և զգինին և զապուրն առաջի բրիւրին դնեն ի սեղանն, և առնուն հետ այլ մնացուածոցն, և տան աղքատաց: Եւ ապա եթէ բանի օր է՝ գնան ի գործն, և այլ ոչ խօսին, և թէ ոչ՝ ի գլաւաստրն գնան նստին յընթերցումն գրոց:

Է.

ԹԷ ՈՐՊԷՍ ԿԱՏԱՐԻ ՊԱՏԱՐԱԳՆ ՍՈՒՐԲ

Եթէ մեծ է վանքն և բազում եղբարքն, պարտ է յամենայն օր զի ընդ քահանային ի պատարագն սուրբ՝ սարկաւազ և կէս սարկաւազ պաշտեսցեն. ապա թէ փոքր է, լինի այս միայն ի կիւրակէն և ի տօնսն: Եւ ի ժամ խորհրդոյ պատարագին՝ զգենուք քահանայն և սարկաւազն և կէս սարկաւազն ի սարկաւազատունն. իսկ եղբարքն յեկեղեցին սկսանին զերգսն ըստ աւուրն խորհրդոյ: Եւ յորժամ գայ քահանայն արտաքս, կանգնի առաջի սրբոյ սեղանոյն, և այլ ոք յերիցանցն գայ առ ընթեր նմին. իսկ նա ասէ նմա զայս խոստովանութիւնս ցած. Խոստովանիմ առաջի Աստուծոյ և սրբոյ Աստուածածնին և ամենայն սրբոց և ձեր, հարք և եղբարք, զամենայն մեղս զոր գործեալ եմ. քանզի մեղայ խորհրդով բանիւ և գործով և ամենայն մեղօք զոր գործեն մարդիկ. մեղայ, մեղայ: աղաչեմ զձեզ, խնդրեցէք վասն

Peracto Concilio, et, ut oportet, ceteris pro opportunitate temporis et diei expletis negotiis prodeunt (omnes). Si obierit illa die ex fratribus quispiam, dicant pro eo septem Psalmos (Pœnitentiales), et ut fiat ejusdem memoria in Missa commendant. Panis et vinum et obsonium illius super mensam ponuntur coram Priore, et inde una cum ceteris fragmentis amovent (fratres) pauperibus largituri. Post hoc si dies operis, cum silentio ad laborem se conferunt, secus adeunt claustrum ut perlegant libros.

VII.

QUOMODO CELEBRANDUM SIT SACRUM MISSÆ SACRIFICIUM.

Si major fuerit Congregatio, perplures fratres, Diaconus et Subdiaconus quotidie Sacerdoti litanti administrent: si autem fuerit parva idipsum fiat Dominicis tantum et diebus festis. Cum venerit hora sacri Mysteriorum peragendi, (Celebrans) Sacerdos, Diaconus et Subdiaconus in Sacrario sumunt paramenta dum in Ecclesia fratres incipiunt cantica de die, cujus mysterium colitur. Sacerdos exiens e Sacrario ante sacrum Altare consistit: tum proximus adest ei alter Sacerdos, cui ille, submissa voce, hanc peragit confessionem: *« Confiteor Deo, Deiparæ et omnibus Sanctis, coram Vobis, Patres et Fratres, omnia peccata quæ patravi: quia peccavi cogitationibus, verbis et operibus, et deliqui ut fert prava hominum consuetudo: peccavi, peccavi, peccavi! Obscuro Vos, (veniam) flagitate pro me a Domino. »* Astantes respondent: *« Deus, potens,*

իմ յԱստուծոյ : Պատասխանեն որք մերձ են . Ողորմեսցի ձեզ Աստուած հզօրն , և թողու թիւն շնորհեսցէ ամենայն յանցանաց ձերոց զանցեալն և զայժմուս և զոր գալոցն է . փրկեսցէ և հաստատեսցէ յամենայն բարիս և հանգուսցէ զձեզ 'ի հանդերձեալ կեանս . ամէն : Ինքն ասէ . Աղատեսցէ և զձեզ Աստուած , և թողցէ զամենայն յանցանս , և տացէ ժամանակ ապաշխարելոյ և գործելոյ զբարիս . ուղղեսցէ զառաջիկայ կեանս ձեր շնորհօք Սուրբ Հոգւոյն հզօրն և ողորմածն : Յետ զայս ասելոյ երկրպագեն միմեանց . և սկսանի եկեղեցին երիս Տէր ողորմեայս բարձր և եղանակաւ , կիւրեղէիսոն , Քրիստէլէիսոն , կիւրեղէիսոն * : Իսկ սոքա դնեն զգիրսն յաջ կողմն սեղանոյն . և 'ի կատարել զՏէր ողորմեայն , ասէ քահանայն աղօթս բարձր՝ վասն աւուրն խորհրդոյ , թէ տէրունական է կամ սրբոց և կամ ննջեցելոց կամ հիւանդի կամ ճանապարհորդի , զի վասն այսր ամենայնի գրեալ է 'ի գիրսն , և փառք ածէ . նոքա , Ամէն ամէն : Եթէ օրն տօն է մեծ և կամ կիրակէ՝ որ ոչ է յաղութահայտն , սկսանի ինքն զփառք 'ի բարձունսն , և ամենեքեան ընդ նմա , մինչև ցայն՝ Օրհնեմք , զքեզ յաւիտեանս . ամէն : Յետ այսր աղօթից ասէ կէս սարկաւազն զԱռաքեալն առաջի խորանին կամ յամբիոնն . զկնի երգ և ալելու . և յարուցեալ սարկաւազն ընթեռնու զաւետարանն 'ի յամպիոնն կամ 'ի խորանն սուրբ՝ գէպ 'ի հիւսիւս , մոմեղինօք առնն թեր և խնկօք : Թէ կիրակէ է՝ զկնի ասեն զսուրբ հաւատսն Նիկիոյ , ապա թէ լուր օր՝ ոչ : Յետ զհաւատսն կատարելոյ՝ երգ սրբասացութեան , և բերեն զսպաս սրբութեանն , և ունի սարկաւազն առաջի : Դառնայ քահանայն և ակներև ժողովրդեանն առնու զհացն , դնէ 'ի մաղղմայն և կնքէ . տայ կէս սարկաւազն 'ի նա զգինին և ապա զջուրն , արկանէ 'ի սկիհն և կնքէ . սարկաւազն

* Տէր ողորմեա , Քրիստոս ողորմեա , և այլն : Մանթ մաղլեանք Յոյն եկեղեցւոյ , յորմէ առեալ և Լատինաց՝ նովին ձայնիւ յեղանակեն , վասն որոյ և թարգմանիչս մեր նոյնպէս անփոփոխ պահեալ է :

են. Ողոր-
հանձնեա-
լայԺմուս
ի յամե-
րէրձեալ
լձեզ Աս-
սցէ ժա-
ւղղեացէ
յն հզօրն
Ռմեանց.
բարձր և
հրէլէի-
ղանոյն.
նայն ա-
հրուհա-
իւանդի
յնի գը-
նամէն:
է յաղ-
և ամե-
լ յաւի-
տարկա-
թիոնն.
զն ըն-
տրանն
ննկօք:
իկիոյ,
սրելոյ՝
եանն,
այն և
նաղղ-
նին և
ւազն

ղեանք
ղանա-
եալ է:

*misereatur tui, et parcat omnibus peccatis tuis præs-
entibus et præteritis, et a futuris liberet te, salvet et
confirmet te in omni opere bono et requiescere faciat
æternaliter. Amen.* » Denuo Sacerdos: « *Deus utique
liberet vos et remittat omnia delicta vestra, det vobis
spatium veræ pœnitentiæ et bonum operandi et dirigat
in præsentī vitam vestram gratia Spiritus Sancti, qui
Omnipotens est et Misericors* ». Exinde una simul fle-
ctit uterque, et Cœtus alta voce incipit ter cantare: *Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison*. Collocant
Librum a dextris Altaris, et absoluto cantu Kyrie, Sa-
cerdos voce alta Orationem de Mysterio dicit ex die;
scilicet aut de Dominica, vel Festo, sive de Sanctis,
aut pro Defunctis, pro Infirmis quoque et Itineranti-
bus, quia pro unoquoque istorum in Libro est consti-
tuta (Collecta). Inde subjungitur « *Gloria Patri* »; cui
(fratres) « *Amen.* » Si dies Dominicus vel solemnis,
præterquamquod in Quadragesima, Sacerdos incipit
(Hymnum) « *Gloria in excelsis* », ceterique usque ad
ea verba persequuntur: « *Te benedicimus in æternum.
Amen* ». His precibus expletis, Subdiaconus coram
Altare legit aut e suggestu « *Apostolicum* »; sequitur
cantus et *Alleluja*: surgit Diaconus et legit ad pulpi-
tum vel ad sacrum Altare Evangelium facie ad septen-
trionem conversa, cereos hinc inde habens et incen-
sum. Si dies Domini fuerit, symbolum Nicœnum
deinde oportet dicere; die feriæ nunquam. Post sym-
bolum canitur Agiologia, et offeruntur Oblata quæ
tenet Diaconus ante. Sacerdos se vertens, sumit panem
in conspectu populi et ponit super patenam signo cru-
cis desuper facto. Subdiaconus eidem porrigit vinum
et aquam, quæ signat signo Crucis fundens in cali-
cem. Diaconus quidem caute super sanctum Altare
ponit (Oblata). Sacerdos circum incensat. Mox se ver-
tens ad populum accipit oblationes virorum et mulie-
rum: propinquat populus illi, cujus dexteram oscula-
tur, ponitque inter digitos obolum (seu census nu-

առնու զգուշութեամբ և դնէ 'ի վերայ սրբոյ սեղանոյն, և խնկարկէ քահանայն շուրջանակի, և ապա դառնայ 'ի ժողովուրդն, և առնու զֆրանթն յաբանց և 'ի կանանցն. գան ժողովուրդն համբուրեն զաջն և դնեն 'ի մատունսն քարտէզ * : 'ի կատարմանն կէս սարկաւազն ջուր բերէ 'ի լուանալ, և լուացեալ տարածէ զձեռս իւր առաջի սրբոց նուիրացն և աղօթէ խորհրդաբար : Զփառսն բարձրացուցանէ. ժողովուրդն. Ամէն : Քահ. 'ի վեր ընծայ. ժողովուրդն Ունիմք : Քհ. Եւ գոհաց : Ժղ. Արժան և : Քհ. Արժան է ստուգապէս. և ասէ զայս բարձր մինչև ցայն՝ Աղաղակել ընդ նոսին և ասել : Ժղ. Սուրբ սուրբ սուրբ Տէր զօրութեանց. եղանակաւ : Քհ. այսուհետև ասէ զաղօթսն 'ի ծածուկ, և օրհնէ խաչակնքելով զսրբութիւնսն. զայ աղօթիւքն 'ի ծածուկ մինչև 'ի Հայր մեր որ յերկինս. և ասէ զայս ինքն միայն բարձր : Յետ ասելոյ Մի տար զմեզ 'ի փորձութիւն. Ժղ. Այլ փրկեա 'ի չարէ : Քհ. առնու զհացն 'ի ձեռս և բարձրացուցեալ ասէ, Խաղաղութիւն ամենեցուն : Իսկ սարկաւազն ասէ զկնի այսր եղանակաւ, Գառն Աստուծոյ որ բարձեր զմեզս աշխարհի, ողորմեաց մեզ : Եւ լուեալ զայս ամենեքեան կրծաբախութեամբ երկրպագեն : Իսկ քահանայն յետ բեկանելոյ զհացն համբուրէ զնոյն և ապա զսարկաւազն, սարկաւազն գայ և համբուրէ զոք 'ի պատուականացն, և 'ի նմանէ տարածի համբոյրն ընդ ամենայն եկեղեցին : Գարձեալ սկսանի սարկաւազն, Գառն Աստուծոյ. և ամենեքեան ընդ նմին կրկնեն զոյն երիցս, և այլ փոքր ինչ երգ ընդ նմին : Իսկ քահանայն կատարեալ զճաշակումն և լուացեալ զձեռսն, դարձեալ աղօթս ասէ բարձր՝ ըստ խորհրդոյ աւուրն, կամ զոր ասացն կրկնէ. և փառս տուեալ կատարի պատարագն :

Այլ պարտ է գիտել զի եթէ կիւրակէ է, յորժամ

* Դրամ փոքր : որ առ Կիւրիկեցի հարստութեամբ աղգիս լոյ, թերևս 'ի լատին բառէ Quarties, զչորրորդ մասն գրամոյ նշանակելով, որպէս և էր իսկ Quartarius $\frac{1}{4}$ Գահեկանի :

misma)*. Hoc expedito, Subdiaconus aquam defert (Sacerdoti) pro oblutione: (Sacerdos manus oblati coram extendit et secreto orat: cum pervenerit ad versiculum) « *Gloria Patri* » vocem elevat, populusque respondet « *Amen.* » Sacerdos continuat, « *Tollite ad Deum mentes cum timore* »: Populus, « *Attulimus.* » Sacerdos « *Deo gratias agite ex toto corde.* » Populus « *Dignum et justum est.* » Sacerdos « *Dignum profecto et justum est, etc.* » et hanc elata voce recitat Orationem usque ad verba « *proclamare cum ipsis (Seraphim et Cherubim) et dicere.* » Populus decantat: « *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus exercituum, etc.* »

Deinceps Sacerdos secreto orat et benedicit signo crucis Sacramenta: pergit submissa voce dicere preces usque ad « *Pater noster qui es in cœlis* », quam solus dicit contenta voce. Post verba: « *Et ne nos inducas in tentationem,* » Populus subjungit: « *Sed libera nos a malo.* » Sacerdos Pane (Eucharistico) in manus accepto et elevato, dicit: « *Pax omnibus.* » Dein canens Diaconus dicit: « *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.* »

Audientes hæc (verba) percutientes pectora omnes se invicem prosternunt. Sacerdos primo frangit Panem et osculatur, deinde Diaconum; Diaconus autem confert se ad deosculandum unum de Senioribus, a quo undique spargitur per Ecclesiam. Diaconus resunit « *Agnus Dei* »: terque repetunt omnes novum addentes Canticum. Post consumptionem Sacerdos manus lavat, rursus voce excelsa precatur, prout mysterium diei dictat, aut eandem Orationem repetit, et (Versiculum) dicens « *Gloria* » Missam absolvit.

Adhuc notare oportet, quod si est dies Domini,

* Nomen monetæ adhibitum in armenio textu est *Kardes*, քարեկ, apud nos inductum, tempore militum cruce signatorum, forsitan a latina voce *quartus* derivatum. Decurrente sæculo, XIII. *Kardes* pars erat duodecima solidi illius ævi, æquivalens omnino ad solidum præsentis gallicæ libellæ.

քահանայն աղօթէ՝ ամենեքեան կորացուցանեն զպարանոցս. ապա թէ լուր օր է կամ՝ ի քառասներորդ պահսն, որչափ և յաղօթեն է քահանայն՝ ամենեքեան մածուցեալ կանդիմօք ընդ երկիր անմռունչ:

Եւ ի քառասներորդսն յետ սրբոյ պատարագին գնայ հայրն և նորա որք ի սեղանն պաշտեն, և լուանն երեք աղքատի ոտս, համբուրեն, և տայ նոցա զգեստս և աւուրն կերակուր և ըմպելի, որպէս Սուրբն Բենեդիկտոս սահմանեալ է:

Ը.

ԹԷ ՈՐՊԷՍ ԿԱՐԳԱՒՈՐԻ ՍԵՂԱՆՈՅՆ ՏՈՒՆ

Տունն յորում ճաշակեն եղբարքն՝ մերձ յեկեղեցին, պարտ է հնարել զի լիցի երկայն որչափ բաւական լիցի, և լայն՝ որպէս զի երկու սեղանս դիցի հուպ յերկուս որմնն, և կացցէ ի միջոցն սպասաւորացն գնալոյ և գալոյ: Երկայնութիւն լիցի յարեւելից կողմն յորում և բարձրապրիզմիկ * . և ըստ լայնութեան տանն ի վերայ նորին սեղան, իսկ ի վերայ այսր սեղանոյ՝ խաչ և կամ պատկերս նկարագրած: Եւ ի հիւսիսոյ և ի հարաւոյ կողմն՝ երկայն սեղաննի. և յարեւմտից կողմն պատուհան՝ ընդ որ ի խահարանոցէն տացեն զկերակուրսն յերկուս եղբարսն որք ծառայեն: Եւ ի հարաւոյ կոյս հուպ առ սեղան հօրն՝ բարձր ամբիոն, ուր նստեալ ընթերցողն զգիրսն ընթեռնու: Իսկ ի դուռն տանն ջուր պատրաստած առ ի լուանալ, և մերձ ջրոյն դաստառակեր որով սրբեն զձեռս:

* Ոչ այլ ուրեք հանգիպեալ այսմ բառի, անգիտանամք. մանաւանդ զի և յետոյ յիշեալ պարզ և յոգնական եղանակաւ ապրիլ մէր, անդ գուշակի սպաս կամ անօթ ինչ լինել, հանգոյն յարակից յիշեցելոցն, բաժակ, պնակ, գրգալ, և այլն. և թերեւ ի պարսիկ բառէ ապրիլ, آب, գոյլ կամ փայտեայ անօթ ջրոյ. այլ յայսմ տեղւոյ բարձու սեղանատան այդ ոչ պատշաճի: — Թուի աստանօր և շփութութիւն իմն լինել ի նկարագրի գրից կողմանց սեղանատանն:

caput flectunt omnes quum preces dicit Sacerdos; si ferialis dies, vel abstinentiæ tempus quadragesimalis, usquedum Sacerdos dicit Orationes, cuncti quiete stant vultu procumbentes in terram. Per totam Quadragesimam, post Sacrificium, it Abbas cum inservientibus Missae, et (omnes) trium pauperum pedes lavant ac deosculantur; moxque (P. Abbas) vestimenta tribuit eisdem, cibum et potum pro illa die, ex Regula S. Benedicti.

VIII.

QUOMODO DIRIGATUR COENACULUM.

Locus, in quo fratres manducant, ut sit propinquus Ecclesiæ curandum est, longitudine æqua, discretim amplius, ita ut ad parietum ora duæ mensæ possint locari, spatiumque maneat in medio pro euntibus et redeuntibus fratribus qui ministrant. Longitudine ad Orientem respiciat, ubi etiam sublime*...; sit latus, ut Altare capiat (inhærens parieti), desuper Crucem habens aut pictas Imagines. Ad septentrionem et meridiem (sint) tabulæ oblongæ: ad occidentem fenestra per quam e culina fercula transmittantur ad duos fratres qui ministrant. In parte meridionali prope mensam Abbatis (emineat) pulpitem quo insidens Lector perlegat libros.

* Vox armena *ապրիզմիկ* *Abrizmig* in nullo alio codice invenitur, ideoque certam illius interpretationem determinare non possumus, præsertim quia eadem vox, quæ hoc loco diminutiva forma, alibi forma simplici adhibita est pro rebus vel suppellectilibus cubiculi et mensae, scilicet pro cyathis, cochleariis, etc. (Vid. p. 81). Forsitan interpretatur pro *situla* ab arabico vel persico *ab* (aqua), *resm* (lignum); at quomodo ad locum Cœnaculi aptari possit, nescimus. — Videntur etiam obscura et indistincta quæ hic de Cœnaculo et duabus mensis dicta sunt.

Արդ այս է ձե տանն. և լինի տարածեալ 'ի սեղանսն
կտաւս ըստ բաւականին: Իսկ 'ի վերին սեղանն կա-
խած են փոքր զանգակք. և անդ եղեալ ջուր և գինի
իւրեանց ամանովքն. և սկաւառակ և հաց հօրն և
բրիւրին. զի յայս սեղանս այլ ոք յեղբարցն ոչ նստի,
բայց եթէ զհօր ոք մեծարեն: Եւ յերկուս սեղանսն
այլ այսպէս ջուր և գինի այլ եղբարցն, և ըմպելի իւ-
րաքանչիւր ումեք առաջի եղեալ. և նստին հեռագոյն
յիւրերաց: Թէ մանուկ ոք կայ 'ի ներքոյ վարդապետի՝
ոչ նստի 'ի ճաշակելն զերիս ամս, այլ առաջի վար-
դապետին իւր կանգնի և ուտէ. իսկ այլ եղբարքն
ուտեն իւրաքանչիւր ոք առանձինն և ոչ ընդդէմ իրե-
րաց: Արդ զանգակ կայ 'ի սեղանոյ տանն դուռնն.
յետ աղօթիցն գայ բրիւրն և հարկանէ. ժողովին և
գան ամենեքեան 'ի ջուր որ է 'ի դուռնն, և լուանան
զձեռս և սրբեն: Իսկ յորժամ ամենեքեան ժողովին,
մտէ բրիւրն և եղբարքն ընդ նմա, հարկանէ ան-
մուռն զզանգակն որ կայ առաջի իւր 'ի սեղանն, և
ամենայն եղբարք իւրաքանչիւր 'ի տեղոյ յարտա-
քին շրթունս սեղանոյն հպեալ կանգնին ընդդէմ
իրերաց. և ասեն միաձայն և բարձր, Օրհնեա, տէր:
Սկսանի բրիւրն և այլքն ընդ նմա բարձր. Աչք ամե-
նեցուն. Տասգու նոցա կամօք քովք. Փառք. երեք Տէր
ողորմեա: Ապա կորացուցեալ զգլուխս ասեն զՀայր
մեր որ յերկ. անմուռն: Քահանայն որոյ շաբաթն է՝
ասէ. Եւ մի տար զմեզ 'ի փորձութիւն. բարձր: Եւ
ամենեքեան, Այլ փրկեա զմեզ 'ի չարէ: Եւ խաչակնքէ
նոյն պատարագիչ քահանայն զսեղանն, և ասէ. Օրհ-
նեա, Տէր, զկերակուրս ծառայից քոց և զծառայքս 'ի
ձեռն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. ամէն: Յետ
օրհնելոյն նստին ըստ կարգի. և սեղանն է կրծահաս.
որպէս զի ձեռքն 'ի ճաշակելն յարիցեալ լինի յեզր
սեղանոյն: Իսկ գրակարդացն յետ նստելոյն եկեալ
խոնարհի առաջի բրիւրին և ասէ, Օրհնութեամբ
հրամայեա, տէր: Եւ առեալ հրամանն նստեալ սկսանի
յընթերցումն. 'ի նորա սկսանէն, քանզի հաւասար
եղեալ է ապուրն, սկսանին և եղբարքն 'ի ճաշակել

Apud portam Cœnaculi paretur aqua ad lavacrum, et cominus sudariola pro manibus abstergendis. Hæc est forma Cœnaculi; lintheaminibus satis mensæ sternantur. Ad mensam superiorem, tintinnabula pendent, et aqua et vinum cum urceis (desuper) ponantur, scutella et panis pro Abbate et Priore; ideo quia nemo alius in hac mensa tenet accubitus, præterquam honoris causa hoc cum hospite fieri velit. Similiter ad hunc modum aqua et vinum in duabus mensis ponantur pro ceteris fratrum, habens unusquisque potum apud se, seorsim accumbentes.

Si fuerit (aliquis) juvenis sub Magistro, tres annos non sedebit edens, sed stet contra Magistrum et comedat. Ceteri fratres, uno nemine contra alium unquam, seorsim manducabunt.

Igitur cum tintinnabulum sit ad ostium Cœnaculi, finitis precibus, Prior venit et pulsatur; congregantur omnes accedentes ad aquam januæ propinquam, manus lavant et abstergunt: convenientibus omnibus, Prior, retro habens fratres, ingreditur et silens pulsatur tintinnabulum positum ante se super tabula, cunctique fratres exterioribus tabularum fimbriis propinquant, singuli invicem e loco contra se respicientes, unaque simul conclamant: « *Benedic, Domine* »: Prior incipit, et continenter ceteri: « *Oculi omnium in te sperant, Domine; aperis tu manum tuam, etc. Gloria Patri: ter Kyrie eleison.* » Postea inclinantes capita sua, silentio, dicunt « *Pater noster* ». Sacerdos de vice hebdomadarius contenta voce inquit: « *Et ne nos inducas in tentationem;* » cui omnes: « *Sed libera nos a malo.* » Idem ipse fungens officio signat signo Crucis mensam, dicens: « *Benedic, Domine, servorum tuorum fercula et servos tuos per Jesum Christum Dominum nostrum: Amen.* » Post benedictionem sedent omnes ordine suo.

Mensa usque ad pectus sic emineat ut manus edentis tabulæ ipsius ori nitatur. Cum sederint (omnes), Lector stans contra Priorem inclinat se et ait: « *Jube,*

անմուռնէ: Եւ որ որ ծարաւի է, ինքնին խառնէ յըմ
պելոյն որչափ և կամի և ըմպէ: Իսկ երկու եղբարքն
պաշտօնեայք բերեն զապուրն առ հաւասար միով
օրինակաւ: Եւ յորժամ կատարեն եղբարքն զառաջին
ապուրն յուտելոյ, հարկանէ մին 'ի պաշտօնէիցն
զզանգակն որ կայ առաջ բրիուրին՝ իւր ակնարկե-
լովն. և յարուցեալ միաբան եղբարքն ասեն, Օրհնեա
տէր: Քահանայն խաչակնքէ զսեղանն և ասէ. Օրհ-
նեա զկերակուրս ծառայից քոյ, Աստուած: Այլքն, Ա-
մէն: Եւ նստեալ քարշէ իւրաքանչիւր որ զերկրորդ
ապուրն առաջի և ճաշակեն: Յետ ըստ կամաց ճաշա-
կըմանն բրիուրն դանակին կոթովն դմբէ 'ի սեղանն
երիցս, և պաշտօնեայքն գան՝ սփիւրիդ մին ունելով և
միւսն արմաւենի աւել. երկրպագեն բրիուրին և սկը-
սեալ 'ի նմանէ աւելեն իւրաքանչիւր ումբք առաջի.
և ժողովեալ զնշխարեալ կոտորսն 'ի սփիւրիդն և տան
աղքատաց: Յայս կոտորոցս չկայ իշխանութիւն հանել
'ի վանիցն ծախսն: Հարկանէ ապա բրիուրն զզան-
գակն, և յառնեն եղբարքն, կանգնին ըստ առաջին
օրինակին և ասեն. Խոստովանեղիցին ամենայն գործք
քո և սուրբք քո օրհնեսցեն զքեզ: Եւ երեք Տէր
ողորմեա և զՀայր մեր որ յերկինսն՝ ցած, և արձա-
կին: Թէ 'ի վեց ժամն կերան, զինն ժամու աղօթան
այժմ առնեն 'ի Նոյեմբերոյ 'ի վեր, և թէ 'ի կիւրա-
կէ է և կամ 'ի տօն: Իսկ յերեկոյին ժամուն ճաշա-
կեն յոչ որ ժամանակ, ոչ 'ի կիւրակէ և ոչ 'ի տօն և
ոչ 'ի լուր օր՝ ոչ մտէ 'ի սեղանոյն տունն ջեր սպաս
կամ 'ի լման հաց, այլ որպէս սուրբն Բենեդիքտոս
սահմանեալ է՝ 'ի չորս բաժնոյ հացին մինն, և խա-
ւարտ կամ չնչին իրս ցամաք: Եւ լինի երեկոյին ճա-
շակեն յետ վեսպոլին, այսինքն յետ երեկոյին ժա-
մուն: Նոյն կարգովն նստին զոր ճաշոյն ցուցաք. Սաղմ.
Յիշատակ արար սքանչելեաց. Ողորմած. Փառք: Իսկ
յետ յառնելոյն. Յիշատակ արար սքանչելեաց. Կե-
րակուր. Փառք: Եւ գան Ողորմեային յեկեղեցին:
Դարձեալ գիտել պարտ է, զի ըմպելոյ ոչ կայ
հրաման յոր և կամի որ ժամ, այլ յետ իւրաքանչիւր

Domine, benedicere : » data venia, sedet et incipit legere. Initio lectionis, juscum dum fertur ad omnes, silentio fratres incipiunt comedere. Qui sitit, sumit ex sese potum et bibit ad libitum. Duo fratres (qui ministrant mensis) jacula, mensura æqua, afferunt (cui-cumque). Fratrum esus primi ferculi ad finem dum vergit, unus de ministris pulsat tintinnabulum positum ante Priorem ad ejus nutum, simul omnes fratres consurgunt et dicunt : « *Benedic, Domine.* » Sacerdos mensam signat signo Crucis et ait : « *Benedic, Domine, fercula servorum tuorum* : » ceteri : « *Amen.* » Rursus sedentes, sumit unusquisque secundum ferculum et comedit. Postquam, quantum libuit, omnes manducaverint, Prior cultri capulo ter percutit mensam : ministri adveniunt, quorum alter sportam, alter defert peniculum palmæ : salutem dicunt Priori, quem ante verrere incipiunt mensam ex ordine (usque ad ultimum factitantes); quæ superfuerunt fragmenta in sportam recondita pauperibus distribuuntur; nec quicquam eorum (quæ remanserant) super mensas pro necessitatibus Monasterii fas est detinere.

Exinde Prior pulsat tintinnabulum, fratres resurgunt, eo pacto stantes, quo cœperunt ab initio, ajuntque : « *Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua, et Sancti tui benedicant tibi* : » adjungunt tres *Kyrie eleison, Pater noster*, secreto, et abeunt.

Si prandium fiat hora sexta (in meridie), eadem hora, a Novembri et deinceps, Dominicis etiam et festis diebus recitatur « *Nona.* » Sed cum cœnatur sub sero, nullo in tempore, ne in Dominicis quidem, festis et ferialibus diebus calida fercula inducenda sunt in Cœnaculum, nec panis integer, admisso tantum quadrante, olera vel hyerofagia pauca ad præscriptum S. Benedicti. Cœna fit post Vesperas. Fratres, ordine anteacto, accumbunt mensis : (dicunt) Psalmum : « *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator Dominus, escam dedit timentibus se. Gloria.* »

Ժամուցն աղօթից գայ բրիւրն և հարկանէ զզանգակն որ է 'ի դուռն սեղանոյն, և եղբարքն եկեալ 'ի միասին օրհնեն զԱստուած և ըմպեն. բայց հիւանդք ոչ են այսմ հրամանի ներքոյ և ոչ հայրն, զի նոքա հրաման ունին յիւրաքանչիւր տունս ճաշել. հայրն յորժամ կամի գայ 'ի սեղանն*,

Եթէ ոք գայ 'ի կրօնաւորաց և կամի ունել զմեր եղբայրութիւնն և միաբանել ընդ այս եկեղեցիս, բերեն զնա յետ կատարելոյ զխորհուրդն 'ի ջաբիդրն, և անկանի առաջի ամենեցուն. հայրն ասէ. Զինչ խընդրես: Եւ նա պատասխանէ. Հրամանաւն Աստուծոյ և քոյ և ամենայն եղբարցդ, խնդրեմ զձեր եղբայրութիւնդ և զայս եկեղեցւոյս միաբանութիւնն: Եւ ասէ ցնա հայրն. հայրն մեր երկնաւոր որ ամենեցուն տիրէ՝ տացէ քեզ զխնդրուածս քո, և արասցէ զքեզ սրբոց իւրոց մասնակից: Եւ հրամայէ յառնել: Յառնէ և գայ անկանի յոտս հօրն և համբուրէ զոտս նորա: Եւ հրամայէ նմա նստիլ 'ի կարգ եղբարցն յետոյ ամենին: Քայ և ողջունէ զամենեւեան ըստ կարգի, և նստի ուր առ հրաման:

Իսկ եթէ եպիսկոպոս կամ հայր այլ վանից կամի եղբայր լինել յայս եկեղեցիս յորում եմք, գայ 'ի խորհրդատունն, և ոչ երկրպագէ որպէս ասացաք. բայց որ ընդ իւրն են՝ երկրպագեն: Իսկ նա եկեալ նստի աթոռով ընդ եկեղեցւոյս հայրն, և խօսեալ ընդ միմեանս առնու զեղբայրութիւնն: Իսկ յորժամ յառնեն 'ի խորհրդոյն, ամենեքեան բացաւ գլխով համբուրեն զինքն և զեղբարսն որ ընդ իւր են, թէ տօն է և թէ ոչ:

* Յայս վայր միայն ութ գլխոց վերնագիրք կային 'ի մասենկանս, և այն առանց թուակարգութեան. վասն որոյ զյետագայս, ըստ իմաստիցն զանազանութեան՝ տող ընդ մէջ թողլով՝ զատուցաք:

Peracta cœna (repetunt) « *Memoriam fecit... escam dedit timentibus se. Gloria* » : recitant *Kyrie eleison*, (mox) adeunt Ecclesiam.

Scire oportet, quacumque hora potum bibere non licere; sed Prior, elapsa Hora Canonica, venit et pulsatur tintinnabulum quod est prope Cœnaculum, et fratres Deum Dominum benedicentes approximant et bibunt. Ægri et Abbas huic Regulæ non subsunt; etenim illi, in Valetudinario suo, de licentia comedunt; Abbas vero, si placet, adit Cœnaculum.

* Si venerit Religiosus quispiam societatem cupiens inire nobiscum, et huic Ecclesiæ dicari, Missæ Sacrificio finito, ducunt in Capitulum. Ille se prosternit ad omnes, et Abbas dicet: « *Quid vis?* » Cui ille: « *Ego Dei, et tui, omniumque fratrum istorum voluntate Fraternitatem vestram, et huic aggregationem Ecclesiæ depono.* » Dicet illi Pater: « *Pater noster æternus, qui dominator est omnium, exaudiat petitionem tuam et participem faciat Sanctorum suorum.* » Jubet itaque eum surgere: erectus ultra procedit, genua flectit, seque ad Abbatis pedes prosternit et osculatur. Hic mandat, ut inter fratres ultimum locum teneat. Pergit itaque (Religiosus) ad deosculandos omnes per ordinem, reditque ad locum sibi impositum.

Quod si Episcopus, vel alterius Monasterii Abbas huic Congregationi nostræ consociari voluerit, et ipse Aulam congressus petit: verum non genuflectit, ut supra, quamvis genua flectant qui retro sequuntur: ille sessurus apud Abbatem hujus Conventus, sedem conscendit; (fratres) autem, inter se collatis consiliis, eundem in sodalem recipiunt; et cum e Capitulo assurgunt, omnes, detecto capite, eundem et comitantes socios, etiam die festo, amplexantur.

* Hucusque textus in octo capita cum titulis divisus est: quæ sequuntur, prout argumenta reposcunt, discerpemus, aliquo tamen spatio interposito.

Եղբայր վանիցն որ կամիցի 'ի հեռաւոր ճանապարհ գնալ, և թէ նախ է քան զխորհուրդն՝ յորժամ ժողովին 'ի խորհրդատունն, առնու հրաման 'ի հօրէն. և յորժամ ելանեն 'ի խորհրդոյն, համբուրէ զամենեսեան և գնայ: Իսկ եթէ յայլ աղօթից ժամուն է, թէ 'ի վեցն թէ յինն, համբուրէ զեղբարսն և գնայ: Յորժամ հարկանեն զզանգակ ջաբիդրին և ժողովին եղբարքն 'ի դատելն, ամենայն ոք որ գայ և կամի նստել յիւր կարգն, նախ երկրպագէ Աստուծոյ և ապա նստի. և 'ի նստելն յաջ և յահեակ խոնարհի եղբարցն որք ենն ընդ իւր:

Եթէ յաշխարհականաց որ գայ և կամի մտել 'ի մեր եղբայրութիւն և առնուլ զօրհնութիւն եղբարցն, պարտ է առնուլ զաւետարանն և նովա առնել զինքն եղբայր. և յորժամ լինի եղբայր՝ գայ 'ի կարգն, և համբուրէ զամենեսեան 'ի վերուստ մինչև 'ի վայր:

Թէ հիւր գայ հետեակ առանց ձիոյ կամ թէ ձիաւոր, և ունիցի զկնի հետեակս, ոչ է պարտ թողուլ 'ի վանս մտանել՝ մինչև է ազդեալ հօրն կամ բրիւրին. այլ հրամանաւ հօրն իջանէ 'ի հիւրատունն, որ է մերձ վանիցն, և ուննայ զիւր պիտոյսն 'ի վանիցն, թէ աղքատ է՝ 'ի բաշխէն, ապա թէ ոչ 'ի վանիցն գործաւորացն, զհացն և զգարին և զամենայն իւր պիտոյսն և որոց ընդ իւրն: Եւ ազդէ հօրն թէ զինչ է իւր կամքն կամ զինչ խնդրէ. թէ է պատշաճ՝ տեսանէ և լսէ զիւր բանսն, ապա թէ ոչ՝ պատասխանէ և դառնայ:

Եթէ իշխան որ գայ կամ ձիաւոր կամ 'ի վանիցն ծանօթից, յորժամ և գայ՝ մտէ առանց հարցանելոյ, և ընթացեալ յեկեղեցին աղօթէ: Առնուն զնա եղբարքն և տանին առաջի հօրն. ասէ զիւր խնդիրն վասն որոյ եկն. և ամենեքեան ընդունին զնա սիրով որպէս զՔրիստոս, և զամենայն պիտոյս բերեն վասն Աստուծոյ և վասն խաղաղութեան և բարւոյ. կենայ

Iter longum suscepturus frater de gremio, antequam incœperit Concilium, illic convenientibus fratribus in unum, veniam exposcita Patre; abeuntibus illis, deosculatur omnes et proficiscitur. Si aliarum precum inciderit in tempus, vel Sextæ, aut Nonæ, confratres complectitur et abit. Quando pulsatur Capituli tintinnabulum et fratres pro examine congregantur, quisque suum locum petat, prius Deum colat, sedeat postea, confratribus, qui adsunt, a dextris et a sinistris antea ferens salutem.

Si venerit quispiam de sæculo cum voluntate societatem ineundi nobiscum, cupieritque benedictionem fratrum accipere, Evangelium capiat, et ita in fraternitatem accipiat. Quum vero Deo profitetur, adeat suum locum et omnes, a primo ad ultimum, osculetur.

Si hospes sine equo pedibus, vel comitatu pedestri advenerit eques, ne sinatur ingredi Monasterium, inscio Abbate aut Priore; sed cum venia Abbatis, ad Hospitium contiguum Monasterio descendat. Illic accipiet a Conventu necessarium quod postulat: si pauper, quod (datur pauperibus) et ipse recipiet; sin autem, tam pro se quam pro turba comite, panem, hordeum et omne eis necesse ab Operariis Monasterii (accipiet). Is conferat cum Abbate de omnibus quæ vult aut obtinere desiderat; qui (Abbas), si erit æquum, assentitur et comparat; sin autem, abnuit, eumque dimittit.

Si advenerit Princeps, vel dignitatis gradu conspicuus, aut eques aut vir notus Monasterio, potest ingredi ad beneplacitum, absque licentia, Ecclesiamque petens illico precaturus. Fratres qui recipiunt, ducunt eum ad Abbatem, cui ille itineris sui causam palam faciet: ipsum, velut Jesum Christum, omnes humani-

'ի վանսն որչափ և կամի: Ապա թէ յերեկոյն յետ խաղաղական աղօթից գայ, յորում ոչ ունին եղբարքն հրաման խօսելոյ, 'ի հիւրատունն արտաքոյ օթի ուլ որ և իցէ, և անտի առնու զպիտոյսն մինչև ցվաղն: Առաւօտին հեծեալ գայ յեկեղեցին, և հան զիպի հօրն, որպէս ասացաք: Եւ որ որ և գայ 'ի հիւրատունն մեծ կամ փոքր, 'ի վանիցն առնու զամենայն պիտոյսն, մինչև հայրն ընկալցի կամ հրաման տացէ գնալոյ: Իսկ եթէ այս հիւրքս զորս կերակրեցին և ընկալան 'ի վանսն՝ առնեն ինչ անպատշաճ 'ի վանսն կամ 'ի սահմանս նորին, խրատեսցեն և հարցեն զնոսա, թէ գողացան կամ անդաստան աւերեցին, ըստ մեղացն պատուհասեալ:

Բնաւ որ յեղբարցն ոչ ունի հրաման ուտել 'ի սեղանն յառաջ քան զերեք ժամուն աղօթսն, և ոչ 'ի տուն որ պարսպին ընդ ներքսն է, բայց միայն հիւանդին՝ որ յիւրեանց որոշեալ տունն կերակրի:

Ի սուրբ քառասնորդսն յեղբարցն առողջքն ոչ ունին հրաման ուտել նախ քան զերեկոյին աղօթսն: Իսկ եթէ հիւրեր գան, և կամ որ յեղբարց մերոց կամի գնալ 'ի ճանապարհ և կամի ճաշակել, հրամանաւ հօրն կերիցէ, և մի 'ի հասարակաց սեղանն, այլ յայլ տան, և այս լիցի 'ի վեց ժամն 'ի հասարակել աւուրն: Բայց առողջքն ոչ կարեն զայս առնել և որ 'ի վանսն են. և ոչ կարէ մին միւսումն հրաման տալ առանց հօրն:

Յորժամ և իցէ յորս զաղօթից ժամուց զգան գալն հարկանեն՝ որ եղբարցն չունի այլ հրաման խօսել կամ վանիցն արտաքոյ ելանել, մինչև եկեալ է յեկեղեցի և կատարեալ զաղօթսն:

ter excipient, et omne ei necessarium, pro Dei (amore), pace et charitate deferent universi. Ipse (autem), ut vult et pro libito in Monasterio maneat. Quod si post Completorium venerit sub sero, quo tempore non licet fratribus loqui, expedit ut in Hospitium, quicumque ille sit, foris recipiatur, illucque instruatur quibus indiget (nocte) usque ad crastinum. Postero die equitans ad Ecclesiam perveniet, et, prout supra dictum est, in Abbatis conspectum astat.

Hospiti cuicumque sive illustri, sive plebejo Hospitium petenti, usquedum Abbas jusserit recipi aut dimitti, subministrabitur a Monasterio necesse. Si vero tales hospites recepti ac refecti turpe aliquid in Monasterio aut in viciniis perpetraverint, admoneantur, utique vapulandi si furati sint, aut, si vastaverint agros, pro gravitate culpæ puniendi.

Nulli fratrum fas est, ante Horam Tertiam in Cœnaculo manducare, ne intus quidem in Claustro præter ægrotos qui in statuta Æde vescuntur. Tempore Quadragesimæ fratribus benevolentibus non permittitur, ante Orationem serotinam manducare. Si autem accedant hospites, vel quivis facturus iter de gremio edere voluerit, Abbati nutu, comedat non quidem in Cœnaculo, sed alibi, idque fiat ante Sextam, (scilicet) in meridie. At benevolentes et qui degunt in Monasterio idipsum facere vetantur. Nemo alteri potest (aliquid) præcipere absque Abbatis licentia.

Quotiescumque canonicarum Horarum campana pulsatur, nulli fratrum licet amplius loqui, nec Monasterio egredi: adeatur primum Ecclesia et preces compleantur.

Որ ունի զշաբաթ ընթեռնելոյ 'ի սեղանն և որք զսպասաւորութիւնն յաղուհացսն, երբ ասեն յերեկոյին աղօթսն զյետին սաղմոսն, կարող են գնալ և հաղորդել կերակրոց յառաջ քան զեղբարսն, թէ կամին, որպէս զի անդանդաղ պաշտեսցեն, բայց այլ որ ոչ ունի զայս հրամանն: Իսկ յայլ ժամանակն որ պահս է, յետ պատարագին որ նախ քան զինն ժամն, մինչդեռ լուսնան զոտս աղքատացն՝ գնան սոբա և կերակրին. և յայլ աւուրսն որ ոչ է պահս՝ ուտեն ընդ մանկունսն յերեք ժամուն պատարագն: Եւ ուտեն այսչափ. զհացն 'ի չորս մասունս բաժանեն, և ամանով մի գինի. իւրաքանչիւր որ մասն մի թանայ 'ի գինին, և ուտեն 'ի սեղանն, և ապա յառնեն 'ի պաշտօնն: Որ ունի հրաման 'ի վերայ ապրնոյն և եփել տալ, թէ կամի ուտել՝ յիւր հացէն կերիցէ և ոչ ընդ նոսա:

Եղբարքն որք կամին թողուլ երակ 'ի սուրբ քառասներորդսն, 'ի չորրորդ շաբաթ օրն միայն կարեն զայս առնել շաբաթն օրն. յորժամ կատարեն զերեկոյին աղօթսն և ասեն զՄեծացուսցէն, ապա կարեն արտաքս ելանել և թողուլ զերակն: Եւ 'ի ճաշակելն 'ի սեղանն ունին ապուր մի աւելի քան զայլ եղբարսն: Կիւրակէին 'ի մէջ գիշերոյն աղօթսն պարտին լինել մինչև յաւետարանն. իսկ յետ այն կարեն թէ կամին՝ գնալ և հանգչել: Յետ երեք ժամուն ճաշակեն սակաւ մի և մի ապուր. և յորժամ զմեծ պատարագն առնեն յեկեղեցին՝ անդ լիցին: Երկուշաբաթին յետ երեկոյին ժամուն երբ յիշեն զսուրբսն՝ կարեն թէ կամին ելանել. և յորժամ կատարի երեկոյի աղօթքն՝ երթան 'ի սեղանն ընդ այլ եղբարսն, և տան նոցա դարձեալ ապուր մի աւելի. ելանեն 'ի սեղանոյն ընդ այլ եղբարսն. և այս բաւական է նոցա: Իսկ յայլ տարւոջն որք թողուն երակ, ոչ կարեն 'ի

Qui in Cœnaculo est hebdomadarius Lector de vice, et qui, in Quadragesima, ministrant mensis, cum dicitur ultimus psalmus Vesperarum, possunt, si velint, ante alios fratres cœnare, ut alacrius deserviant: ceteris non conceditur unquam. Aliis diebus abstinentiæ, post Missam quæ dicitur ante Nonam, dum lavantur pedes pauperibus, datur facultas edendi: sed cum non jejunatur post Missam Tertiæ cibum capient cum pueris. Hæc erit edulii quantitas: dividatur panis in quatuor frusta, et vas vini sumatur: tollat quisque frustum (panis), in vino intingat, accumbat, comedat, dein se ad officium conferat. Qui instruit fercula et facit ea coquere, panem suum, si placuerit, comedet, non utique cum dictis superius.

Fratres, qui emissionem sanguinis in Quadragesima fieri sibi voluerint, hoc perficere non poterunt nisi in Sabbato hebdomadæ quartæ: dicto Vespere ac persoluto Cantico "*Magnificat*", licet eis exire ad perficiendum. Ad prandium, præter duo fercula, habebunt aliud edulium. In Dominicis adsint Psalmodiæ mediæ noctis usque ad Evangelium, quo finito, pro libito quiescant. Post Tertiam sument parum jusculi; dum sacra solemnia fiunt in Ecclesia adsint præsentés. Feria secunda, post Vesperas, dum fit commemoratio Sanctorum, exire poterunt si placet; Vespereque expleto ad mensam recumbent cum fratribus; tertium eisdem adhuc dabitur ferculum, sed abibunt cum fratribus. Hoc sufficit eis. Qui, per annum, alio tempore sanguinis emissionem poscunt, in Officio mediæ noctis nequeunt cubitum ire, relictis fratribus; sed necesse est ut quiete sustineant in Ecclesia, ad locum dormitionis perrecturi postea cum fratribus.

կէս գիշերոյ աղօթիցն երթալ 'ի մահիճսն իւրեանց առանց այլ եղբարցն, այլ մնան յեկեղեցին և անդ հանդիսն, և ընդ այլ եղբարսն գնան 'ի տուն հանգըստեանն:

Եւ յայլ ժամանակս տարւոյն որք կամին թողուլ երակ, ոչ կարեն առնել զայս առանց հրամանի. և որոյ թողուն զերակն՝ տան նոցա յետ երեկոյին աղօթիցն երկու ձու և մի ապուր, և յերկրորդ օրն երեք ապուր ճաշոյն, և երեկունն կէս հացի և երեք ձու ամեն մէկի. այս լինի զերիս աւուրս. և յերկրորդ օրն որք զերակն թողին, թէ ոչ լինի պահս՝ յետ աւետարանին ճաշակեն սակաւ մի հաց, նոյնպէս և երեկունն: Յերորդ օրն չունենան ինչ աւելի 'ի ճաշն, բայց միայն որպէս զայլ եղբարսն. այլ երեկունն տան նոցա երեք ձու աւելի քան զայլ եղբարցն:

Մանկունքն որ են 'ի ներքոյ վարդապետի՝ առանց նորա կամացն ոչ կարեն թողուլ երակ. և եթէ որք զերակն թողեն մանկունքն ոչ կարեն գալ յաղօթսն, յայնպիսի տեղ նստցեն՝ ուր եղբարքն յանցանելն յեկեղեցին և 'ի դառնալն տեսցեն զնոսա:

Յետ կէս գիշերոյ աղօթիցն որք դարձան 'ի մահիճսն և յառաւօտին դարձեալ ելանեն, ոչ է պարտ նոցա որք երակահատքն են՝ մնալ 'ի մահիճսն, այլ գալ ընդ եղբարսն յեկեղեցին. և թէ ոչ կամին մտել մնասցեն արտաքոյ դասին, և ով կամի մտել բարիորդ առնէ:

Եղբարքն որք կամին 'ի սեղանն ծառայել, և նա որ կամի զգիրսն 'ի սեղանն ընթեռնուլ, 'ի ժամն որ կամին առնուլ զճաշակ կերակրոցն՝ որ հրամայեալ է նոցա, թէ հայրն 'ի սեղանն հանդիպի՝ ոչ ինչ պատկառեն 'ի նմանէ, զի հրաման ունին յօրինաց սրբոյ Բենեդիկտոսի:

Թէ կայ եղբայր որ հանդերձեալ է գնալ 'ի ճաշապարհ և կամ յայլ ինչ գործ, և խնդրէ զիւր զամենայն ապուրն, տան որ ճաշակէ, բայց ոչ 'ի սեղանն, այլ յայլ տուն:

Ceteris temporibus anni, nisi cum venia, sanguinis emissionem implebunt. Talibus, post Vesperas, duo ova præbentur et edulium; postero die tria fercula ad prandium; ad cœnam vero dimidium panis et tria ova unicuique traduntur. Ita tribus diebus fiet; secunda autem die, ni occurrat tempus abstinentiæ, post Evangelium, sument frustulum panis; et sic in sero. Die tertia, ad prandium, ne plus præbeatur illis, quam fratribus: ad cœnam vero tria ova super mensura plus fratrum adjiciantur.

Adolescentes sub disciplina Magistri, nequeunt, absque illius nutu, sanguinis emissionem perficere; alii juvenes passi incisionem venæ, qui ad orationem pergere non possunt, illic sedeant, quo ab euntibus et redeuntibus ab Ecclesia fratribus videantur.

Qui post nocturnam Synaxim cubitum redeunt, et mane iterum surgunt, signati nequeunt morari in lecto, sed una cum fratribus ad Ecclesiam se conferant; si nolint, maneant extra Chorum: bonum erit adeuntibus eam.

Fratres deputati ad ministerium mensæ et Lector, hora qua licet cibum sumere, ne abstineant, etiam adstante Abbate, ab esu in Cœnaculo manducantes, Regula Sancti Benedicti probante. Si frater discedat, causa itineris, aut propter aliud et prandium expostulet, tribuatur, non quidem in Refectorio, sed alio.

Ad communem mensam, qui benedictioni præsens non aderit, sed moratur donec accumbant (fratres), superveniens ne sedeat, sed ante Abbatis mensam consistat pronus facie usque dum manu percellens mensam signum dederit ei Abbas ut revertatur et accumbat (cum fratribus).

Ի սեղանն հասարակաց որ ոչ լինի յաղօթսն յոր ժամ օրհնեն՝ այլ յամէ մինչև նստին, յորժամ գայ՝ ոչ նստի, այլ կացեալ առաջի հօրն սեղանոյն՝ խոնարհի և կենայ խոնարհ մինչև հարկանէ ձեռամբն ի սեղանն, որ է հրամանն նմին նստելոյ:

Յետ արևագալին աղօթիցն ամենայն ոք որք գործս ունին՝ կարեն առնել, թէ գիրս գրել, թէ կարել, թէ այլ ինչ մինչև ցերեկունն, բայց միայն ի տօնիցն զորս ամենեքեան պատուեն, և ի չորեքշաբաթ և ի յուրբաթ աղուհացիցն. զի յայտօսիկ՝ ընթերցման և աղօթից պարտ է պարապել: Նոյնպէս և ի հասարակաց աղօթից ժամերն՝ ամենայն օր թողցեն զգործն և յեկեղեցին եկեսցեն ընդ այլսն:

Յորժամ ոք զգեստ իւր պատրաստէ կամ այլ ինչ և զզանգակն լսէ, չունի իշխանութիւն այլ յամել, այլ յեկեղեցին գալ:

Ի գործ յորժամ գնան հասարակաց եղբարքն, ոչ կարեն ընդ միմեանս խօսիլ, այլ լուռութեամբ և միամիտ առնեն զոր ինչ բրիւրն հրամայէ. և նա ձեռամբն ցուցցէ, և որչափ հնար է՝ մի խօսեսցի լեզուաւն:

Զզանգակն որ վասն ուտելոյ և խմելոյ ի դուռն սեղանոյն տանն՝ բրիւրն է որ հարկանէ, նոյնպէս և զջաբիդրին զանգակն որով եղբարքն ժողովին:

Յորժամ ասէ հայրն կամ բրիւրն յօր՝ յոր խօսելոյ է, Օրհնեցէք, ամենայն եղբարքն գձին. և միայն նոցա է զայս ասել և ոչ այլ ումեք:

Յամենայն տօնս յորժամ տերունական մարմինն պատարագի, կէս սարկաւազն առնու զմաղղմայն ի ձեռս, և ի բարձրացուցանելն նորա ի մէջ խորանին՝ յետոյ սարկաւագին ամենեքեան յիւրաքանչիւր տեղւոյն երկրպագեն ընդդէմ: Իսկ ի սուրբ քառասնե-

Post Primam, omnes qui vacant operi vel exscribendis aut colligandis libris, vel rei cuilibet manuali, incumbant donec dies luceat, exceptis diebus festis ab unoquoque servandis; (exceptis) in Quadragesima, feria iv. et vi. cujuslibet hebdomadæ: in his enim diebus lectioni et orationi oportet vacare. Pariter omni Hora Canonica ab opere abstinendum est, et cum fratribus Ecclesiam adituris simul conveniendum (ad orationem). Si dum parantur vestes, aut rei cuilibet operatur, campana pulsetur, non licet (tunc) amplius operari, sed adiri oportet Ecclesiam.

Fratres ad opera exeuntes prohibentur colloqui inter se; sed in silentio et simplicitate debent jussa Prioris implere. (Porro) istius erit, quid faciendum sit, nutibus melius quam verbis indicare, et, quatenus possit fieri, nullum dicere verbum.

Quando tempus erit edendi et bibendi, Prior debet pulsare tintinnabulum Cœnaculi: illud etiam Capituli cum fratres ad sessionem vocantur.

Cum Abbas vel Prior, die quo datur libertas loquendi, dicet: "*Benedicite*"; fratres iisdem se inclinent omnes: verum ipsis tantummodo hoc debetur obsequium, ceteris nunquam.

Omni die festo, cum offertur Sacrificium Corporis Domini Nostri, Subdiaconus accipit patenam, et stans ante Altare in medio post Diaconum, sursum elevat. Tunc a (fratribus) omnibus ex adverso adoratur. Hoc in Quadragesima non fit, quia velum, illo tempore,

ըորդսն զայս ոչ առնեն, վասն զի վարագոյր լիցի տա-
րածած ընդդէմ սեղանոյն. այլ կիւրակէին յորժամ
վերացուցանեն զվարագոյրն՝ առնեն. քանզի շաբաթն
օրն ՚ի պատարագն պարտ է քարշել զվարագոյրն մին-
չև ՚ի կիւրակէ աւուրն երեկոյն:

Յորժամ զզանգակն ծեծեն և հայրն յամէ յա-
ղօթիցն կամ բրիւրն, ոչ հային նոցա, այլ սկսանին,
և վասն յամելոյն կամ ոչ գալոյն՝ չունին իշխանու-
թիւն նոցա մեղադրել. բայց թէ սուբրիւրն որ է
եկեղեցապանն յամէ՝ նմա մեղադրեն, և յորժամ սո-
քա ոչ լինին, երաժիշտն առնէ սկիզբն աղօթիցն:

Յամենայն ժամ յորս ծեծեն զզանգակն՝ վասն
զաղօթան կատարելոյ, պարտ է այնչափ յերկարել՝ մին-
չև դնայ եկեղեցապանն տեսանէ, թէ գալոց է հայրն
թէ ոչ. և ապա թէ ոչ գայ, ասէ ընդ քահանայն որ
ունի զշաբաթն՝ սկսանել:

Յերեկոյին աղօթան թէ տօն է որ կայ ժիւ լի-
ցուն, հարկանեն զամենայն զանգակն, և թէ ոչ է
տօն՝ այսպէս ոչ հարկանեն:

Որ ոչ լիցի յամենայն աղօթս ժամուն, ոչ կարէ
մտել ՚ի սաղմոսն զոր ասեն վասն ճանապարհորդաց
կամ վասն հիւանդաց: Բայց այն որ միայն յառաջին
սաղմոսին փառսն ոչ էր՝ որ գայ, կանգնի ՚ի մէջն, որ-
պէս հրամայած է ՚ի սրբոյն Բենեդիկտոսէ:

Յամենայն ժամ յորս մտէ որ ՚ի կրօնաւորացն
յեկեղեցին յաղօթան, պարտ է գնալ յիւր դասն և
ածել ծունր Աստուծոյ և յայսկոյս և յայն եղբարցն
որ են ընդ նմա. իսկ եթէ ելանէ յաղօթիցն վասն
հարկի պիտոյից և չկարէ դառնալ յառաջ քան
զփառս այնր սաղմոսի՝ յոր ել, երբ և գայ՝ մտէ:

Եթէ որ գայ յեկեղեցին նախ քան զծեծել
զզանգակն, մնայ և երկրպագէ մինչև ամենեքեան
ժողովին. և թէ կամի որ մնալ յեկեղեցին յետ կա-
տարման աղօթիցն, ոչ կարէ նստիլ մինչև են եղ-
բարքն ելեալ. յորժամ նոքա ելանեն, ապա նստի ՚ի
հանգիստ կամ յընթերցումն:

Յորժամ եղբայր մտէ յեկեղեցին և երկրպագէ

pertenditur : sed Dominico die, quando panditur velum, pandi autem debet ad Missam Sabbati usque ad Vesperas Dominicæ, illud debet impleri.

Cum precis campana pulsatur, et Abbas aut Prior non comparet, ne præstolentur ceteri, sed (officium) inchoatur, nunquam de moroso adventu postea culpandi. Quod si Major, seu Cappellanus moretur, incusent. Absentibus istis, incipit Cantor orationes. Quoties pulsatur campana pro dicendis precibus, sonitus ejusdem producat usque ad Cappellani adventum, qui scire debet utrum veniat Abbas an non : sin venit, (Cappellanus) Sacerdoti de vice hebdomadario præcipit ut inchoet (officium).

Ad Officium nocturnum, si dies festus duodecim lectionum agatur, nolæ pulsantur omnes; si dies feriæ, non sic.

Qui ad omnes orationes Horæ non aderit, nequit intrare ad recitationem Psalmi, qui pro itinerantibus et ægrotantibus dicitur. Sed qui venerit tantum ad "*Gloria*" primi Psalmi, Sancto Benedicto dictante, in medio consistat.

Quoties Religiosus quispiam Ecclesiam deprecaturus ingreditur, Deo genua flectens, adstantibusque hinc inde consalutatis fratribus, ad stationem suam se recipiat: quod si, Orationis tempore, exierit ad naturæ necessaria, nec regressurus ante "*Gloria*" illius Psalmi, qui, exeunte eo, dicebatur, revertens potest intrare.

Si quis ad Ecclesiam venerit ante sonitum nolæ, adoret illic et sistat donec convenient omnes ceteri: si aliquis (fratrum), expleto Officio, vult manere in Ecclesia, nequit sedere donec exeant ceteri; quibus abitis, adquiescendum et legendum utique potest sedere. Cum quispiam venerit (ex nostris) in Ecclesiam, Deum adoraverit et fratres, eidem receptæ adorationis inclinent se isti in signum et revereantur.

Cum frater venerit advena cupiens admitti ad

Աստուծոյ և եղբարցն, ամենեքեան իւր գծին ընկալեալք զերկրպագութիւնն:

Յորժամ գայ օտար եղբայր և կամի ընդ եղբարն կցորդ լինել յաղօթսն, ի գալն յեկեղեցին՝ յետոյ կացցէ ամենեցուն և մտցէ յեկեղեցին: Իսկ եթէ գայ բրիւրն՝ մեծարէ զնա և հանէ ուստի կայր, և այլ պատուով կանգնեացէ. երբ կանգնի բացաւ գլխով կէս բոլորի երկրպագէ ամենեցուն, և նորա իւր:

Եղբարքն որ ծառայեն զմոմեղէնսն և նորա որք ծառայեն զբուրլառսն, (յետ) տալոյ քահանային զհամբոյրն և յերգելն Գառն Աստուծոյ որ բառնաս զմեղս աշխարհի, ողորմեա մեզ, գնան առնուն զմոմեղէնսն և զխունկն և գան առննթեր սրբոյ պատարագին առաջի սրբոյ խորանին մինչև ճաշակէ քահանայն և օրհնութեամբ արձակէ զժողովուրդն. և յետ արձակելոյն շիջուցեն զմոմեղէնսն և թողցեն առաջի խորանին, և ինքեանք ոչ մնան քահանային, այլ ի սարկաւազատունն գնան. բայց ոչ ունին հրաման հանելոյ յինքեանց զգգեստսն մինչև գայ քահանայն և աւագ սարկաւագն, օգնեն նոցա ի ծալելն, ապա և ինքեանք հանեն:

Յորժամ տօն լիցի որ հարկ է գիշերն աւետարան կարդալ, եկեղեցւոյն պաշտօնեայն գնայ ի վիստառն, երկու մոմեղէնս պատրաստէ բերել առաջի աւետարանին և առննթեր սրբոյ սեղանոյն երկուս այլս լուցանէ. յետ ընթերցմանն դարձեալ քահանայն ի սարկաւազատունն մտէ աւետարանաւն, և զմոմեղէնսն տանին առաջի նորա: Յորժամ քահանայն կամի խունկ ծխել խորանին, բերեն զմոմեղէնսն առաջի նորա. յետ խնկարկութեանն գնեն զմոմեղէնսն լուցեալս առաջի սրբոյ սեղանոյն:

Յաւուրս փոքր տօնիցն յետ խնկարկելոյն յորժամ հանէ քահանայն զգգեստն, անցուցանեն և սոքա զմոմեղէնսն և դնեն յիւրեանց տեղն:

Նորա որք են ի կարգ դասի հօրն և հարկ լինի գնալ ի խորանն յընթերցումն կամ յայլ գործս, ընդ

Orationem Conventus, ingrediens maneat post omnes, sic petens Ecclesiam: si autem Prior, honoris ergo, amovens loco, eundem ascendere faciat superius, capta statione, detecto capite stans omnibus medio gyro se inclinat, eidem pariter se inclinantibus illis.

Fratres deferentes cereos, et qui dant Sacerdoti thuribulum, ad pacis osculum, et cum canitur "*Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miserere nobis*", pergant thus capere ac cereos, et quousque Sacerdos consumpserit, benedicensque populum dimiserit, assistant ad sacrum Altare. (Deinde) extinguunt cereos, quos coram Altare relinquunt: non præstolantur Celebrantem, sed Sacrarium petunt. Ne se vestibus exuant, prius quam Sacerdos et Archidiaconus regrediantur, quos debent adjuvare implicandis (paramentis) exuturi postea.

Cum festa occurrunt, in quibus contigerit Evangelium ad (Vigilias) nocturnas, minister Ecclesiæ ad Sacrarium pergit, binas candelas parat ante Evangeliarium deferendas, et binas ad Altare accendit.

Lecto (Evangelio), Sacerdos iterum intrat Sacrarium cum Evangeluario ante quod candelæ gestantur. Dum Sacerdos Altare adolet incenso, feruntur ante ipsum candelæ, quæ, peracta incensatione, ante majus Altare accensæ collocantur. In minoribus Festis, accenso thure, cum paramenta exuit Sacerdos, candelas extinguunt (fratres) et recondunt in arcam.

Qui locum tenent ad sedem Abbatis et petere debent Altare ad lectionem, aut pro quolibet alio, per medium incedunt: euntes capite a junioribus inclinuntur: ipsi vero, nisi cum causa, e suo loco ne excedant.

Si occurrit dies festus, in quo Sacerdos debet sumere paramenta et cum eo Diaconi adituri Sacrarium pro Evangelii lectione, dum recitantur postremi sex Psalmi mature se parant, sic ut ad finem psalmi et cum dicitur Agiologia S. Ambrosii, quæ subsequitur, jam vestiti sint (ac parati):

մէջ ատենին գնասցեն. և մանկանցն պարն յընթա-
նալն կորացուցեն Աստուծոյ զպարանոցս իւրեանց,
բայց վարկպարազի ոչ կարեն գնալ:

Եթէ դայ տօն յորում պարտ լինի զգէնուլ և
սարկաւագացն ընդ նմա, որպէս զի ընթերցցի աւե-
տարանն, 'ի վերջի վեց սաղմոսն գնան և պատրաս-
տեն. որպէս զի 'ի կատարումն սաղմոսին լինին զգե-
ցած. և յորժամ ասեն զսրբասացութիւն սրբոյն
Սմբրոսիոսի զայս.

Զքէն, Աստուած, գոհանամք, զքեզ տէր խոստովանիմք.

Դու հայր հանգերձեւոցն, ամենայն երկիր զքեզ պատուեն:

Քեզ ամենայն հրեշտակք և քեզ երկնաւորք ամենայն զօ-
րութիւնք:

Քեզ սերովքէք և քերովքէք անգագար բարբառով աղաղակեն:

Սուրբ, Սուրբ, Սուրբ, Տէր Աստուած սաբաւօթ, լի են եր-
կինք և երկիր փառօք քո:

Զքեզ փառաւորեն դասք առաքելոցն.

Զքէն գոհանան մարգարէքն անգագար.

Զքեզ յամենայն երկիր սուրբ եկեղեցի խոստովանի.

Հայր պատկերի քո մեծի

Զոր պատուեցեր արդարութեամբ Միածնի քո,

Սուրբ և առատ զօրութեամբ Հոգւոյդ:

Դու թագաւոր փառաց Քրիստոս,

Դու Հօր անժամանակ որդի,

Դու աղատեցեր զմեզ մարմնով քով զոր ընկալար 'ի Կուսէն,

Դու անմահ մահուամբ քով բացեր ամենեցուն զգուռն արքա-
յութեան երկնից,

Դու նստար ընդ աջմէ Աստուծոյ յաթոռ փառաց ընդ Հօր.

Զքեզ հաւատացաք դատաւոր որ գալոց ևս գատել զերկիր.

Վասն որոյ աղաչեմք զքեզ՝ գթա՛ 'ի գինս արեան քո.

Շնորհեա մեզ կեանս ընդ սուրբս քո ըստ խոստմանց քոց.

Փրկեա զժողովուրդս քո, իմ տէր, և օրհնեա զժառանգու-
թիւնս քո:

Հովուեա և բարձրացո յայսմ հետէ մինչև յաւիտեան:

Հանապազ զքեզ օրհնեմք.

Դոհանամք զանուանէ քումմէ այժմ և միշտ յաւիտեանս
յաւիտենից:

Ո՛վ տէր պահեա զմեզ այսօր առանց մեղաց.

Ողորմեա մեզ տէր ողորմեա մեզ.

Te Deum laudamus : te Dominum confitemur.
 Te æternum Patrem , omnis terra veneratur.
 Tibi omnes Angeli , tibi cœli et universæ potestates ,
 Tibi Cherubim et Seraphim , incessabili voce proclamant :
 Sanctus, Sanctus, Sanctus : Dominus Deus Sabaoth.
 Pleni sunt cœli et terra majestatis gloriæ tuæ.
 Te gloriosus Apostolorum chorus,
 Te Prophetarum laudabilis numerus,
 Te Martyrum candidatus laudat exercitus.
 Te per orbem terrarum sancta confitetur Ecclesia,
 Patrem immensæ majestatis,
 Venerandum tuum verum et unicum Filium,
 Sanctum quoque Paraclitum Spiritum.
 Tu Rex gloriæ Christe,
 Tu Patris sempiternus es Filius.
 Tu ad liberandum suscepturus hominem , non horruisti
 Virginis uterum.
 Tu devicto mortis aculeo , aperuisti credentibus regna
 cœlorum.
 Tu ad dexteram Dei sedes , in gloria Patris.
 Judex crederis esse venturus.
 Te ergo quæsumus, tuis famulis subveni ; quos pretioso
 sanguine redemisti.
 Æterna fac cum Sanctis tuis in gloria numerari.
 Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic hæreditati
 tuæ.
 Et rege eos , et extolle illos usque in æternum.
 Per singulos dies benedicimus te,
 Et laudamus nomen tuum in sæculum , et in sæculum
 sæculi.

Եղեցի ողորմութիւն քո, Տէր, 'ի վերայ մեր, որպէս յուսացաք
մեք 'ի քեզ:

Զքեզ Տէր հաւատացաք ոչ կորուսանել զմեզ 'ի հանգեր-
ձեալն:

Արդ յորժամ եկեղեցին զայս երգս եղանակէ և
սկսանին Սուրբ, սուրբ, երէցն ելանէ զգեցած ա-
ռաջի սեղանոյն, և մոմեղէնքն առաջի և խունկն 'ի
մէջ մոմեղինացն, և երէցն յետոյ գայ նոցա, և դնէ
զաւետարանն 'ի վերայ սրբոյ սեղանոյն յաջ կողմն, և
առեալ զբուրվառն խնկարկէ սեղանոյն, և յետ այնր
խոնարհի և աղօթէ: Առնու խնկին բարձրոյն զբուր-
վառն և գայ 'ի մէջ մոմեղինացն, և 'ի կատարել եր-
գոյս համբուրէ զսեղանն, և առեալ զաւետարանն
գայ 'ի գրակալն, երկրպագեալ դնէ զաւետարանն
և ընթեռնու. և որ զխունկն ունի՝ կանգնի յաջա-
կողմն ընդ մոմեղինին: Յետ ընթեռնոյ զաւետարանն
մտանէ 'ի սարկաւագատունն աւետարանաւն. և թէ
մեծ տօն է՝ զգգեստն ոչ հանէ քահանայն, այլ մնայ
մինչև կատարի առաւօտին աղօթքն:

Եղբայր որ ոչ գայ յառաջին սաղմոսին փառսն,
յոր և իցէ աղօթից ժամ երբ գայ՝ մտէ յեկեղեցին,
բայց ոչ գնայ յիւր դասն, այլ առաջի խորանին կանգ-
նի մինչև 'ի վախճան աղօթիցն:

Յորժամ հայրն կամի ելանել յիւր դասէն 'ի
դուրս՝ գձի նմա բրիւրն և ամենեքեան, նոյնպէս և
'ի մտանելն. և թէ 'ի գիրսն ընթանայ ընթեռնու,
ամենեքեան յառնեն, նոյնպէս և 'ի դառնալն 'ի գրոյն:

Այն որում հարկ է կարգալ զառաջին գիրսն,
գնայ յառաջ և երկրպագէ սրբոյ խորանին և ապա
գայ յընթեռնուն. և 'ի դառնալն 'ի գրոյն գձի, և
մանկունքն ընդ նմա. և եկեալ առաջի հօրն ևս խո-
նարհի և գնայ 'ի տեղի իւր:

Եթէ հայրն կամի սկսանել ինչ, որ զերաժշտու-
թեան պատիւն ունի՝ գայ և ազգէ նմա զնոյնն. ապա
զծունկսն համբուրէ և դառնայ:

Յորժամ հայրն կամի և գձի, ամենեքեան ընդ

Dignare Domine die isto sine peccato nos custodire.

Miserere nostri Domine, miserere nostri.

Fiat misericordia tua Domine super nos, quemadmodum speravimus in te.

In te Domine speravi, non confundar in æternum.

Interim dum canit hunc Hymnum Ecclesia et incipit: « *Sanctus, Sanctus* », exit Sacerdos et procedit paratus ad Altare: ante illum gestantur candelæ, thus in medium habentes. Procedit, qui sequitur, Sacerdos, et sacri Altaris ad dexteram Evangeliarium deponit; thuribulum capiens Altare adolet incenso, postea inclinatus exorat. Thuriferarius accipit thuribulum et collocat se inter candelas. Sub finem Hymni (Sacerdos) osculatur Altare, tollit Evangeliarium, legile petit, genuflectit, Evangeliarium collocat et legit. Thuribulum deferens una cum (Acolythis) qui portant cereos, a dextris (illius) stat. Evangelio lecto, (Sacerdos) redit in Sacrarium cum Evangeliario. Si fuerit dies festus solemnis, non se exiit Sacerdos, sed finem Matutini expectat.

Frater, qui venit, dicto jam « *Gloria* » primi Psalmi cujusvis Horæ, pergens intrat Ecclesiam, stationem suam neutiquam petit, sed sistit ad Altare usque ad expletionem precum. Abbas suam sedem relinquens, a Priore et ceteris inclinatur: redeunte, sic pariter fiat. Cum ipse ad legile pergit, vel inde ad suam sedem regreditur, omnes consurgunt. Is cui librum primum legere incumbit, procedit, ad sacrum Altare se prosternit, deinde vadit (ad Legile) ac legit: rediens (ad stationem suam) idem cum pueris se omnibus inclinatur et Abbati, mox repetit locum.

Cantor de officio Abbatem admonet munus aliquod executurum, et illius genibus deosculatis, redit ad locum suum. Incipiente et inclinante se Abbate, cum ipso inclinent se omnes; ita (cum ventum fuerit) ad « *Gloria* » pariter fiat. Frater, qui Chorum ingreditur, caput in conspectu Abbatis detegat; sic faciat

նմա, և յերկրպագեն՝ ընդ նմա խոնարհին: Եւ որ մտէ յեղբարցն ՚ի դասն կամ ելանէ՝ ՚ի գալն ՚ի դուռնն առաջի հօրն պարտի բանալ զգլուխն՝ և գլխիլ նմա: Թէ խօսի որ ընդ հայրն կամ տայ ինչ ՚ի ձեռս նորա, նախ բանայ զգլուխն և ՚ի տալն համբուրէ զձեռս նորա. և թէ առնու՝ դարձեալ բանայ ըզգլուխն և համբուրէ. և յոչ որ ժամ որ գայ առաջի նորա յեղբարցն՝ ոչ կարէ խօսել ընդ հայրն, բայց գլխիբաց: Բնաւ որ յեղբարցն մի ելցէ ՚ի դասակարգութենէ աղօթիցն վայրապար նախ քան զայլն:

Առաւօտուն յորժամ յառնեն մանկունքն ՚ի մահ ճաց իւրեանց, ոչ կարեն արտաքս գնալ առանց վարդապետին, նոյնպէս և ոչ ՚ի կէս գիշերոյ աղօթան՝ և ոչ յեղանեն և ոչ ՚ի մտանեն. բայց ՚ի վերայ կատարելոցն ոչ է այս հարկ:

Նախ քան զառաջին ժամուն աղօթան, որ է արեւագալն, բնաւ որ յեղբարցն ոչ կարէ ՚ի գործ մերձենալ, և յետ զայս աղօթս կատարելոյ՝ չունին հրաման բնաւ խօսելոյ, թէ ոչ ասէ բրիւրն Պէնէտիտէ, որ է Օրհնեցէք. և թէ խոստովանութեան բան ունի որ, ոչ կարէ ասել մինչև արարեալ են զճաբիդրն և առեալ հրաման խօսելոյ:

Յառաջ քան զարեւագալն ՚ի զատկէն յառաջ և նախ քան զերրորդ ժամուն աղօթան ՚ի նոյեմբերէն, ոչ կարեն յեղբարցն առնուլ հրաման և ելանել արտաքոյ վանիցն. ապա յետ զաղօթան առնելոյ՝ ելանեն ուր հարկ է հրամանաւ հօրն:

Յոր ժամ աղօթից և իցէ յորս հարկանեն զզանգակն և յերիցանցն որ հանդերձեալ է զգենուլ առ ՚ի զպատարագն սուրբ նուիրել, պարտ է ոչ զգենուլ ՚ի լսել զզանգակն, այլ գնայ հրաման առնուլ և ապա եկեալ զգենուլ:

Բնաւ յոչ որ ժամանակ ոչ գիշերն և ոչ յետ կէս գիշերոյ աղօթիցն և ոչ ցերեկն որ կամի յեղբարցն հանգչել ՚ի քուն՝ ոչ կարէ այլով օրինակաւ, բայց

egrediens. (Similiter) cum quis loquitur aut (quid) porrigit Abbati, aut accipit ab eo, capite detecto manus ipsius exosculatur. Nemo unquam cum Abbate, nisi detecto capite, loquatur. Nullus fratrum de Choro pro nihilo ante alios abscedat.

Pueri mane surgentes e lecto, nec exeant sine Magistro; nec (sine eo), nocturna synaxi, exeant aut ingrediantur (illuc). Proveciores hac non ligantur regula.

Nemo fratrum, ante Primam, operi vacet: persoluta Prima, nemini fas est loqui, quin Prior dixerit ante: « *Benedicite* »; nec inexploto Capitulo, aut sine obtenta licentia potest quis dicere aliquid ad aures.

Nemo, ante Primam, a Pascha usque ad Novembrem; nec ante Tertiam a Novembri usque ad Pascham, potest petere egressum de Monasterio: his Horis exceptis, quocumque expediat cum Patris venia divertere valent.

Quivis Sacerdos ad sacrum faciendum se paraturus audiens pro qualibet precum Hora sonitum nolæ, ne sumat paramenta absque venia; qua petita, eat.

Nullo tempore, nec noctu, nec post mediæ noctis preces, nec interdiu potest quis fratrum, nisi ad præscriptum Regulæ, absque tunica et cingulo ad quiescendum transire. Calceos mediæ noctis hora, quos assumpsit, dormitione matutina ne deponat: sed procumbens lecto exerat pedes: ad dormitionem æstivam sic pariter fiat, ut alacres surgant, campanæ sonitu, ad orationem.

միայն որպէս կարգն հրամայէ զգեստողն և գօտւողն.
և զգեցեալ 'ի կէս գիշեր զօլերն՝ յառաւօտին
ննջէն ոչ հանեն, այլ անկանի 'ի մահիճս և ոտքն
'ի դուրս. նոյնպէս և ոչ յամառնն յորժամ ննջեն. զի
պատրաստք լիցին 'ի հարկանել զանգակին՝ առ 'ի
յառնել յաղօթսն:

Մանկունքն որ են 'ի վանսն պատանիք դեռ ևս
յուսման, պարտ է ամենայն իրօք զի առանձինն տուն
կալցեն և վարդապետս ուսուցանողս և այլ դաստիա-
րակս. որ և 'ի գնալն և 'ի գալն զհետ նոցին լիցին
անորիշ. և յամենայն ժամու աղօթսն եկեցեն ման-
կունքն և կանգնին յիւրեանց կարգն. նոյնպէս և 'ի
հասարակաց սեղանն, և ուտեն յոտն առաջի վարդա-
պետացն: Եւ նախ քան զեղբարցն ուտելն, յետ երեք
ժամու աղօթիցն տան նոցա ակրատք 'ի սեղանն և
ճաշակեն 'ի միասին, և վարդապետքն 'ի վերայ նոցա.
և յառաւօտն և յինն ժամն դաս նստին առաջի վար-
դապետացն և զերգսն վարժին 'ի նոցանէ և զեղա-
նակսն: Եւ յայս ժամն ոչ կարէ այլ դք պաշտել և
ուսանել երգս բայց նոքա:

Ի ժամ խաղաղական աղօթիցն յոր զհայր մեր
որ յերկինսն յատեանն երկրպագելով աղօթեն, դառ
պատանեկացն լիցին առաջի հուպ առ խորանն, և
զինի մանկունքն և ապա կատարեալքն:

Յորժամ ննջեն եղբարքն ամառնն յետ վեց ժա-
մուն, և յառնեն և կամին գնալ յինն ժամն յեկե-
ղեցին, մանկունքն գնան առաջի և կատարեալքն յե-
տոյ. յետ ինն ժամուն դառնան մանկունքն 'ի դպրա-
տունն և կատարեալքն յաշխատութիւնն:

Ի տեղի ուր մանկունքն են և ուսանին 'ի վար-
դապետացն, ոչ ունի դք հրամանն յեղբարցն մտանել
առ նոսա կամ նստել առանց հրամանի ուսուցանողին:
Եւ թէ կամի դք մտել խօսել ինչ կամ հարցանել,
բրիուրին հրամանաւ մտէ յորժամ անդ լինի ուսու-
ցին. և ինքեանք մանկունքն ընդ միմեանս ոչ խօսին.

Studiosi juvenes in Monasterio degentes, seorsim, absque contradictione, habere debent habitaculum, magistros docentes ceterosque institutores, qui eos met discipulos ducant inseparabiliter et reducant. Deprecationis tempore locum suum puerorum quisque petat: similiter ad communem mensam ante Magistrum consistent edentes. Sed ante prandium Conventus, post Tertiam, tribuatur ipsis merenda in Refectorio, ubi edunt simul tutante Magistro. Mane, hora Nona, incumbunt studio coram Magistris, qui docent eos et modum cantus et vocis. Hisce horis nemo, præter istos, aut doceat aut discat istiusmodi cantus. Completorii tempore, ad "*Pater noster*" prosternentes, puerorum chorus prope Altare prior incedat et sistat, juvenes post ipsos, deinde seniores et provectiores ætate.

Tempore æstivo, post meridianam dormitionem, fratres expergefatti surgentes perrecturi ut dicant Nonam in Ecclesiam, antecedant juvenes, majores sequantur. Post Nonam, scholam petunt juvenes, opera majores. Nemini licet locum ingredi, ubi sub magistris studio vacant pueri, absque licentia Institutoris, aut illuc sedere: qui opus habet ingredi, colloqui et aliquid petere, intret nutu Prioris, si adsit Institutor.

Pueri ne verba faciant inter se, et si expedit loqui, elata voce id fiat, audiente Magistro. (Pueri) studio incumbentes ne propius assideant, aliqua re etiam interposita, sic ut unus alium non attingat sedentes per ordinem; quod si hoc nec locus ferat nec spatium,

այլ թէ խօսին՝ բարձր, որպէս զի վարդապետն լուիցէ. և յուսանեն յար յիրեարս ոչ նստին, իրս ինչ կայցէ՝ ի մէջ նոցա, զի մի հասցէ մին ի միւսն յորժամ նստին ըստ կարգի: Ապա թէ ոչ է պատշաճաճ տեղի յորում ի նստեն խտրոց լիցի ի մէջ նոցա, և միշտ ուշ ունիցի աչաց և լեզույ և ձեռաց, զի մի անպատշաճ շարժեցոյն: Բնաւ ոչ ունին մանկունքն իշխանութիւն առանց տեսութեան վարդապետին այսր կամ անոր գնալ և ոչ սակաւ մի: Եւ վարդապետքն երկուս կամ երիս լիցին, զի մին ուսուսցէ և այլքն ի գնալն և ի գալն ընդ նոսա շրջեցին. որպէս զի առանց կատարելոյ մի լիցի բնաւ նոցա մօտ յիրեարս լինել:

Թէ տղայոցն պիտոյ է գիրք ի կարդալ կամ այլ ինչ, ոչ կարեն առնուլ առանց իւրեանց վարդապետին տեսութեան, այլ ի նմանէն առնուն առաջի նորա. և ոչ կարեն ձայն հանել կամ ձեռամբ առնել վայրապար առանց կարեւոր խնդրոյ, ոչ ընդդէմ միմեանց աչօք կամ ձեռօք ակնարկել:

Ոք յեղբարցն չունի հրաման յորժամ կարդան մանկունքն յանց կալ և խօսիլ ընդ նոսա. բայց թէ կամիցի խօսիլ՝ առաջի վարդապետին նստեալ խօսեսցի ընդ նոսա. և ոչ որ կարէ խօսիլ ընդ նոսա ի կալն կանգուն, բայց միայն թէ նստի առաջի վարդապետին: Երկուք յերիտասարդացն ոչ կարեն արտաքոյ վանացն ելանել, բայց թէ ունիցին ընդ ինքեանս զոր ի կատարելոցն և ի ծերագունիցն:

Ոչ ունին եղբարքն իշխանութիւն ի ժամն յորում ոչ ունին հրաման խօսելոյ՝ աչօք ակնարկել ընդդէմ իրերաց, կամ ձեռօք կամ ծաղրախառն շրթունս շարժել, կամ միմեանց ի սխալելն այսպանումն ակնարկել. այլ թէ լինի ումեք կարեւոր խնդիր՝ հանդարտ կերպարանօք առաջի ամենեցուն ձեռն շարժեալ ընդդէմ այնմ որ խնդրէ և նշանակէ զհայցուածն, որպէս զի ամենեքեան ծանիցեն անարատ զխնդիրն ի հեղութենէն, և մի խեղկատակելոյ կարծիս առնուցուն: Առանց խռովելոյ, առանց բարկութեան, առանց

(Magister) os eorum, manus, oculosque attente conspiciat ne moveantur incongrue. Nec licet adolescentibus hac illac discurrere, licet paullulum, nisi aspiciat Magister: Magistri autem adsint duo vel tres: unus doceat (discipulos), quos venientes vel adeuntes comitentur ceteri: ita ut, absente maturæ ætatis custode, nemo adolescentium sinatur prope alium consistere (aut sedere). Nec librum, nec quid aliud potest aliquis capere puerorum, invisio Magistro: sed ab eodem (vel) coram ipso accipiant. Sine necessitate, voce aut nutibus signa dare non possunt, neque alius alium intueri aut indicare. Studentibus pueris, nemo fratrum transeat illos prope, aut ad illos loquatur: cupiens loqui, sedens coram Magistro loquatur, nec nisi sedens cum ipsis (pueris) potest, Magistro præsentē, confabulare.

Duo juvenes præterquam cum fratre annoso et probo, extra Claustrum egredi non possunt. Vetitum est fratribus, tempore quo fari nequeunt, inter se annuere, manibus facere signum, sive labia subridentia movere, aut oculos in seipsos conjicientes, errante quopiam, hunc parvipendere flocci facientes: sed si quis reapse indigeat aliqua re, modeste et coram omnibus manum extendat versus eum a quo ipse petit, aut suæ petitionis signum ostendit, ut sic ab ejus mansuetudine omnes ingenuitatem suæ petitionis agnoscant, neutiquam in hoc irridere æstimantes. Porro motus manus, vel indicium oculi sine agitatione, sine ira, sine labiorum joco, sine irrisione, sine incongruentia aut prava passione sint. Et quidem nec dum in hoc, sed in qualibet Religiosorum actione curandum est ne quid indecorum aut scurrile in surgendo, sedendo, cubando, eundo, redeundo, in loquendo vel tacendo misceatur, quatenus nec indignationem verbi, nec cordisurbationem, nec contemptum, nec illusionem, nec quid aliud indecens unus adversus alterum ostendant.

Item. Discipulorum Magister nec scriptioni incumbat, nec vacet rei cuilibet, quæ eum impediat quo-

ծաղրախառն շրթանց, առանց կատակելոյ, առանց ամենայն անպատշաճ և տձև կրից լիցի ձեռինն շարժել և աչացն ակնարկել 'ի խնդիրն: Եւ ոչ միայն այս, այլ և զամենայն ինչ որ առնեն կրօնաւորքն, տեսցեն զի մի ինչ անպատշաճ և խեղկատակութիւն ընդ նոյնն խառնեցի, եթէ յառնեն, եթէ նստին, եթէ ննջեն, յերթալն 'ի գալն 'ի խօսելն 'ի լռելն, զի մի լիցի նոցա առ իրեարս բարկութիւն բանիւ կամ սրտի խռովութիւն կամ նախատանք կամ այլպանել և կամ այլ ինչ անպատշաճ բան:

Դարձեալ. վարդապետն մանկանցն՝ մի գրեցէ կամ այլ ինչ գործ արասցէ որով զբաղեալ ոչ տեսանէ զմանկունս, այլ հանապազ աչք նորա 'ի վերայ մանկանցն լիցի:

Դարձեալ. վարդապետ մանկանցն պարտի ոչ տալ թոյլ նոցա անպատշաճս խօսել կամ շարժել կամ ակնարկել, այլ վաղվաղակի սաստեցէ 'ի վերայ նոցա, զի հատցեն զհար սովորութիւնս. այնքան հարկ է սորա զգուշանալ մանկանցն, զի յորժամ հարկ լինի իւր շարժել 'ի տեղւոյն, ոչ կարէ գնալ մինչև զայլ ոք կարգեալ է 'ի վերայ նոցա, և ոչ յեղբարցն, այլ յայնցանէն որ իւր գործակից են յուսուցանելն զմանկունսն. և նա որ կրտսեր է 'ի վերակացուաց մանկանցն, ոչ կարէ գնալ ուր կամի առանց աւագին հրամանի:

Դարձեալ. մանկունքն որք կատարեալք են հասակաւ և են 'ի կարգ եղբարցն և ունին զձե զգեստուցն, 'ի ներքոյ պարտ է զի լիցին եղբարցն յեկեղեցին, 'ի խորհուրդն, 'ի սեղանն և 'ի բրուցութիւնն, զի դեռ ոչ են 'ի պատիւ եղբարցն, որչափ հրաման ունին կալ 'ի ներքոյ վարդապետի. վասն այնորիկ ոչ տան նոցա կարգ, թէպէտ և կատարեալք հանդիպին հասակաւ և ուսմամբ, այլ դեռ ևս լինին ներքոյ հրամանի վարդապետին կապեալք, զի յամբարտաւան և 'ի սնամիառ ակտէն ճողոպրեցին:

Դարձեալ. երիտասարդքն կամ մանկունքն կամ յեղբարցն այլ ոք վասն ինքեանց կարեաց ոչ կարեն

minus vigilet adolescentes; sed figat oculos in eos semper.

Item. Magister juvenum, vel puerorum ne sinat eos unquam indecenter colloqui, aut moveri, aut innuere; sed increpet eos illico, quatenus ab reo habitu emendati resipiscant. Tantum postulat, quam super pueros habet, custodia, ut si necesse habeat abeundi, discedere nequeat, quin substituat vicem: sed vicem gerens non de familia fratrum, sed de educatorum juvenum suorum gremio seligatur. Minor qui est inter magistros ire nequit quo vult, absque majoris licentia.

Item. Juvenes ætate provecti ac fratrum conventui adscripti, quamvis regularem habitum sumpserint, post fratres locum habeant in Ecclesia, in Capitulo, in Refectorio et in Processionibus; nam usque dum sub Magistris degunt, fratrum dignitate non gaudent; ex hoc, etsi ætate ac studio provectis nullus eisdem confertur gradus honoris; sed subsunt adhuc obedientiæ Magistri, ut sic arceantur a vitio superbiæ et vanæ gloriæ.

Item. Nec adolescentes, nec juvenes, nec quivis alter fratrum, discedens a Choro pro qualibet re, egredi nequeunt per portam Abbatem inter et Priorem positam, sed per superiores transitus (hinc inde Altaris patentes): redeunt autem dum fit missionis Oratio, ut in exeundo secundum suum ordinem sint parati. At qui sunt ad latus Abbatis vel Prioris, possunt utique, prout libet, per hanc portam exire.

Expletis precibus, adolescentes et pueri exeuntes, genuflectant coram Abbate, deinde abeant. Transeunte Abbate, ubivis, coram eo sistant et inclinent se fratres, donec prætereat. Si vero aliquis transiens ante Abbatem viam non habeat prætereundi, caput suum antea discooperiat, se inclinet et prætereat: quod si eum alloqui debeat, aut ipsi exhibeat, aut ab eo aliquid accipiat, prius caput detegat, et deinceps hæc

յեւանեւն յաղօթիցն գալ ընդ այս դուռնս որ 'ի մէջ
հօրն և բրիւրին, այլ ընդ վերին տեղսն. և զգալն
այնպէս չափեն զի յաղօթսն արձակմանն լինիցին,
որպէս զի յեւանեւն 'ի կարգն կացցեն: Սակայն եղբար-
քըն որ են 'ի կարգ. հօրն և բրիւրին յորժամ կամին
եւանեւն ընդ այս դուռնս համարձակ:

Յետ կատարման աղօթիցն տղայքն և մանկունքն
յեւանեւն՝ եկեալ առաջի հօրն երկրպագեսցեն և այն-
պէս գնան. և ընդ ամենայն տեղի ընդ որս անցանէ
հայրն, եղբարքն որք 'ի ճանապարհն հանդիպին՝
կանգնին կորացուցեալ զգլուխս մինչև անցանէ զին-
քեամբք: Եւ թէ որ անցանէ առաջի հօրն 'ի յոչ
գոն ընդ այլ կողմն ճանապարհ՝ բանայ զգլուխն և
գճեալ առաջի նորա ապա անցանէ. նոյնպէս և թէ
խօսի որ ընդ նմա, թէ առնու ինչ թէ տայ, զգլուխն
բանայ և ապա զայսոսիկ առնէ:

Տղայքն յորժամ գան յեկեղեցին 'ի կարգ իւ-
րեանց և կամ եւանեւն, անպատճառ շուրջանակի եր-
կրպագեսցեն կէսբողորի:

Դարձեալ. երիտասարդքն ոչ կարեն առանց վար-
դապետացն նստիլ ուր կամին, այլ առաջի նոցա:

Տղայքն ոչ կարեն գնալ և ընկեր այլ մանկանց
լինել յերգեւն կամ 'ի կարդալն, առանց գիտելոյ որ
իւրն է վարդապետ:

Դարձեալ. մանկունքն և տղայքն ոչ կարեն 'ի
ժամ ննջելոյն ունել 'ի մահիճն գիրս և ընթեռնուլ,
այլ ննջեն լռութեամբ:

Դարձեալ. թէ 'ի սեղանն որ յերիտասարդացն
լիցի ընթերցող՝ որք են 'ի ներքոյ վարդապետաց հրա-
մանի, յետ ճաշակմանն ոչ մնայ 'ի սեղանն, այլ գնայ
ընդ վարդապետին յեկեղեցին և ապա եկեալ առաջի
նորա ճաշակէ:

Նորա որք սպասաւորեն 'ի սեղանն՝ յետ եղբար-
քըն յառնելոյ անդէն 'ի տեղւոյն առնեն զաղօթսն
նախ քան զճաշակելն և զգոհութիւնն:

compleat. Pueri Ecclesiam et stationem suam adeun-
tes, aut hinc redeuntes medio gyro utrobidem (unus
adversus alium) proculdubio se inclinent.

Item. Adolescentes ne quoquo, pro libito absque
Magistris, sed coram illis sedeant.

Item. Nequeunt pueri comitari, in scio Magistro,
pueros causa lectionis aut cantus.

Item. Juvenes et pueri, dormitionis tempore, ne
teneant in lecto libros ad legendum, sed quiete dor-
miant.

Item. Adolescens, Magistrorum disciplinæ sub-
jectus, qui in Refectorio legerit, post prandium non
remaneat ibi, sed comitante Magistro, petat Eccle-
siam, unde egrediens coram Magistro manducet. Qui
serviunt mensis, egressis fratribus, ante comissatio-
nem orent ibi, deinde gratias agant.

Յաւուրսն որ սահմանեալ է եղբարցն մաքրել զգլուխս և զմորուսս՝ թէ որ վասն հեղգութեան ոչ գայ, առանց հարուածոց մի մնասցէ:

Եղբարք որք են 'ի գործս վանիցն՝ յառաջին ժամէն մինչև 'ի մեծ պատարագն յորժամ կամին մաքրեն զգլուխս, թէ որ է խօսելոյ թէ ոչ. գործաւորքն կարեն զայս առնել և նախ քան զճաշսն. յետ ճաշոյն թէ ոչ կայ հրաման խօսելոյ՝ ոչ կարեն մաքրել:

Ի տախտակն յոր գրի հրաման գործոյ եղբարցն՝ գրեսցի յեկեալ օրն երկրորդ աւուրն գործն, որպէս զի ամենայն որ լուեալ ծանիցէ զիւր գործն. և զայս ընթեռնուն 'ի ջաբիդրն, որպէս զի թէ կայ ինչ սխալ՝ ասիցեն ընդ գրողն և անդ դատեսցին զարժանն. և նա զերկրորդ աւուրն ունի զիշխանութիւն գրելոյ 'ի ժամ յոր և կամի: Իսկ յորժամ ընթեռնուն 'ի խորհուրդն, և որ յեղբարցն կամի հրաժարել 'ի սահմանեալ պաշտմանէն, գայ ասէ ընդ սա զտկարութիւն իւր. նա հաւանեալ փոխէ և կամ պատասխանէ. այս լինի մինչև 'ի խաղաղական աղօթքն, այնուհետև ոչ ունի հրաման այլ խօսիլ: Պարտ է նմա որ զայս գործս ունի յոյժ զգուշանալ առ 'ի յոչ գրել ումեք գործ և պաշտօն անպատշաճ՝ կամ անժամ. ապա թէ սխալէ՝ 'ի խորհրդեանն յանդիմանեսցի, որպէս զի ծանիցէ զիւր յանցանսն:

Ի գործաւորացն եկեղեցւոյն փակակալն և մաւրն, պանն պարտին ոչ պակասել 'ի հասարակաց սեղանոյն, բայց թէ արդար և ուղիղ պատճառնօք:

Յերեկոյին ճաշակմանն ժամն մի որ սպասաւորէ 'ի սեղանն, յայնցանէ որք զջաբաթն ունին. և յետ ճաշակմանն երեկոյն առնուն զմեսալն 'ի սեղանոյն. և թէ յայն ժամն ոչ պատշաճի, յետ խաղաղական աղօթիցն:

Frater, statis diebus, caput et barbam detergere negligens, vapulabit. Fratres ad ministeria deputati Conventus, si velint, a prima hora ad Solemnia Missarum, caput detergere queunt, quævis sit dies loquendi aut silendi. Operarii hoc faciant ante prandium: post hoc, ni liceat loqui, vetantur.

Describatur quotidie in tabula officiorum fratrum munus diei sequentis, ut sciat quisque quid sibi erit agendum: hic ordo in Capitulo legatur: si error obrepserit, moneatur Scriba, et ibi quod justum est statuatur: Scriba autem munera describat sequentis diei pro opportunitate et voluntate. Cum autem hoc munus edicitur in Capitulo, et frater aliquis ab officio sibi injuncto se voluerit subtrahere, adeat eum, cui suggerat impotentiae suæ causam; (qua recognita) annuet ille mutans officium vel abnuet. Hoc fieri potest (per diem) usque ad Completorium, quo expleto, loqui non licet amplius. Officiorum tamen distributor caute se gerat in assignando cuilibet aut munere aut opere perficiendo, ne incongruenter aut extra tempus sua jussa depromat: secus in distribuendo delinquens corrigatur in Capitulo, ubi agnoscat errorem (quem commisit).

Ex Officialibus (Monasterii) Clavicularius Ecclesiæ et Cellarius, prandentibus fratribus, excepta justa ac rationabili causa, nunquam desint. Ad cœnam serotinam hebdomadarius unus inserviat. Cœna facta, tunc aut post Completorium, auferant de Altaris mensa Missale. Fratres qui incumbunt mensis, Completorii precibus ne absint, præterquam cum rationabili causa, et ob servitium Abbatis. Cellarius, Completorio dicto,

Ոչ է պարտ եղբարցն որք են 'ի գործն՝ պակասիլ
'ի խաղաղական աղօթիցն, բայց միայն ուղիղ պատ-
ճառանօք, կամ թէ 'ի հօրն են 'ի ծառայութիւն:

Հիւրոցն մոմեղէնս յետ խաղաղական աղօթիցն
մառնական տանի և դնէ, և յետ այս ժամուս զնոսա
ծառայէ: Իսկ յորժամ 'ի հասարակաց սեղանն լինին՝
սպասաւորք սեղանոյն. և նոցա հարկ է գիտել և
ակնարկել թէ ինչ իրաց կարօտին բազմեալքն 'ի
ճաշակումն, որպէս զի փութապէս բերցեն և մի ա-
րասցեն հարկ խօսելոյ, թէ ջուր թէ գինի թէ սպաս
թէ աղ:

Թէ սակաւանան եղբարքն 'ի սեղանն, մանկուն-
քն ծառայեն փոխանակ նոցա որ զշաբաթն ունին:

Եղբայրն որ ճաշակէ 'ի սեղանն առանձինն յայ-
լոցն, մառնականն զնա ծառայէ և տնտեսն:

Զմառնականին գործն ասացաք. արդ զամենայն
զոր ինչ պարտ է լինել 'ի ձեռն նորա 'ի պէտս վանիցն
և եկեղեցւոյն ասեմք և զայս: Բրովոստն՝ որ է վերա-
կացու գիւղիցն և կեցոցնոյն, պարտի զմիտս իւր ար-
թուն պահել և բերել և տալ 'ի մառնականն, այնպէս
աղքատացն որք ուտեն զբաշխան՝ ինքն բերէ և տայ 'ի
մառնականն, զգաստառակն որով 'ի լուանալն զոտս
աղքատացն ջնջեն, զհացն և զգինին. և ամենայնի
մառնականն պատասխանի արասցէ բրովոստին զոր ա-
րար 'ի պէտս եկեղեցւոյն և զոր կորոյս. զտնտեստունն
և զսեղանոյ տունն, զպառիկելոյ կէս տունն մառնականն
միտ դնէ և հոգայ, և բրովոստն տայ 'ի նա զայս
տանցս պիտոյսն անսպակաս, բայց միայն 'ի զգեստուցն
տանէն: Ընդ ամենայն եղբարսն ընդ ծերսն և ընդ
մանկունս ընդ առողջսն և ընդ հիւանդսն մառնականն
մտադիւրութեամբ հայի, և զամենեցուն զկարիսն
լցուցանէ, զի իւր են զիմահայեացք. փութասցի ոչ
զոք 'ի նոցանէ վասն հարկաւոր պիտոցիցն խռովեցու-
ցանել. բայց իւր ամենայն բան և սպասաւորութիւն
մի լիցի առանց կամաց և խրատու հօրն և բրիւրին:

candelas ante hospites ponat, eisque serviat (ex officio); sed ad mensam communem ministrantium est eos præstolari, quorum (insuper) est considerare et agnoscere quæcumque indigeant, ut, remoto loquendi prætextu, citius aqua aut vinum, ferculum aut sal deferantur. Si commensales fratres fuerint pauci, serviant juvenes pro hebdomadariis Cœnaculi. Comedenti ex fratribus uni Cellarius et Administrator deserviant.

Cellarii munus edidimus; nunc quid sibi sit pro bono Ecclesiæ ac Comunitatis impendendum dicamus.

Præpositus, seu qui agros camposque administrat invigilet super his quæ defert et tradit Cellario, (veluti) scutellas pro cibo pauperum, lintheamina ad istorum pedes abstergendos, panem et vinum; quæ omnia Præpositus tradere debet Cellario, hicque vicissim de expensis pro Ecclesia factis, Præposito deque perditis tenetur rationem reddere.

Opituletur Cellarius necessitatibus Cellæ, Refectorii, et Dormitorii ex parte: sed omnia, queis opus habet, suppeditanda sunt ei a Præposito, vestiariis exceptis. Curam habeat Cellarius de omnibus fratribus senibus vel juvenibus, ægris sive valentibus; eisque tribuat necesse, ipsi enim in curam et custodiam traditi sunt. Nullum omnino contristet necessariorum inopia: attamen, sine jussione Abbatis vel Prioris nil moliatur vel tradat, sed in omnibus ab eis capiat consilium, sic ut vitæ suæ rationem noscere valeant; itaque ne quicquam aggrediatur, nescientibus illis. Ratio

այլ ամենայնին խրատ առցէ 'ի նոցանէ, զի գիտասցեն զգործս նորա. և բնաւ ոչ կարէ առնել զոր ոչ նոքա գիտեն. ամենայն իրաց զորս սրբոյն Բենեդիկտոսի կարգն հրամայեալ է՝ պարտական է պատասխանի տալ և առնել, լի և անթերի գործովն 'ի ներս և 'ի դուրս: Եւ թէ պիտոյ է նմա, տան իւր երկու եղբայր, զի մին լիցի 'ի վերայ հացին և գինւոյն և միւսն 'ի վերայ ապրնոյն:

Մառնպանն և տնտեսքն հարկ ունին հոգալ զամենայն եղբարսն որ են 'ի ներս և 'ի դուրս, որք և իւրեանց են գիմահայեացք վասն հարկաւոր պիտոյիցն. և մառնպանն ծառայէ 'ի հօրն 'ի սեղանն յորժամ եղբարքն ծառայեն զհասարակացն. բայց միշտ առ նոսա ընթացի, զի մի պակասիցէ ինչ 'ի պիտոյիցն:

Թէ է որ յեղբարցն որ 'ի հասարակաց ապրնոյն ոչ կարէ ճաշակել վասն հիւանդութեանն կամ վասն այլ պատճառի, մառնպանն դայ տեսանէ և զպիտոյսն բերէ. և թէ յապուրն որ կայր առաջի՝ չէր մերձեալ, կարէ դնել զայն այլ եղբօր առաջի: Ապա թէ հրաժարէ եղբայրն այլ իրս ճաշակել, ոչ առնու զայն որ կայ առաջի, այլ թողու մինչև յառնեն 'ի սեղանոյն: Եւ այն որ ոչ ճաշակեաց՝ ասէ ընդ մառնպանն ինչ մի պատրաստել իւր երեկոյն: Եւ զայս վայրապար ոչ կարէ առնել, բայց թէ հիւանդ լիցի, որում պարտ է վշտակցել վասն մեծ սիրոյն Աստուծոյ:

Եկեղեցւոյն սրբոյ փակակալն պարտի տեսանել զամենայն ինչ որ պիտոյ է եկեղեցւոյն, և 'ի վերայ ամենայն իրաց որ 'ի ներքոյ ձեռին իւրոյ է՝ ինքն ակնարկեսցէ. որպիսի են, երկրպագելի տէրունական խաչերն, գրեանքն և ազկը նշխարաց սրբոցն և մահիճք մեռելոյն: Ինքն հոգայ զսրբոյ սեղանոյն զգեստսն, զմոմեղէնկներն, զբուրվառնին, զբաժակս գինւոյն և զջրոյն, զհաց սրբոյ պատարագին, զկեռս-

reddenda est per ipsum de omnibus quæ statuunt Regulæ S. Benedicti, quæque adamussim intus et foris servare jubetur: sed indigens solatio adjutores duos habeat unum clibano et cellæ vinariæ, alterum culinæ vacantem.

Cellarius et Administrator præsto sint fratribus qui (in Monasterio) degunt, vel extra; hi enim in necessitatibus (vitæ) recursum habent ad illos. Incumbit Cellario mensæ Abbatis servire tunc temporis, cum fratres Comunitati ministrant; sed invigilet ne illorum incuria, aliquid desit necessarium. Videat Cellarius num aliquis inter fratres ægritudine, aut quavis alia de causa commune obsonium manducare detrectet: tunc aliud subroget ferculum, et cibum positum ante illum atque integrum alteri tradet fratri. Insuper, fratre non manducante, allata fercula ne auferantur, sed maneant usque dum mensæ tollantur. Curet impransus cibum sub sero a Cellario sibi parari: attamen ne hoc fiat pro libito, sed causa morbi; et tunc compatia-
tur ei ex charitate.

Ædituus Sanctæ Ecclesiæ provideat quæ decent Dei cultum, et quæ ipsi sunt concredita servet; nempe Cruces adorabiles Domini, Libros, Reliquiaria Sanctorum, feretra mortuorum. Illius est supellectiles Altaris curare, velut candelabra, thuribula, ampullas vini et aquæ, hostiam pro Sacro, legile * ad legendum, lam-

* Sensus armenicæ vocis *ղեւակ*, *Ghersdig*, non intelligimus: fortassis *legile* vel *candela*.

տիկն * Գիրք կարդալոյ, զկանթեղնին, զպատրուգ-
կլերն, զձէթն, զամենայն սրբոյ սեղանոյն զգեստսն
թէ մետաքսէ թէ քթթանէ և թէ բրդէ, և զամե-
նայն ինչ որ պիտոյ է պայծառութեան եկեղեցւոյն և
մեծի խորհրդոյն: Այլ և ի ջաբիդրն և ի սարկաւադա-
տունն, զայս ամենայն եկեղեցապանին հարկէ տեսա-
նել և քննել և ընտլ զթերին, և զոր ինչ պիտոյ է
եկեղեցւոյն և ոչ կայ, կամ զգեստք սեղանոյն և պաշ-
տօնէիցն, կամ ձէթ և մոմեղներ՝ ինքն իմանայ և ցու-
ցանէ հօրն և բրովոսդին. և զմոմեղներն տայ ի սա-
մառնպանն, նոյնպէս և հիւրոցն և հօրն: Եւ զսուրբ
սկիհսն և զմաղղմայսն և զբաժակսն լուանայ եկեղեց-
պանն յետ կէս գիշերոյ աղօթիցն ի կիւրակէն և ի
հինգշաբաթին. և թէ հարկ լինի՝ գործէ և զհաց
սրբոյ պատարագին յետ կէս գիշերոյ աղօթիցն: Եւ
միշտ արթուն լիցի սա ի գործ եկեղեցւոյն. զգաստա-
կերս սրբոյ սեղանոյն և զգաստառակս յորս քահա-
նայքն զձեռս սրբեն՝ յամենայն ժամ լուանայ ինքն
միայն, և զջուրն արկանէ յեկեղեցւոյն խողովակն, ընդ
որս զձեռաց քահանայիցն ի պատարագելն արկանեն
զլուացուկսն:

Զժամն աւուրցն և զկէս գիշերացն, զառաւօտին,
զարեալալն, զերեք ժամն զվեցն և զինն, զերեկոյն,
զխաղաղականն ինքն հոգայ և հրաման տայ ի դէպ
ժամու զհարկանելն:

Զգաստուկեր զաղքատացն, զլականն ուր զոտս
նոցա լուանան՝ ինքն հոգայ, պահէ և ի դէպ ժամն
բերէ. և զամենայն ինչ որ յեկեղեցին սուրբ է ի
ներքոյ ձեռին իւրոյ՝ հարկ ունի տեսանել. զկուանս
եկեղեցւոյն և զգլաւստրին և զկէս պառիկելոյ տան և
զտուն հօրն ինքն հոգայ, զի մի լիցի պակասութիւն:
Ծանր է այս գործս և դժուարին. վասն որոյ հայրն
այլ ընկեր տացէ եկեղեցապանին թէ բազում են եղ-
բարքն. և զայս կամօք եղբարցն, որպէս զի և գործա-
կիցն նախ ասացելոցդ միտ դիցէ, և յամենայն ինչ որ

* Անձ անթմ մեզ բառս թուի զգրականն նշանակել:

pades, lychneola, oleum : sacræ vestes et paramenta Altarium serica sint, aut linea, aut lanea; uno verbo, quidquid ad Ecclesiæ decus et ad augustissimum Missæ Sacrificium opus est. Pertinet ad Ædituum perpendere necessaria Capituli, Sacrarii, ceteraque ad Ecclesiam spectantia, paramenta pro Altaribus, Ministrorum indumenta, aut candelas, aut oleum.

Omnia hæc ipsum non lateant; (sed providendo necessaria) Abbatem et Præpositum faciat certiores. Huic Sacrorum Ædituo, item hospitibus et Abbati candelas tribuat Cellarius.

Est officium Sacristæ die Dominica et Quinta Feria, post nocturnas preces sacros calices abluere, nec non patenas et urceos. Item post nocturnam synaxim, si opus est, panem pro Missa conficiat. Jugiter vigilet ad servitium Ecclesiæ; ipse solus lavet Altarium tobaleas ac manutergia, queis Sacerdotes manus abstergunt; et projiciat aquam in labellum Ecclesiæ una cum ablutionibus, quæ fiunt a Sacerdotibus in Missa.

Debet interea invigilare atque jubere ut, statis temporibus, detur signum Psalmodiæ noctis quemadmodum et Matutinorum, Primæ, Tertię, Sextæ, et Nonæ, Vesperarum quoque et Completorii.

(Insuper) parare debet, servare et, si opus est, deferre linteamina et vas aquæ ad abluendos pedes pauperum. Illius est de rebus Ecclesiæ sibi commissis, onus librare, ac omnes Ecclesiæ, Claustri, Dormitorii ex parte, Ædium Abbatis tecta (et subgrundas) inspicere, ut nihil desideretur.

Grave quippe ac perdifficile munus (suscepit obeundum Sacrorum Ædituus): quocirca, si multi fuerint fratres, de eorum tamen consensu, Abbas det ei socium, qui antedictis vacet: generatim (loquendo) in qualibet re ad officium hoc pertinenti adjuvet illum frater. Competit Ædituo convenientem locum indigittare pro sepultura defunctorum. Intima Claustri curet unus (fratrum); externa suscipiat alter gerenda.

պիտոյ է այս պաշտամանս՝ աշակերտն օգնական լիցի։
Զգե՛րե՛զմանս մեռելոցն ուր պատշաճ է առնելն՝ ինքն
ցուցանէ։ և մին զնեքին գործն հոգայ և միւսն զար-
տաքին։

Յաւուրս տօնիցն նախ քան զմեծ պատարագն
յետ ջաբիգրին դնէ եկեղեցականն զսրբութեան
հացն յընծայարան սեղանն, և ՚ի ժամսրբոյ պատարա-
գին գայ հայրն կամ բրիւրն առնու և տայ ՚ի պատա-
րագիչ քահանայն։

Ախրակէին ՚ի ժամ օրհնելոյ զծուրն, եկեղեց-
ականն բերէ զաղն որ լինի պատրաստած ՚ի տնտեսէն.
և տնտեսն յետ օրհնութեանն առնու զմնացեալն յա-
ղէն և դնէ առաջի եղբարցն ՚ի սեղանն։

Եկեղեցականն նախ քան զննջել պատրաստէ զա-
մենայն մոմեղէնս պիտոյից գիշերոյն։ Լոյս հարկ է
առնել ՚ի տունն ննջելոյ եղբարցն. նա որ ՚ի վերայ
աղքատացն է յեղբարցն՝ պատրաստէ զայս, որպէս զի
յետ կատարման խաղաղական աղօթիցն վառեալ
լիցի. ապա թէ դեռ ոչ է պիտոյ լոյսն, մին ՚ի վարդա-
պետաց մանկանցն մնայ յեկեղեցին և ՚ի պատշաճ ժա-
մու բերէ։ Իսկ եթէ յետ երեկոյին ժամուն պիտոյ է
լոյսն ՚ի կանթեղնն որպէս ասացաք, նա որ ՚ի վերայ
աղքատացն է վառէ. և զայսր պիտոյ ինքն յեկեղե-
ցոյն փակակալէն առնու, այսինքն կանթեղ, ձէթ,
մոմեղէն, ֆանառ։

Նա որ ՚ի վերայ աղքատացն է՝ բերէ զհասրնին
և զխոտն զոր ՚ի ձմեռն ձգէն, և ձգի խոտն միայն ՚ի
գլաւստրն և ՚ի տուն հօրն. ինքն տայ բերել զխոտն յար-
տաքնոցն, և զփայտ ՚ի տուն հիւանդացն, և զվարդ-
նին ՚ի ջաբիգրն, և ՚ի մանկանցն ՚ի դպրատունն, և
զամբեղնի և սուտկնի և պնակնի ինքն բերէ, և
զմնացուած սեղանոյն ինքն ժողովէ ՚ի պէտս աղքա-
տացն. ինքն բերէ սկտեւ, ՚ի մաքրել եղբարցն զգլու-
խըս և զմօրուսս. ինքն պատրաստէ զպէտս այնոցիկ
որք զերական թողուն, այսինքն երկկապ և գաւազան,

Diebus festis, expleto Capitulo, Sacrista, ante Missarum Solemnia, panem pro Sacramento ad Altare, Offertorium nuncupatum, deferat, quem inde, tempore Missæ Abbas vel Prior apprehendet et Sacerdoti celebranti ministrabit.

Die Dominica, cum fit benedictio Aquæ lustralis, sal affert Sacrista antea paratum ab Administratore, qui, completa benedictione, resumat quod superfuit, et collocat in mensa ante fratres. Sacrista, incumbentibus noctibus, omnes candelas paret (de more).

In Dormitorio fratrum lampas ardeat (per noctem), quam præparat qui curam pauperum gerit, accendendam sub finem Completorii. Si diescat adhuc, unus ex juvenum Magistris moretur in Ecclesia, et adveniente tempore, lumen afferat: si post Vesperas oportebit accendere lampades, ut diximus, Curator pauperum accendat, recipiens a Claviculario Ecclesiæ quod necesse habet, nempe lampades, oleum, candelas, lampadarium.

Curator pauperum storeas ac stramina in hieme explicanda deferat: palea in Claustro tantum et in Æde Abbatis sternatur. Idem (Curator) paleam mittat in foricam, et ligna pro Valetudinario distribuat: virgas in Capitulo et in scholis juvenum dispenset. Fert ille sportas, ollas et scutellas, nec non mensæ fragmenta pro pauperibus colligit: (insuper) defert pelves pro lotionem capitis ac barbæ fratrum; parat necesse pro emissionem sanguinis, duplicatam (scilicet) fasciam, baculum, vas sanguinis, et vas aquæ ad abluendum.

արեան աման, բերէ, և ջուր առ 'ի լուանալ: Ինքն հոգայ զթաղումն աղքատացն որք մեռանին և զամենեւեան որք են ընդ իշխանութեամբ վանիցն աղքատք, և թէ ոչ կարէ վանքն քահանայիցն որ գան 'ի մահն տալ ինչ, 'ի զգեստուց մեռելոցն տան: Ինքն սահմանէ զմահիւնն և զփայտ աշրեղոյ ուխտական աղօթաւորացն 'ի հանգուցանել զնոսա:

Յաւուրս տօնից զորս աւուրս ութ պատուեն, յեկեղեցին պարտ է դնել կանաչ, և 'ի գլաւստն և 'ի սեղանն և 'ի ջաբեդրն, և սփռեն յատակս տանցն 'ի տօն մուտն անուշահոտ տերև որ գտանի յաշխարհն, մըրտենի կամ կասլայ կամ ճղեմն, և զայս 'ի ժամն յորում ոչ լինին եղբարքն յայս տներս սփռեն, և յեկեղեցին յամենայն տօն: Իսկ հոգայ զայս և պատրաստէ նա որ 'ի վերայ զգեստուցն է:

Որ 'ի վերայ զգեստուցն է, հարկաւոր է նմա հոգալ և պատրաստել զամենայն պիտոյս անձանց եղբարցն, այսինքն զգեստք թէ բրդէ թէ կտաւ, մուշտկեր, սօլերնի, գօտեստան, դանակ և թափք, մաքրիչք, սանտրեր, ասղներ, սրոց և օծն, զգաստրուկերն որ կայ 'ի սեղանոյն տանն դուռն, և զգաստրուկերն որ պիտոյ է 'ի մաքրելն զգլուխն և զմորուսն, և զմեսնին* սեղանոյն. զայս ամենայն ինքն կալցի պատրաստական: Զփայտն զկնի զգեստուցն ինքն յղէ 'ի լուացարարն. ինքն գտանէ զերակահատն և զծառայողն յերակն, որ զկրակն վառէ. և զայս փայտս առնու 'ի մառնայնէն. ինքն պատրաստ կալցի ճրագու որով զսօլերնի եղբարցն օծանեն. և որոյ գայ յաշխարհէ՝ ինքն բերէ զզգեստսն և զգեցուցանէ, զոր սրբոյն Բենեդիկտոսի կարգն հրամայեալ է:

Եթէ մեռեալ զոր բերեն 'ի վանքս որ զսուրբ ձևս ունի, վերակացուի զգեստուցն է մի 'ի չորից մասանց ընչից մեռելոյն, և մին եկեղեցականին և միւսն

* Գիրք պատարագի:

Ille (idem) curat sepulturam defunctorum, pauperum peregrinorum, et eorum qui in ditione Monasterii ex hac vita decedunt. Si Monasterium non habeat quid conferat Presbyteris interessentibus funeri, spolia exhibeat defuncti. Sternat ipse cubilia et ligna paret comburenda pro devotis hospitibus suscipiendis.

Diebus festis cum octava solemnibus, oportet viridantibus foliis exornare Ecclesiam, Claustrum, Refectorium atque Capitulum; ibique, si frondeant in regione, folia odora, ceu myrtum, laurum, caricem, in pervigilio festi super pavementum dispergere: quæ omnia effundenda sunt absentibus fratribus. Id vero quolibet die festo in Ecclesia tantum fiat; et vestiarii Præfectus provideat necesse.

(Qui) Præfectus curet et provideat omnia, quæ sunt necessaria fratribus (in Monasterio degentibus), idest vestimenta ex lana, aut lino, vel pellicea, calceos, cinctoria, cludines, purificatoria, pecten, acum, cotem cum unguento, lintea ad Refectorii januam prope appendenda, linteamina pro abstergendis capite ac barba fratrum, et Missalia pro Altaribus: hæc omnia in promptu habeat Præfectus. Præterea nedum vestimenta ipse paret, ligna quoque mittat ad lavacrum pro ablutione; vocet Chirurgum et puerum pro igne ad sanguinis emissionem: (porro) ligna comburenda a Cellario accipiat: sebum ad liniendos fratrum calceos provideat. Pertinet quoque ad Præfectum vestimenta pro postulantibus præparare, eosmet etiam Monachali habitu induere, S. Benedicto dictante.

Supellectilium eorum, qui religioso habitu ex hac vita migrantes delati sunt in Cœnobium, pars quarta vestiarii Custodi cedit, pars altera Sacrorum Ædituo, et Cellario tertia statuta est: quod si (excesserint) sine habitu, omnia cedunt Ædituo et Cellario.

մառնականին: Ապա թէ ոչ ունի զսուրբ ձևս, առնու
զամենայն եկեղեցականն և մառնականն. այս լինի թէ
առեալ է զեղբայրութիւնն: Ապա թէ ոչ՝ և զօտար
ոք բերեն յեկեղեցին թաղեն, առնու զամենայն
մառնականն. բայց ՚ի տասնկէն՝ զոր տան ՚ի նա որ ՚ի
վերայ աղքատացն է, նոյնպէս և յամենայն իրաց
զոր տան ողորմութիւն ՚ի վանսն, առնու նա զտասա-
նորդսն և տայ աղքատացն: Իսկ նոքա որ առին զինչս
մեռելոյն՝ բերեն ՚ի ջաբիդրն և դնեն առաջի հօրն. և
թէ է ոսկի կամ ձի կամ ջորի կամ սլէհ կամ տախտի
զարդս, առնու հայրն և որպէս կամի առնէ. զմահ-
ձացն ծածկոյթսն տան ՚ի հիւրոցն տունն. ապա թէ
պատուական մետաքսէ լինի՝ ՚ի զգեստս սրբոյ եկեղե-
ցւոյն:

Եղբայրն որ է ՚ի վերայ հիւրատանն որ արտաքոյ
է վանիցն, յորում միշտ մտին հիւրքն, զամենայն ինչ
որ պիտանի է՝ ինքն հոգայ և պատրաստէ. զտունն
ինքն ուղղէ զտախտերն, զսեղանոյն դաստուկերն և
զորս լուանան զձեռս, զբաժակս ըմպելոյն, զանակնին,
զդրդալնին, զապրիզմերն, զփայտն որ այրի առաջի
հիւրոցն, ինքն հոգայ որ բերեն, զհացն և զգինին
զհիւրոցն և զմշակացն, ինքն հոգայ և պատասխանի
առնէ և առնու զամենայն պէտմն ՚ի մառնականէն:
Սակայն նոցա է պարտ զայս գործ հաւատալ՝ որք սի-
րովն Աստուծոյ լցեալ են: Յորժամ եղբայր մեռանի
՚ի հեռաւոր աշխարհ և բերեն թուղթ, ինքն առնու
և տանի ՚ի ջաբիդրն առաջի եղբարցն զի ընթերցցին:

Աշխարհական մարդիկ որ են ՚ի ծառայութիւն
եկեղեցւոյն, յոր բան և լինիցին՝ թէ սխալեն՝ ունի
իշխանութիւն վերակացու գործոյն իրատեւ զնա
սաստիւ և բանիւ, և թէ ուղղի բարւոք է, և թէ ոչ՝
բրովոստն կարէ ծեծել զթիւրեալն. իսկ թէ ոչ

Idque fit si (defunctus) Conventui fuerit adscriptus: contra si deferatur pro sepultura advena in Ecclesiam, omnia accipit Cellarius præter (decimam), quæ Curatori pauperum præbetur. Item pauperibus ipse tribuit decimam omnium, quæ obveniunt Monasterio ex charitate (piorum).

Res autem defuncti, qui receperint deferunt in Capitulum ad Abbatis pedes ponentes: qui Abbas tollit pro se aurum aut equum, aut mulum, aut armaturam, aut lectisternia, si fuerint, iisque utitur pro voluntate: stragula dantur Hospitio, vel, si valde bona et serica, pro conficiendis Ecclesiæ vestibus impenduntur.

Frater qui præest Hospitio extra Monasterium locato, quo jugiter hospites conveniunt, curare debet et parare omne opus: instruit porro ipse domum, lectos, mappas, lintea, cyathos, patinas, cochlearia.....*: ligna comburenda pro hospitibus ut afferantur, invigilet, quemadmodum et panem provideat, ac vinum pro hospitibus et servitoribus: omnia hæc comparanda sunt illi et exquirenda a Cellario, cui rationem reddere tenetur. Profecto officium hujuscemodi tradendum est solis viris, qui Dei charitate repleantur.

Cum frater in longinqua regione decumbit, et nuntium mortis mittitur per epistolam, hæc tollitur a Præsidente, qui defert in Capitulum et legendam fratribus offert.

Inspector Ecclesiæ sæculares ministros ibidem in quolibet fallentes monitis ac exprobrationibus ex officio reprimat; si corriguntur, bene: alioquin Præpositus

* Videsis pag. 33.

Համբերէ՛ արտաքս ձգեն 'ի գործոյն. և թէ մարդ է՝
զոր անպատշաճ է հարկանել, 'ի գործոյն յորում է՝
կարող են փոխել. բայց մեծ պատճառանօք այս լիցի,
'ի փոքուն պարտին երկայնամտել: Եւ բնաւ նա որ 'ի
վերայ գործոյն է, զսխալողն ոչ կարէ փոխել, առանց
ցուցանելոյ հօրն կամ բրիւրին:

Յամենայն իրս պարտ է խրատել զվարձկանսն.
թէ համբերէ խրատուն և ուղղի՝ բարի է, ասպա թէ
ոչ՝ ցուցանէ հօրն կամ բրիւրին կամ մառնպանին
զսխալանսն զոր արարին, և ըստ արժանին կշտամբեն
հրամանաւ սոցա, բանիւ և բրով. կամ մեկնեն և ծե-
ծեն կամ զդէմն, կամ փոկով զթիկունսն: Եւ այս
լինի վասն մեծ յանցանաց՝ թէ գողանայ 'ի վզէն եկե-
ղեցւոյն, կամ թէ չարախօսէ զեղբարցն. և թէ բրով
ոչ ուղղի՝ տուգանեն, այսինքն զվարձն կտրեն. բայց
զի արդարութիւն լիցի և մի զքապարտութիւն, կամ
կարծեօք դատել կամ վասն փոքր յանցանաց:

Յորժամ մանկունքն անցանեն առաջի եղբարցն,
խոնարհեցին նոցա, և յորժամ հայրն դայ, ամենե-
քեան յառնեն և խոնարհին. բայց 'ի մի տեղւոյ յար-
տաք յորում ոչ (ինչ) փոյթ առնեն նմա 'ի մտեւն:

Եղբարքն միմեանց 'ի հանդիպելն՝ գձեցին իրե-
րաց: Եթէ յայն ժամսն է յորում ոչ ունին հրաման
խօսելոյ, ոչ կարէ մին ընդ միւսն գիրս խնդրել:

Որ յառաջին փառսն ոչ լինի 'ի խաղաղական
աղօթսն, գնայ առաջի խորանին կանգնի 'ի գալն, և
որ ոք ելանէ յետ այսր փառաց՝ ոչ ունի հրաման,
այլ լռութեամբ դառնայ: Իսկ թէ խօսի, պարտական
է զաղօթսն կրկնել վերստին:

Մանկունքն երեկոյն յետ եղբարցն գնան առ-
նուլ զօրհնութեան ջուրն. բայց քան զնորոգ եկեալ-
սն յառաջ:

verberare potest delinquentem; si hic non paret, opere expellitur. Quod si talis homo verberari non expediat, (excidat officio et) transferatur (alio). Hoc fiat gravibus ducti rationibus: (aliter) si parvis, patienter est sustinendum. Inspector operum, inscio Abbate vel Priore, delinquentem ab opere amoveat unquam. Mercenarii omnimodis moneantur; si monitioni parent et emendantur, etiam; secus (qui præest) Abbati vel Priori vel Cellario eorum menda referat, et juxta mandata verbis aut verberibus ex justitia corripientur, vel detractis vestibus in faciem cædentur, aut corrigia flagellabuntur in scapulis. Sed hoc minime factitandum, nisi graves ob noxas, veluti si ob furtum illatum Ecclesiæ, aut detractiones fratrum; quod si verbere non resipiscunt, multa plectunt, idest stipendia differunt (usque ad bonam frugem). Verum hoc fiat jure, nequaquam aut calumnia, suspicione, vel culpa levi.

Juvenes pertranseuntes fratribus caput inflectant; adveniente Abbate, omnes inclinantes se assurgunt, præterquam in loco, per quem ita reditque, nullo animo intendente. Fratres obviam euntes se inclinent vicissim. Quibus horis fari vetatur nemo unus expostulet libros ab alio.

Qui ad primum Completorii "*Gloria*" non adest, (post veniens) ante Altare consistit; exeunti loqui amplius non licet, sed silentio regrediatur oportet: casu quo verba faciat, preces dicat denuo.

Juvenes aquam lustralem sero capiunt post fratres, sed ante proxime accedentes.

Synaxi nocturna adsint juvenes precibus, quæ

Ի գիշերային աղօթան՝ մանկանցն պարտ է լինել յերկրորդ կարգ աղօթիցն՝ ի յետին հայր մեր որ յերկինս։ Եթէ հարկ լինի ումեք խօսել յետ խաղաղական աղօթիցն, դարձեալ երկրորդեացէ զնոյնն. այնպէս արասցէ և յետ կէս գիշերոյ աղօթիցն, թէ խօսի։

Եւ զայս պարտին գիտել ամենեքեան, թէ մեծ հուր է և սաստիկ յանցանք խօսելն յետ խաղաղական աղօթիցն. ոչ է պարտ և ոչ ձեռամբ նշանակել յետ այսր աղօթից, և ոչ ի գլուստրն մնալ սակս իրիք գործոյ, և ոչ մին միւսոյն հանդէպ յետ այսր կարէ համարձակ նստել. այլ ամենեքեան ըստ կարգի յետ աղօթիցն ելանեն յեկեղեցւոյն և գնան ի տուն հանգըստեանն. և ոչ մի ոք ի նոցանէ մնայ յեկեղեցին, բայց յեկեղեցւոյն սպասաւորացն։

Մեծ և սաստիկ և ծանր և բազում զգուշութեամբ պարտին մտել ի տուն հանգստեանն ի ժամ ննջելոյն. որպէս զի մի ի հարկ պատճառաւ իրիք ընդ միմեանս խօսելոյ. ոչ խորդալ անդ և ոչ թքանել. ոչ մին միւսումն սաստիկ կամ խրատ տայ. ոչ շարժեն զտախտերն, ոչ ձգեն զգգեստան կամ զսօլերն որ խոշուն հանէ. և թէ ինչ աղօթել կամի ոք ի ննջելն, ամենեւին ոչ ունի իշխանութիւն շարժել զշրթունսն. ի սիրտն աղօթեսցէ։

Բրիւրն պարտի ելանել ի դուրս իւրով մոմեղինաւ և շրջել ընդ եկեղեցին և ընդ ամենայն տունսրն, զի մի լիցի ոք արտաքս ի հասարակաց օրինացս։ Եւ թէ եղբայր արտաքոյ է և տեսանէ զբրիւրի շրջելն, ոչ պատասխանէ բերանով կամ լեզուաւ, այլ միայն կորացուցանէ զգլուխն առաջի նորա և ոչ շարժի. իսկ բրիւրն ձեռամբ ակնարկէ նմա գնալ ի տուն հանգստեանն։ Եւ թէ լիցին եղբարք որ առեալ են հրաման մնալոյ յեկեղեցին կամ այլուր, յորժամ գայ բրիւրն իւր լուսոյն ի մէջ նոցա, յառնեն անխօս՝ կորացուցեալ զգլուխս, և նա անցանէ։ Ապա թէ լինին ոմանք ընդ նոսա առանց հրամանի, ոչ է պարտ անտես առնել, այլ վաղիւն ի խորհրդեանն յանդիմանել թէ երկնչին և գնան ի ննջել. ապա թէ ան-

fiunt secundo, et "*Pater noster*" novissimo. Si quis post Completorium opus habet loqui, easdem repetat preces: similiter quæ de media nocte pro eloquio forent dicendæ.

Probe hoc omnes calleant: etenim, explicito Completorio, sermonem texere magnus error est et gravis reatus*: prece igitur finita, neque signum manibus fiat, nec pro re qualibet ullus maneat in Claustro, neque pro libito frater adversus fratrem consedeat: sed cuncti per ordinem exeant de Ecclesia ad dormitorium se conferentes. Nemo, ministris exceptis, maneat in Ecclesiâ.

Dormitionis tempore magna fratres, multa nimiaque cum diligentia requietionis locum introeant, ne detur ad invicem confabulationis occasio: non illic stertere, non spuere, non quemquam ex fratribus corripere licet vel monere; non fulcrum lecti movere, non vestes aut calceos cum strepitu projicere: quod si vult quis orationem facere non labiis omnino, sed corde intus precetur. Prior exeat cum sua candela, Ecclesiam ac domum totam perlustrans, quatenus communes regulas parvipendens nemo inveniatur. Si autem frater foris inventus Priorem circumeuntem aspiciat ne loquatur eum, sed inclinet se tantum et coram sistat. Manu ipsum Prior moneat requietem. Casu ceterum quo fratres nonnulli in Ecclesia aut alibi cum venia sistant, occurrente facem præferente Priore, quiete ipsi consurgant, coram eo se inclinent donec transeat: verum si fuerint inter illos ceteri absque licentia, (hoc) non neglecto, postridie sunt in Capitulo ad consilium cohibendi. Hoc est in more, si magni faciunt et petunt quiescendum; sin negligentes inventi, nedum cohibendi sed et vapulandi sunt. Prior, postquam Monasterium omne quaquaversu lustraverit, pergit majorem claudere januam, tollit et penes se (detinet) claves, quas tradit Sub-Priori ex arbitrio, idest Ædituo.

* Vis armenicæ locutionis denotat vehementissimum ignem.

փոյթ առնեն, ոչ յանդիմանեն միայն, այլ և հարկանեն: Եւ յորժամ շրջի բրիւրն ընդ ամենայն վանսն, գայ և զարտաքին դուրսն փակել, առնու զբանալիսն ինքն և կամ տայ սորբիւրին որ է եկեղեցապանն:

Եւ յորժամ լեն զկէս գիշերոյ զանգակն, վաղվաղակի յառնեն առանց հեղգութեան. իսկ թէ լինի որ որ հեղգանայ, բրիւրն զարթուցանէ ոչ 'ի մահիձսն մերձնալով կամ 'ի զգեստս նորա, այլ 'ի բացուստ դափէ և ձայն հանէ. և ժողովեալ յեկեղեցին յաղօթան՝ յատեանն անկանին ըստ կարգի և ասեն զՀայր մեր որ յերկինսն ըստ որում օրէն է: Յետ այսր դառնայ բրիւրն իւր մոմեղնաւն 'ի տուն հանգըստեանն. և թէ որ վասն վատութեան մնացեալ է 'ի մահիձսն, ածէ յեկեղեցին: Այսպէս առնէ և յետ առաջին գրոցն. նոյնպէս և յառաւօտին յաղօթան:

Յեղբարցն թէ որ ննջէ 'ի կէս գիշերոյ աղօթան յեկեղեցին, միտ դնէ եկեղեցապանն, և առեալ ֆանառ շրջի 'ի մէջ նոցա ներքոյ և արտաքոյ. և որոյ 'ի քուն է արտաքոյ՝ դուփէ ոտամբն հեղութեամբ զի զարթիցէ: Այս յամառնային աւուրսն լինիցի. իսկ 'ի ձմեռնն որք զգիրսն ընթեռնուն երեքն, իւրաքանչիւր որ առնու զիւր մոմեղէնն յետ կարդալոյն, և շրջի ընդ եղբարսն. յորժամ գտանէ զոր 'ի քուն, դնէ զֆանառն առաջի նորա: Իսկ նա զարթուցեալ և տեսեալ առնու և ինքն շրջի, և զայլ որ որ գտանէ 'ի քուն՝ դնէ առաջի նորա. այսպէս առնեն:

Եղբայր որ ծարաւի երեկունն յետ խաղաղական աղօթիցն, թէ տղայ է՝ ասէ ընդ մեծ վարդապետն. թէ մանուկ է՝ ասէ ընդ իւր վարդապետն, վարդապետն գնայ ասէ ընդ հայրն կամ ընդ բրիւրն: Եւ ամենայն որ որ ծարաւի յեղբարցն՝ ասէ ընդ հայրն. եթէ տայ հրաման, գնայ 'ի տուն հիւանդացն, զի այնր ոչ է պարտ լինել առանց կերակրոյ և ըմպելեաց. և ընդ նմա գնայ այլ որ յեղբարցն: Իսկ պաշտօնեայ հիւանդացն տայ նմա ըմպել, և յետ ըմպելոյն կրկնէ զաղօթան:

(Fratres) audito sonitu campanæ mediæ noctis, mora nulla debent surgere; si aliquis cunctaret, a somno suscitetur eum Prior lecto aut indumentis non appropinquans, sed (manus aut solum) percutiens eminus strepensque. Congregati in Ecclesia ad orationem in Choro se abjiciunt per ordinem, "*Pater noster*" dicunt de more. Post hoc redit cum candela Prior ad dormitorium, ubi quempiam ex socordia morantem inveniens ducit ad Ecclesiam. Sic primi libri completa lectione, et sic ad Matutinam Synaxim assolet factitare. Si aliquis fratrum, mediæ noctis prece durante, dormierit in Ecclesia, *Ædituus* advertat et, lampade accepta, pergat appropinquans et propius dormienti solum tundat pede submissim ad expergiscendum. Hoc fiat tempore æstivo: in hieme autem, e Lectoribus codices tres, facta lectione, unusquisque, capta candela, in medio fratrum ambiat, inventique dormientis lampadem ob oculos ponat; expergiscens apprehendat lampadem et circumeat et ipse, inventoque alio dormiente lumen admoveat et ita porro.

Si quispiam inter fratres, post Completorium, sitiatur, si puellus, Magistrum principem; si juvenis, Magistrum admoneat: Magister dicit Abbati vel Priori: si alter ex numero fratrum commonefaciat Abbatem, quo annuente, valetudinarium adeat, ubi esus et potus nunquam deerunt, alio comitante sodali. Potum tribuet ægrorum Curator, sed bibens, hausta aqua, precem denuo facere jubetur.

Ի խորհրդատունն յորժամ ժողովին՝ զոք որ յանդիմանեն ՚ի սխալանս ինչ, և նա նախ քան զանկանեն և մեղայ ասեն թէ արդարանալ ջանայ կամ խօսի, սաստիկ հարցեն զայնպիսին։ Այլ թէ արարեալ է ոք զսխալանսն և թէ ոչ, յորժամ պարտաւորեն զնա և դատեն՝ լռել պարտի և զպարտութիւն խոստովանել, և զայլոցն գիտութիւն քան զիւրն ճշմարիտ համարել։

Ի խորհրդապէս դատեն յորժամ ոք յեղբարցն անկանի և մեղայ ասէ, այլք ոչ պարտին ընդ միմեանս խօսիլ։

Եթէ ոք ելանէ ՚ի ջաբիդրէն և կամի դառնալ՝ ոչ ասէ պէնէտիցտէ, որ թարգմանի Օրհնեցէք. իսկ եթէ ոչ կամի դառնալ՝ ասէ զայս։

Յորժամ եղբայր զեղբայր յանդիմանէ ՚ի խորհուրդն և առնու զպատիժն, ոչ է պարտ պատժեցելոյն յայնմ աւուր զիւր յանդիմանողէն ասել ինչ, զի մի քինահանութեան կարծիս տացէ։

Որ լինի յանդիմանած մի անդամ և երկիցս և անկանի առաջի ըստ յանդիմանելոյն և խնդրէ ներումն, և բրիւրն հրամայէ որ նստի, այլ ոք չունի հրաման զնա յանդիմանել յայնմ աւուր, բայց թէ ծանր սխալանք լինի որ ոչ վճարի թողութեամբ։

Ջրբիւրն առաջի հօրն կարող են եղբարքն յանդիմանել ՚ի խորհուրդն, ոչ չարութեամբ, այլ սուրբ սրտիւ, ըստ որում ամենեքեան խնդրեն զմիմեանց ուղղութիւն հոգեւոր սիրով, և վասն այնորիկ պարտական են նախախնամել և պահել զհոգիս իրերաց։

Թէ մին ընդ միւսն ՚ի խորհրդեանն անպատշաճ բանիւք հակառակին, ՚ի նոյն տեղն զայնպիսին խրատեսցեն ըստ պատշաճի։

Ի յայն կարգն և ՚ի սահմանն յոր զմեծամեծսն հարկանեն ՚ի խորհրդեանն, այնպէս ծեծեն և զմանկունս։

Ով ոք յեղբարցն ՚ի հրամանսն զոր առին նմա ոչ լինի փոյթ և երազ, այլ հակառակի և հեղգութեամբ արհամարհէ, այսպիսիս զանձն ատէ. պարտ

In Capitulo, adstante Cœtu, si frater ob culpam reprehensus, antequam prosternat se dicatque "*peccavi*", nitatur se defendere et loqui (pro se), fuste vehementer cædatur. Sons aut insons accusatus noxa et judicatus, omnino tacere debet ac reum se profiteri, magis quam suam ceterorum cognitionem pro vera confirmans. Quando iudicium fertur in Consilio, et aliquis ex fratribus, confitendo, se prosternit pœnitens, nequeunt ceteri colloqui inter se. Exiens e Capitulo cum animo redeundi, ne dicat "*Benedicite*": utique non rediens dicturus.

Cum frater in Capitulo accusat alterum, hic punitus, die illo, contra accusatorem suum nil proferat, ne suspicio inferatur vindictæ. Qui semel et iterum objurgatur, et prosternens se, pro modo probri, petit veniam, eique Prior ut sedeat mandaverit, nemo, illa die, reprehendat eum, nisi tam gravis foret culpa, ut venia tantummodo non satisfiat. Licet fratribus in Capitulo Priorem coram Abbate incusare, procul exulante malitia, sed pura intentione, prout quemque decet, qui optat sui confratris resipiscentiam, charitate non ficta, adeo ut pro animarum salute cuique adnendum sit, et satagendum vicissim.

Consilii tempore, jurgium si oriatur ad invicem importunis verbis inter fratres, illico, prout decet, isti admonendi sunt.

Ordine et modo quibus ætate proveci vapulantur, vapulentur et juvenes. Qui de fratribus alacer et lubenti animo mandatum non arripit, quin potius detrectat ac spernit, ignave se despiciatur; (quocirca) in Concilio aut nudus aut super scapulas hujusmodi expedit flagellari. Nemo fratrum cohibendus est ut inobediens pro parvis et levibus culpis, vel ob involuntarios defectus in loquendo; qui vero sponte mandata contemnit, et, monitione accepta, adhuc sordescit, culpa inobedientiæ corripiendus est. Qui oblivione aut ignorantia, et non apposite, in legitima hæc Statuta

է զնա 'ի խորհրդեանն կամ մերկ կամ յերկուս թիկունս հարկանել:

Ձէ պարտ վասն փոքր և չնչին իրաց զոք յեղբարցն իբրև զանհնազանդ կշտամբել 'ի յանցանէն 'ի բանսն ակամայ. այլ զայն որ ամենայն կամօք արհամարհէ զհրամանսն և յետ խրատելոյն բանիւ՝ մնայ 'ի թերութեանն, պարտ է անհնազանդութեան պատժօք դատել:

Որ սխալէ կամ յանցանէ 'ի պատշաճ օրինացս վասն մոռացութեան կամ վասն տգիտութեան և ոչ կամօք, զայնպիսին բանիւ խրատեսցեն 'ի խորհրդեանն կամ միով վարոցաւ. նա և թէ պատշաճ համարին, 'ի հեշտ բանդ արկանեն վասն իւրոյ օգտի, որպէս զի իմաստնասցի:

Ով դք յանդիմանի 'ի խորհրդատունն վասն յանցանաց և նա չանկանի առաջի հօրն կամ եղբարցն, այլ հակառակի բանիւք և փութայ արդարանալ, անդէն 'ի տեղւոյն հարցեն զնա բրովք առժամայն վասն անմտութեանն: Ապա թէ դեռ ևս հակառակի և ըզծեծսն արհամարհէ, առնուն 'ի նմանէ զգանակն թափովքն, և դնէ 'ի բանդ հայրն կամ բրիւրն զգերեալն 'ի սատանայէ, և անդ չարչարեն զնա բազում պահովք. և ըստ դիպող աւուրց հրաման տայ հայրն բերել զնա. գանեն 'ի խորհրդեանն և խրատեն կամ սաստիւ կամ քաղցրութեամբ՝ որով ճանաչէ թէ օգտի. այնչափ առնեն զայս մինչև կոտորի սիրտն և խոնարհի և խոստովանի ուղիղ: Այլ և եղբայր մի օր ըստ օրէ հօրն հրամանաւ գնայ 'ի բանդն և յորդորէ զնա աստուածային օրինօքն 'ի հնազանդութիւնն. յորժամ դառնայ և ցուցանէ կերպարանս զղջման, բերեն զնա 'ի խորհրդեանն, յոր մտեալ երկիր պագանէ. հայրն հրամայէ. Զմնչ խնդրես. նա պատասխանէ. Մեղայ տէր. և հրամայէ յառնել: Եւ թէ յետ այսորիկ ինքն իւր սրտին կամօք ախորժէ առնուլ ծեծք, հրամայէ հայրն ծեծել զնա. յետ որոյ ողորմութեամբ խրատէ զգոյշ լինել ոչ առնել այլ զայն, և առնէ իւր գթութիւն և հրամայէ արձակել 'ի բանդէն: Նա

delinquit, verbis aut uno verbere tantum in Capitulo increpandus est; aut saniori consilio, carceri moderato mancipandus, pro bono animæ suæ et ut redeat ad bonam frugem.

Qui ob culpam in Capitulo reprehensus coram Abbate ac fratribus haud se prosterneret, sed altercatur excusationem prætentans, ibi confestim cædatur ob insipientiæ reatum; et si pergeret altercari et spernere verbera, culter auferatur ab eo cum vagina: porro Abbas vel Prior mancipium illud Satanæ in carcerem conjiciat acri abstinencia vexandum. Statuta die jubeat Abbas ipsummet in Capitulum vocari, ibique verberandum, minis aut blanditiis, si satius ducent, pro illius salute monendum. Hæc agendi ratio iteretur donec emolliatur cor ejus, et humiliter se reum esse profiteatur. Insuper unus fratrum, jussione Abbatis, quotidie adeat carcerem, captivumque Dei et obedientiæ scita proferens cohortetur: resipiscens, et contritionis signa manifestans, ducunt in Capitulum, quo introgressus prosternatur.

Abbas exquiret ab eo: quid vis? Cui ille: "*Pecavi, Domine.*" Tunc Abbas eundem surgere jubebit. Post hoc si frater (ad bonam frugem receptus) sponte postulet flagellari, verberationem Abbas decernat; postea humaniter eum alloquens, ne iterum relabatur in culpam, caute admonet vigilandum, jubetque, charitate dictante, ipsum educi de custodia. Hoc audito,

յորժամ լսէ զայս, զնայ անկանի առաջի և համբու-
րէ զոտս հօրն և կանգնի առաջի նորա 'ի մէջ եղբար-
ցն: Իսկ ապա հայրն ցուցանէ նմա տեղի նստելոյ
կամ զիւրն որ յառաջ ունէր և կամ այլ խոնարհ:
Յայսպիսւոյս նախ քան զգալն 'ի խորհրդարանն ա-
ռաջի հօրն՝ հաւատալոյ բան պահանջեսցեն, զի մի
պատրանօք լիցի զղջումն: Սա թէ եկեալ առաջի
հօրն դարձեալ հակառակի, ծանր է սխալանքն. 'ի
նոյն բանտն դարձցի և սաստկապէս կշտամբեսցի.
ապա թէ ուղիղ զղջումն ցուցանէ, վերոգրեալ 'ի
վերայ նորա կատարեսցի:

Թէ որ յեղբարցն զհրամանս հօրն խոտէ և ասէ՝
թէ ոչ դատիս ուղիղ, 'ի բանտ և 'ի կապանս ըստ ա-
սացելոցդ կացցէ, մինչև ուղղեսցի 'ի ներքոյ կամաց
հօրն:

Թէ որ զիւր յանցանսն թագուցանէ, և այլ եղ-
բայր զնա 'ի խորհրդեանն յանդիմանէ յառաջ քան
զիւր խոստովանելն, յորժամ ստուգութեամբ ցու-
ցանէ զնա յանդիմանին առաջի հօրն և եղբարցն,
զնայ և անկանի 'ի մէջ յերեսս վասն մեղացն. և 'ի
ցուցանելն զամենայն յանցանսն և նորա ոչ կարել
պատասխանել ընդդէմ ճշմարտութեանն, հրամայէ
հայրն յետ զծունրն ածելոյ առաջի իւր՝ անկանել
նորա, և այլ եղբօր ասէ յառնել և ծեծել զնա սաս-
տիկ: Յորժամ զայս առնեն վասն ուղիղ պատճառին
որ գտաւ 'ի վերայ նորա վկայիւք, նզովէ զնա հայրն
և ասէ, Ել արտաքս. և լինի հատած 'ի միաբանու-
թենէ եղբարցն. ըստ որում խրատեաց զմեզ Առա-
քեալ մատնել զայնպիսին սատանայի 'ի սատակումն
մարմնոյ՝ զի ոգին ապրեսցի: Այս խրատս է ծանր մե-
ղացն, որպէս զի մի այլ գտցի 'ի մէջ եղբարցն:

Յորժամ արտաքս հրաման տայ հայրն գնալ, զնէ
զկնգուղն 'ի գլուխն և ելանէ արտաքս 'ի խորհրդա-

ad pedes Abbatis se abjiciat, deosculans eos et stabit coram in medio fratrum. Tunc Abbas priori aut inferiori loco, quo sedeat, ostendit. Attamen, priusquam ducantur in Capitulum, adstante Abbate, promissionis verba a pertinacibus his sunt exquirenda, ne forte pœnitentia (ficta) sit (et) dolosa: et si veniens iterum coram Abbate refragari urgeret, quod est gravius piaculum, reducat in eundem carcerem, vehementius arguendus: si veræ pœnitentiæ dederit indicia, adhibeatur cum eo, quæ supra descripta est (agendi ratio cum charitate).

Si frater quispiam jussa Patris contemnat, et dicat: tu facis (mihi) injuriam, (injuste agis), constri-ctus vinculis in carcerem tradatur, ut dictum est, donec ad jussa Abbatis flectatur.

Si quis frater celaverit culpam, et priusquam confiteatur in Capitulo, prodatur ab alio, si vera coram Abbate et fratribus accusator testetur, pronus in faciem pro peccato suo ille se prosternat: cumque omnia sua peccata fiunt ipsimet manifesta, nihilque contra veritatem reponat, Abbas coram se genuflexum jubet prosterni, vehementissimeque ab alio verberibus lacerari. Id, causa legitima et adversum eum, occurrente, teste probata, Abbas ipsum plectit anathemate, aitque: "*egredere.*" Ille a Congregatione semotum se intelliget, clamante Apostolo: "*Tradite eumdem Diabolo et in excidium corporis, ut animus salvus fiat.*" Hoc peragendum profecto est, culpa gravi extante, ne amplius inter fratres (deinceps) inveniatur.

Cum Abbas jubet ipsum egredi foras, sumit caputium exitque de Capitulo. Nutu Abbatis duo fratres

տանէն: Եւ հրամանաւ հօրն ելանէն ընդ նմա երկուք յեղբարցն և տանին զնա 'ի բանտն ուր սահմանեալ է այսպիսի յանցաւորացս. և բնաւ չկարէ ոք խօսել ընդ նմա, բայց միայն այն որում հրամայէ հայրն. և տան նմա զհացն և զջուրն որպէս գրեալ է 'ի կարգ սրբոյն Բենեդիկտոսի, առանց օրհնելոյ խաչիւն: Եւ յամենայն աղօթից ժամ ելանէ 'ի տեղւոյն ուր է 'ի սուգ և յապաշխարութիւնն, և եկեալ առաջի դրաց եկեղեցւոյն տարրանայ յերկիր 'ի վերայ երեսաց իւրոց և մնայ անդ մինչև մտեն ամենայն եղբարք: Իսկ 'ի սկսանել սաղմոսացն՝ յառնէ և գնայ յիւր տեղն արտաքոյ մինչև կատարի աղօթքն, և դարձեալ գայ 'ի նոյն տեղն և անկանի մինչև ամենեքեան ելանէն. այլ նոքա յեկանէն և 'ի մտանէն ասեն ցնա, Աստուած Թողութիւն շնորհեսցէ յանցանաց քոց:

Եւ այնչափ առնէ զայս մինչև հայրն ողորմի և արձակէ զնա 'ի կապանացն, և հրամայէ բերել զնա 'ի խորհրդեանն: Եւ մտեալ անկանի յերկիր. և հայրն ասէ. Աստուած իւր առատ ողորմութեամբն որոյ առաջի ապաշխարեցեր, Թողցէ քեզ զյանցանսքս: Իսկ նա երկրպագէ և համբուրէ զոտս հօրն, ապա գայ և ըստ կարգի անկանի ամենայն երկու եղբօր առաջի մինչ կատարէ զերկու կարգն. և նոքա ասեն ընդ միտս զնոյն բանս: Ապա այսուհետև լինի ընդ այլ եղբարսն, որպէս սուրբն Բենեդիկտոս հրամայեալ է: Եւ յետ Թողութեանն ցուցանէ իւր հայրն կարգ 'ի սեղանն և յեկեղեցին, կամ զիւրն կամ խոնարհագոյն: Եւ ոչ ունի հրաման սկսուած առնել կամ գիրք կարդալ մինչև դարձեալ հայրն հրամայէ: Այլ յետ կատարելոյ զաղօթսն ժամուցն՝ գայ առաջի խորանին և երկրպագէ այնչափ մինչև հայրն ասէ բաւական է: Նա և եղբարքն տեսեալ զնորա ճշմարիտ զղջումն աղաչեն զհայրն վասն իւր, և ապա նա ողորմի և կարգէ զնա յիւր դասն յեկեղեցին: Յետ կալոյ յիւր կարգն ազատ է յամենայն ապաշխարութենէ:

cum eo exeunt ad carcerem his reis assignatum ducentes : cum ipso nemo amplius loquatur, nisi ille cui iusserit Abbas. Sit illi victus (quotidianus) panis et aqua, ex Regula S. Benedicti, nec cruce benedicatur. Qualibet Hora Canonica exit de loco luctus et pœnitentiæ veniensque ante fores Ecclesiæ, pronus facie jacet in terra, ibique manet, donec omnes fratres introeant.

Initio Psalmorum surgit, et suum locum petit forinsecus usque ad expletionem precum ; postea iterum procidit in terram loco priori, donec exeant omnes, qui simul ac ingrediuntur et exeunt dicunt ei : *« Deus tibi ignoscat peccata tua. »* Idipsum agat donec Abbas misereatur ei, a vinculis absolvat, et jubeat adduci in Capitulum. Ille procidit ingrediens, et Abbas dicit : *« Deus, coram quo pœnitentiam egisti, infinita misericordia sua, te a peccatis omnibus absolvat. »* Ille genua flectens se prosternit ad pedes ejus, deosculans eos ; idipsum perficit ante fratres binos hinc inde donèc duæ series impleantur : illi autem proferunt ex corde ipsissima verba. Post hoc in Congregationem ceterorum ingreditur, sicut præcepit S. Benedictus. Data venia, locum ipsi in Refectorio, et in Ecclesia, ut antea, vel inferiorem Abbas assignatum ostendit. Priusquam Pater mandaverit, denuo, (preces) inchoare nequit, aut libros legere : sed Horis Canonicis ad finem vergentibus, ad Altare accedit et adoratur usque dum dicat ei Abbas : *« Satis. »* Porro contritionem illius suspicientes confratres orant Patrem pro eo, et hic miserans in locum pristinum ipsum restituit in Ecclesia : (atque ideo) semel restitutus, a pœnis omnibus absolutus declaratur.

Զայս սահմանքս եղաք վասն մեծ մեղաց որով պատժեն զսովորեալն 'ի մեղս, և դուք պինդ և անփոփոխ կալարուք զօրէնքս: Եւ զայս պատուհաս ոչ կարէ ածել 'ի վերայ յանցաւորին բրիւրն կամայլ որ, բայց միայն հայրն: Իսկ թէ նա 'ի հեռաւոր աշխարհ հանդիպի, մնասցեն մինչև եկեսցէ. և բրիւրին է միայն կշտամբել զնա սաստիւ և սպառնալեօք:

Իսկ որ 'ի փոքր յանցանս գտանի, այսպէս դատապարտի, որոշեն 'ի սեղանոյն միայն, բայց յեկեղեցին մնայ յիւր կարգն, և ոչ սկսանի, ոչ աղօթս առնէ, ոչ գիրս ընթեռնու, այլ 'ի վերջի աղօթսն գայ առաջի խորանին և կանգնի 'ի վերայ երեսացն մինչև կատարի աղօթքն: Իսկ յորժամ կամի հայրն առնել իւր ողորմութիւն, գնայ մերձ իւր ուր անկեալն է և դուիէ ոտամբն. իսկ նա յառնէ և ածէ ծունր շուրջանակի և անկեալ համբուրէ զոտս հօրն և գնայ յիւր տեղն 'ի սեղանն: Զայս կարգս առնէ յանցաւորն յամենայն օր, բայց 'ի կիւրակէէն և 'ի մեծ տօնսն: Եւ զայս իշխանութիւնս կարէ բրիւրն ունել յիւր ձեռն, եթէ հայրն չլինի յաշխարհն, և ինքն արձակէ. իսկ նախ քան զարձակելն որպէս ասացաք՝ յետոյ ուտէ քան զեղբարսն և առանձինն:

Որ որ յեղբարցն կամաց սրտի հաւանեալ անհնազանդութեամբ, փախստական լինի յեկեղեցւոյն, եթէ դառնայ յետ ժամանակաց և գայ տրտմութեամբ և ապաշխարութեամբ, և նորա կամին առնել իւր ողորմութիւն, յետ բազում աղաչանաց և խոնարհութեան և ուխտի այլ չյանցանելոյ, յառաջ զայս արասցեն ընդ ինքն. 'ի հիւրատանն ուր օտարքն հանգչին անդ սահմանեցեն նմա կեալ և անդ կերակրել. և մնայ անդ որչափ կամ է եղբարցն, և ոչ մտէ 'ի կարգն յեկեղեցին կամ 'ի գլաւստրն մինչև են հրամայեալ: Բայց յետ մեծ խոնարհութեան և հաստատուն աղաչանաց, որով ամենեքեան ողորմին նմա. և յորժամ կամեցին առնուլ զնա 'ի ներս 'ի ժամ խոր-

Has Constitutiones pro gravibus culpis, proque habituatis in illis imposuimus: vosque hæc documenta sarta tecta teneatis atque inviolabilia. Solus Abbas non Prior nec quisvis alius, in reum hisce pœnis animadvertat; Abbate longius morante, expectandum est donec redeat: Prior increpationibus tantum et minis potest sontem corripere.

Incidens in culpam levem damnatur hoc modo: privant tantummodo a participatione mensæ; sed locum in Ecclesia retinet, tametsi orationes non inchoat nec recitat, neque legit lectiones; at sub finem ultimæ orationis accedit ad Altare, et facie in terram provolvitur, manens prostratus donec perficiatur Oratio.

Abbas, cum velit charitatem ei ostendere, pergit prope ad jacentem, terram pede percutit: ille consurgit et genua undique flectens pronus osculatur pedes Abbatis: ad mensam suum locum repetit. Disciplina hæc servatur quotidie a reo, Dominicis et solemnioribus diebus exceptis. Hoc juris competit etiam Priori, qui, absente Abbate a regione, sontem absolvit: hic vero, priusquam absolvatur, post alios fratres et quidem solus manducet.

Si quis frater levitate cordis abreptus se subducit Conventui, rediens postea contritus ac pœnitens, dummodo in gratiam recipiatur, prece diuturna interjecta, et exhibita animi demissione, promissione (tandem) facta amplius in pristina non relabendi, antequam recipiatur, hæc cum illo erit habenda ratio: Præcipiatur ei in Hospitio refici et morari, ubi sunt advenæ, atque ibi, ad nutum fratrum suorum subsistere, nec in Ecclesia vel in Claustro suum locum repetat, donec permittatur ei. (Itaque) post humilitatem magnam, post firma promissa et talia, ut omnes misereantur, volentes recipere, hora qua initur Consilium nudipes et lateribus tenus exutus, manicis ante ligatis,

Հրդեհանն, բերեն զինքն բոկ և մերկ մինչև 'ի մէջքն և թեզանն առջևն կապած և կնգուղն 'ի ձախ ձեռնն և վարոցն յաջն, և մտէ 'ի ջաբիդրն: Երբ մտէ 'ի ջաբիդրն, անկանի առաջի ամենեցուն, և ասէ Մեղայ, և յարուցեալ նստի 'ի մէջն: Իսկ հայրն հրաման տայ ծեծել զինքն վարոցովն զոր եբեր որչափ պատշաճ է: Երբ զայս առնեն, հրաման տայ հայրն նմա յառնել, և նա ագանի զիւր կուկուլն, և ելեալ արտաքս զգե-
նու զայլ զգեստն. և գայ դարձեալ կանգնի առաջի հօրն. և որչափ նա սաստէ և յանդիմանէ և նախատէ վասն յանցանացն, սա ծնրադրութեամբ անկանի առաջի, մինչև ասէ հայրն, Բաւական է: Եւ դնէ հայրն 'ի վերայ իւր զծանր մեղացն կարգն, որ անկանի 'ի դուռնն՝ մինչև առնեն իւր ողորմութիւն, և կարգէ ապա զնա ըստ իւր արժանին՝ յեկեղեցին:

Որ որ յեղբարցն գնայ ձգէ զկուկուլն և աշխարհական զգեստ զգեստու, եթէ դառնայ և գայ, յետ պահելոյն արտաքոյ՝ 'ի կամեն ընդունել, յորժամ ժողովին 'ի ջաբիդրն, բերեն զնա, և մերկանայ զաշխարհական զգեստն և կապէ ընդ մէջքն, և առնու 'ի ձեռն զվարոցն և մտէ 'ի ջաբիդրն. չբերէ զկուկուլն, վասն այնր՝ զի ինքն ձգեաց զնոյն, այլ նա որ 'ի վերայ զգեստուցն է բերէ և դնէ առնութեւր նմին: Իսկ յորժամ ծեծեն և առնեն զվերոյ գրեալն, ինքն գնայ առնու զկուկուլն և ագանի, և ելեալ արտաքս զգեստու զայլ զգեստն, և առնէ զոր վերոյ գրեալ եմբ:

Ոչ է պարտ եղբօրն, որոյ կարգ դնէ բրիւրն պահս կամ այլ ինչ՝ զի և ինքն արձակեսցէ զնա. այլ մնան մինչև հայրն գայ, և զնա աղաչեսցեն զայս առնել: Եւ յորժամ արձակէ զնա հայրն, յերկրորդ օրն ցուցանեն նմա զսորա սխալանքն, զի գտցէ ողորմութիւն:

Մանուկն որ ծառայէ զհայրն, եթէ ինչ սխալէ, ոչ կարէ զնա այլ որ դատել, բայց միայն հայրն:

Եղբայրն որ լինի հրամանաւ բրիւրին 'ի պահս կամ 'ի ներքոյ կարգի, յորժամ կամեսցի հայրն կարող է արձակել զնա:

capputium in læva tenens, virgam in manu dextera ad Capitulum perducant: sic porro ingrediatur. Ingressus intro in conspectu omnium provolvatur, dicatque: "*Peccavi* "; erectusque in medio sedeat. Abbas jubet virga, quam pertulit, verberari satis; quo impleto, Abbas imperat ut assurgat: sumit ille capputium, et foras exiens induit cæteras vestes: rursus ingreditur et sistit coram Abbate. Hoc propter culpam exprobrante, corripiente, arguente eum, genuflectat ille ante Abbatem, qui, suo tempore, dicet: "*Satis* ". Hinc statutam profert in eum sententiam pro reatis magnis, idest prosterni ad januam tamdiu ad pietatis viscera (fratres) impellantur: deinde locum, quem decet, eidem assignat in Ecclesia.

Quisquis fratrum, projecto capputio, sæcularibus se vestibus induerit, sed ad meliora reversus postea redeat, foris aliquantisper detentus, si placuerit, ducatur in Capitulum: ibi exuens se vestibus sæculi, lumbos præcingat, et manu arripiens virga in Capitulum intret; ast capputium ne ferat, quia projecit: Vestiarium autem capiet et eum prope locabit. Post flagellationem, ceteraque jam superius indicta, ipse idem procedit, tollit capputium et induit: egressus, alia sumit indumenta, pergens juxta superius mandata.

Fratrem punitione (ob culpam) a Priore plexum, absolvi, nisi ab Abbate, non convenit, qui præstolandus est et deprecandus (pro reo). Die postera, qui est dies relaxationis, defectus illius patefaciunt (fratres), ut veniam mereatur adipisci.

Nemo juvenem, qui Abbati servit, fallentem judicet: Abbas tantummodo judicium ferat (de re).

Fratrem jejunio vel alia pœnitentia affectum a Priore, quandolibet Abbas absolvit.

Եթէ գայ աշխարհի մարդ յեկեղեցին և կամի յեղբայրութիւնն մտել և լինել կրօնաւոր, պարտ է հօրն ի հարցանել զնա և գիտել զկամն նորա և զխորհուրդ. կամ այլ ումեք ՚ի ծերագունիցն հրամայէ զայս առնել, թէ զինչ խնդրէ կամ մըր աղաքաւ խնդրէ, և գիտէ զխնդրեցելոյն ծանրութիւն: Եւ յոր ժամ այն այր ցուցանէ զկամն իւր և զյօժարութիւնն, պատասխանեն զընդունելութիւնն իւր: Եւ հրամայէ հայրն միում յերիցագունիցն վերակացու լինել և ցուցանել զվարս և զճանապարհս երկիւղին Աստուծոյ և սրբոյ կրօնիցս: Եւ ցուցանէ զայս հայրն ՚ի խորհրդեանն առաջի ամենայն եղբարցն և ասէ, թէ Ոչ կամիմ այսպիսի ծանրութիւն հոգալ առանց ձեր կամաց և հրամանի և խրատու: Եւ եթէ ամենեքեան հաճին յայս խնդիրս և տեսանեն թէ բարիօք է և հաստատուն, ընդունին զնա ՚ի վանսն կամօք եղբարցն. զերիս աւուրս զգուռն բախէ որպէս ասաց Քրիստոս, և մնայ յարտաքին հիւրատունն և ապա ընդունին զնա ՚ի ներքս:

Եւ յառաջին օրէն ասեն եղբարքն վասն իւր սաղմոս յեկեղեցին զայսօսիկ. Լուիցէ քեզ Տէր յաւուր: Տէր հովուեսցէ: Խոնարհեցո, Տէր, զունկն քո: Զայս ասեն նմա յետ սաղմոսացն զոր ասեն յաղագս ճանապարհորդացն, զերիս աւուրս: Ապա յետ ցուցանելոյ հօրն ՚ի խորհրդեան և եղբարցն ընդունելոյ, երթան երկու կամ երեք յեղբարցն հրամանաւ հօրն յարտաքին հիւրատունն, և լսեն զխօսս իւր դարձեալ, թէ կարէ զիւր կամսն ուրանալ, մինչև ցմահ մնալ ՚ի վանսն ՚ի ներքոյ ամենայն նեղութեան: Թէ մնայ հաստատուն ՚ի խնդրին, բերեն զնա եղբարքն ընդ ինքեանս ՚ի խորհրդեանն: Ի մտելն անկանի առաջի Աստուծոյ որպէս և սահմանն է: Հայրն ասէ. Որդեակ, զինչ խնդրես, և իւր ուսուցանեն նախ ասել զպատասխանիս այսպէս. Զձե և զկարգ սուրբ հարցն, Հայրն ասէ. Ամենեցուն Տէրն տացէ քեզ զհայցուածս սրտի քո և զսրբոց մասնակցութիւնն:

Եւ յառնէ յոտն հրամանաւ նորա: Եւ խօսի

Laicus e sæculo religiosæ vitæ appetens contubernium, si venerit ad Cœnobium, Abbas exquirat ab eo qua voluntate pollet et intentione; et de his certior fiat: vel (si mavult) hoc uni ex senioribus deferat inquirendum, de re (scilicet) quam postulat, de causa petitionis ejusmodi, et si norit, cui subest postulatum, difficultatem. Laicus hujusmodi, modo voluntatem suam et desideria cordis ostendat, receptionis gratia, promissione, donetur.

Verum Seniori Abbas mandet de invigilando postulatore, de tradenda per Dei timorem conversatione vivendi, et disciplina Claustri sanctissima. Hoc negotium, indicto Capitulo, Abbas in medium afferat totius Conventus dicens: "*Nolo, voto, consilio, atque consensu vestro posthabitis, rem et onus in me suscipere*". Fratribus de recipiendo postulatore, utpote digno et (in sua voluntate) firmo cunctis ad unum assensis, voto in Societatem accipitur. Sed triduo januam pulsare, monente J. C. D. N. tenetur, et foris in Hospitio morari, intus postea recepturus. A prima die (ingressus ejus) sequentes pro eo fratres dicunt psalmos: "*Exaudiat te Dominus (xix); Dominus regit me (xxii); Inclina, Domine, aurem tuam (lxxxv)*". hosce dicunt psalmos tribus diebus post assignatos super Viatores. Propositione Abbatis edita, receptione probata, Abbatis jussu, duo fratres vel tres pergunt ad Hospitium, quod foris extat, et (paullo ante receptum) rursus interrogant num (firmiter) abrenuntiet suæ voluntati, in Monasterio ad mortem usque mansurus, angustias paratus omnigenas perpeti. Si virili animo est, una omnes adducunt in Capitulum. Ingrediens coram Deo se prosternit, sicut moris est. Petit Abbas: "*Quid vis, fili?*" Antea, quid respondeat, docetur: respondere autem debet hoc modo: "*Habitum et Regulam Sanctorum Patrum*". Ait Abbas: "*Dominus omnium tribuat tibi juxta desideria cordis tui et communicationem (meritis) Sanctorum*"; et præcipiente Eo (cito)

Հայրն առաջի ամենայն եղբարցն, և ցուցանէ իւր ծանր իրս և դժուարին, և զընթացս կրօնիցս սաստկացուցանէ առաջի նորա, ասելով. Ուրանամ զքո կամ սրդ ամենայնիւ, զի յորժամ կամեսցիս ուտել, ոչ ուտես, յորժամ կամիս հանգչել՝ ոչ հանգչիս. համբերես ծեծելոյ, գանի, կռիւանաց. առնես ամենայն եղբարցս սլատիւ, մեծարեալ զսոսա որպէս զՔրիստոս. և դու լինիս սոցա յետին. ուրանամ զքեզ, և որ ինչ քո է բերես յեկեղեցիս: Պատասխանէ. Զայս ծանրութիւնս և այլ սաստիկ՝ կամօքն Ստուծոյ՝ իմով յօժարութեամբս բառնամ և համբերեմ: Հայրն ասէ. Ստուած տայ քեզ ըստ յօժարութեան սրտի քո համբերութիւն: Իսկ նա երկրպագէ առաջի ամենեցուն յետ զայս ասելոյն, և գնայ համբուրէ զոտս հօրն, և եկեալ կանգնի առաջի նորա՝ ի մէջ եղբարցն: Յետայնորիկ թէ եկեղեցական է՝ հրամայէ նմա հայրն որ ՚ի վերայ զգեստուցն է և այլ եղծօր, առնուլ զնա և տանել ՚ի տուն զգեստուցն, և մաքրել զգլուխն և զմորուն ըստ օրինի կրօնաւորաց. և բերեն ՚ի նոյն խորհրդատունն առաջի ամենայն եղբարցն, հանեն զաշխարհական զգեստն և զգեցուցանեն զկրօնաւորականն, մի չուխայք, մի կուկուլ, և ՚ի զգենուլն ասէ զեօթն սաղմոսն հանդարտութեամբ. Ապա թէ ոչ գիտէ զիր և ոչ ունի յեկեղեցի աստիճան, մաքրեն զգլուխն, օրհնութեամբ հօրն. և հայրն թէ զգեցած է քահանայական զգեստ և թէ ոչ կարող է զայս առնել: Եւ յորժամ պատրաստեն զնա, խառնի ընդ եղբարսն, և տան ՚ի նա ուսուցիչ իմաստուն որ կարող լիցի ուսուցանել նմա զճանապարհ կրօնաւորիցս. թէ սարկաւազ է՝ յեկեղեցին յետոյ ամենեցուն կարգեն. ապա թէ աշխարհական է՝ յիւր համանմանիցն յետոյ: Եւ ոչ կարէ դք խօսել ընդ նա առանց հրամանի հօրն: Ի յոփրեն՝ ոչ գնայ ընդ այլն, և ՚ի պատարագն ոչ առնու զհամբոյրն ընդ այլն. այլ թէ ինչ սխալէ կամ անպատշաճ գործէ, իւր հոգեւոր հայրն զնա քննէ, և թէ ծեծելոյ արժանի է գործն, իւր հայրն և եղբայր մի այլ առանձինն զնա ծեծեն: Ապա թէ

consurgit. Abbas, in conspectu omnium fratrum affatur (noviter admisso) difficultates varias et angores indigens, nec non Ordinis instituta exaggerans, ait illi : *« Vis ne voluntati tuæ renuntiare ex toto corde, ita ut volens non manducabis, viribus fractus, non requiesces? Potes ne flagella, verberationes, pugna suffere? Vis ne cunctis fratribus habere honorem, ut ipso (D. N.) Jesu Christo, et ultimus inter eos aestimari? Vis renuntiare tibi, et omnia tua Conventui afferre? »* Cui ille respondet : *« Has omnes et majores curas, Deo inspirante, libere accepto et sustineo »*. Abbas inquit : *« Deus tribuat tibi patientiam pro tua voluntate »*. Quo dicto, prosternit se omnibus, et pedes deosculatur Abbatis, ante ipsum in medio fratrum consistens.

Deinde, si Ecclesiasticus, jussu Abbatis per Custodem vestimentorum, et per alium ex fratribus ducitur ad Vestiarium, et ibi, Religiosorum more, caput cum barba detergitur illi; ducunt iterum in Capitulum ad conspectum omnium fratrum, exeuntes eum vestibus sæculi, et tunicam Monachi cum capputio induentes; psalmorum interim septem lenta recitatione sonante. Si literis et Ordinibus Ecclesiæ fuerit expertus, benedictione Abbatis, caput ipsi detergunt. Attamen, vestibus sacerdotalibus etsi non indutus, ab Abbate pari modo tractatur. Postquam induerint vestes, eum in societatem recipiunt, statuantes virum prudentem, qui vitam nostram edoceat. Si fuerit Diaconus, locum in Ecclesia tribuunt novissimum, quem itidem statuunt laico ex sæculo. Nemo cum eo loquatur sine Abbatis venia. Nequit ipse ad Offertorium cum ceteris simul accedere, nec osculum in commune ad Missam recipere. Si errat in quolibet, ineptiasque agit, Magister Spiritualis ipsum inquit, et si actio exhibita verberationes in se convertat, et Pater et alius ex fratribus seorsim cum fustibus cædent: quod si, Conventu adstante, deliquerit, in communi Capitulo propter suam

առաջի ամենայն եղբարցն սխալէ, 'ի հասարակաց խորհրդեան զնա վասն մեղացն հարկանեն: Թէպէտ և ոչ է օրհնած և ձեռնադրած 'ի կարգս. քանզի զայս առնեմք ըստ առաքելոյն խրատու որ ասէ, « Զամենայն ինչ փորձեցէք: » Քանզի թէ ան հաստատ է, բարի է նմա յոչ հանդուրժել փորձանացն արտաքս գնալ, քան թէ առնուլ զձեռնադրու թիւնս սուրբ, և լինի նմա կորուստ. ապա թէ համբերէ և մնայ հնազանդ, յետ տարւոյ միոյ, որպէս սուրբն Բենեդիկտոս սահմանեալ է, վարդապետն իւր խրատ տայ, թէ Աղաչեա զբրիւրն և զհայրն՝ տալ քեզ օրհնութիւն սուրբ: Եւ յետ աղաչելոյ և սահմանելոյ զօրն, գայ ինքն ապա 'ի ժամադրեալ օրն 'ի խորհրդեանն, անկանի առաջի հօրն և եղբարցն և խնդրէ զձեռնադրութեանն օրհնութեամբ կատարուին իւր: Յորժամ առնու յանձն հայրն և եղբարքն արժանի դատեն, ելանէ արտաքս և վարդապետն ընդ նմա. և թէ ունի զկուկուլն, և հանէ և գայ առաջի հօրն դարձեալ միայն չուխայօքն, անկանի և խնդրէ: Հայրն ասէ. Արի, եղբայր. և խօսի ընդ ինքն դարձեալ սաստիկ և ծանր գոլ զկարգ հնազանդութեան և խաչակցութեանս Քրիստոսի. ցուցանէ և եղբարցն: Իսկ նա թէ և այժմ յանձն առնու հանդերձ յօժարութեամբ համբերել, և եղբարքն վկայեն և գովեն զառաջին գնացսն, անուամբն Աստուծոյ ձեռնադրեսցի. յորժամ յանձն առնուն ձեռնադրել, երկըրպագէ և համբուրէ զոտս հօրն և կանգնի առաջի նորա 'ի մէջ եղբարցն: Եւ հարցանէ հայրն. Վիտե՞ս գրել: Իսկ թէ ասեն ոչ, ասէ հայրն ցինքն. Աղաչեա զոր կամիս յեղբարցդ գրել քեզ թուղթ, զի տաս զանձն քո նուէր Աստուծոյ և այս եկեղեցւոյս: Եւ նա լուեալ գնայ առաջի նորա որ գիտէ գրել, անկանի յոտս նորա խոնարհութեամբ, և ասէ. Տէր, աղաչեմ զքեզ, այս անուն, զի գրեսցես ինձ թուղթ ուխտի և դաշանց: Իսկ նա յանձն առնու հրամանաւ հօրն և գրէ. ապա թէ գիր գիտէ, ինքն գրէ, և թէ ոչ՝ յորժամ գրի, առանց պատճառի զիւր նշանն արասցէ 'ի

culpam vapulet. Ut ut benedictione vacuus, nec sacris initiatus in Ordine, hæc a nobis accipiat, suadente Apostolo: "*Omnia probate*". Etenim, si fuerit instabilis, nec fortis ad toleranda incommoda, melius est ut abeat, quam fieri cum sua jactura professus. Si autem patiens atque obediens probatur, post annum, auctore S. Benedicto, benedictionem sacram Magister ei suadeat a Priore exposcere vel ab Abbate. Exauditis precibus, post definitum tempus, si fiat voti compos et statuta jam dies, hora, qua fit Capitulum ingrediens ante Abbatem et fratres se prosternit deprecans suum complementum per manuum impositionem (idest per Monasticam Professionem). Annuente Abbate, et dignus a fratribus habitus, foras exit cum Magistro suo, ablato sibi capputio, et indutus tunica redit ad Abbatem, et prosternatus orat. Abbas ait illi: "*Exurge, frater,*" et denuo in memoriam revocat postulantis quam grave sit ac difficile onus obedientiæ et crucem ferre cum Christo: mox fratribus proponit. Si hac ultime vice firmiter arripit suscipienda, et fratres de vita illius anteacta cum laude testentur, manuum impositionem in Dei Nomine accipiat (scilicet Monasticam Professionem emittat), cunctisque faventibus (fratribus), se prosternat, osculetur pedes Abbatis et coram in medio fratrum consistat. Abbas sciscitatur eum: "*Numquid scis scribere?*" Si respondet: * "*Nequaquam,*" Abbas subjungit: "*Ex his fratribus quem vis deprecare ut pro te Chartam, qua te Deo et huic Conventui devoves, ipse conscribat*". Quo audito, adit scribam, ad cujus pedes se humiliter subjicit, et ait illi: "*O Domine N. N. rogo te ut votorum et pacti mei (mox futuri) exemplare scripto conficias*". Annuit, jussu Abbatis, (amanuensis) et scribit. Si (postulans) norit scribere, ipse omnino scribat: si nesciat, char-

* In textu quo utimur responsiones postulantis aliquando numero singulari, pluries vero plurali numero habentur, perinde ac si multi essent postulantes.

Թուղթն. ջանթըն բերէ այժմ գրիչ և կալմար և մա-
 գաղաթ և գրէ զայս ինչ 'ի Թուղթն. Ես, այս անուն
 եղբայր, նուիրեցի զիմ կեալս և զիմ ամենայն սրտի
 յօժարութիւն և զհնազանդութիւն 'ի ներքոյ կարգի
 և սահմանի Բենեդիկտոսի յայս եկեղեցիս, որ շինեալ
 է յանուն այս Սրբոյ, առաջի այս անուն տեառն և
 հօր: Յորժամ գրի այս Թուղթս 'ի ջաբիթըն, յարու-
 ցեալ գնան յեկեղեցին. և նոքա որ հանդերձին առ-
 նուլ զօրհնութիւնն՝ կանգնին արտաքոյ կարգին մին-
 չև կատարեն զաղօթսն, յետ որոյ զԱռաքեալ սրբոյ
 պատարադի ընթեռնուն. և նախ քան զԱռաքեալն
 յետ աղօթիցն գնան սոքա և կան առաջի խորանին:
 Հայրն զգեցեալ գոլով 'ի խորանն որ կամի պատարա-
 գել և ձեռնադրել, սկսանի զյիսներորդ սաղմոսն, 'ի
 կատարումն՝ Փառս. և ընթեռնուն զիւրեանց Թղթերն
 ունելով 'ի ձեռս. կամ Թէ ոչ գիտեն գիր՝ աղաչեն
 զայլ որ ընթեռնուլ: Յետ կարդալոյն իւրաքանչիւր որ
 առնու զիւրն և գնայ մեկնէ 'ի վերայ սրբոյ սեղանոյն,
 և տուեալ զգրիչն յորս գիտեն գիր և յորս ոչ՝ 'ի
 կատարումն գրոյն գրոշմեն խաչ: Յետ այսորիկ կան 'ի
 նոյն տեղն առաջի սրբոյ սեղանոյն, և անկեալ 'ի վե-
 րայ երեսաց ասեն զաղօթսն 'ի սաղմոսէն, Ընկալ ըզ-
 ծառայս քո 'ի բարի. և կեցո զիս և մի՛ յամօթ առնեմ
 զիս 'ի յուսոյ իմմէ: Զայս ասացեալ . . . ոյն որք ա-
 ռեալ զնոյս երկրորդեն . . . յառնէ և ասէ յաջ կողմ
 և 'ի ձախ երիցս . . . երիցս կրկնեն. և յասելն Փառս՝
 լինին 'ի ծունկս: Իսկ հայրն գայ և ասէ 'ի վերայ նո-
 ցա զաղօթսն օրհնութեան. և 'ի կատարումն աղօ-
 թիցն յառնեն և կանգնին առաջի նորա. օրհնէ ըզ-
 կուկուլն և ձգէ օրհնեալ ջուր 'ի վերայ: Եւ որ առ-
 նու զնորհոսն՝ լինի 'ի ծունկս առաջի հօրն, և հա-
 նեալ զջաբն 'ի նմանէ, և ասէ հայրն. Հանցէ Աս-
 տուած 'ի քէն զհին մարդն գործովք իւրովք. և դնէ
 զկուկուլն 'ի գլուխ նորին հայրն, և ասէ. Զգեցուցէ
 քեզ Աստուած զնոր մարդն որ ըստ Աստուծոյն հաս-
 տատեալն է սրբութեամբ ճշմարտութեանն: Եւ ասեն
 'ի բուն սաղմոս, Գովեա Երուսաղէմ զՏէր: Յետ զգե-

tam scripto exaratam signo crucis penitus muniat. Tunc Cantor affert calamum, calamariam thecam et pergamenam et conceptis verbis ita conscribitur: "*Ego N. N. frater obtuli vitam meam, totamque cordis mei voluntatem et obedientiam Ordini ac Constitutionibus S. Benedicti in hac Ecclesia (Deo dicata) in honorem Sanctorum N. N. coram Domno Abbate N. N. n.*"

Chirographo in Capitulo acto, surgunt adeuntes Ecclesiam. Recepturus benedictionem usque ad finitas preces e contubernio fratrum maneat extrinsecus; quibus absolutis, legitur (ex Apostolo) Sanctæ Missæ Epistola. Quinimmo ante Epistolam sub finem precum pergit ante Altare. Abbas sacris indutus vestibus ad Aram pro Missa celebranda, et pro manuum impositione, incipit psalmum quinquagesimum expleturus cum "*Gloria Patri*". Tum is chartam, quam gerit, perlegit, aut nesciens, ut alius prælegat exposcit. Chirographo lecto, defert idem et ponit super Altare, ubi scientibus aut nescientibus scribere calamus exhibetur pro signo crucis in fine efformando. Post hoc redit ante Altare et provolutus in terram dicit ex psalmo (CXVIII) orationem: "*Suscipe servum tuum in bonum, et vivam; et non confundas me ab expectatione mea* (versiculi 122-116)". Hanc cum cantaverint (fratres), repetit versum, surgit a terra (et inclinans se) ad lævam et dexteram ter dicit..... terque concinunt (fratres), qui ad "*Gloria Patri*" genuflectunt.

Tunc procedit Abbas preces super eo benedictionis effundens. His completis, (postulandus) resurgit et in conspectu ejus consistit. Abbas benedicit capputium cum aspersione aquæ lustralis: ille gratia dignatus genua flectit ante Abbatem, qui exuens illum pallio ait: "*Exuat tibi Dominus veterem hominem cum actibus suis*", imponensque ejus capiti capputium, inquit: "*Induat te Dominus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in sanctitate veritatis*". Recitant per totum Psalmum: "*Lauda Jerusalem Dominum*". Ve-

ցուցանելոյն համբուրէ զնա հայրն, և գայ անկանի առաջի սրբոյ սեղանոյն. հայրն դարձեալ ասէ զաղօթան 'ի վերայ նոցա. և կատարեալ զօրհնութիւնն՝ համբուրեն զնորնծայն ամենայն եղբարքն:

Իսկ հայրն կատարեալ զխորհուրդ սրբոյ պատարագին հաղորդեցուցանէ զնոսա, և կանգնին յետոյ ամենին: Եւ գայ ոք յեղբարցն որում հրամայէ հայրն՝ և կարէ զկուկուլն առաջի՝ սակաւ մի, որպէս զի մի բնաւ խօսեսցի զաւուրս երիս: Յայս աւուրքս ոչ գնայ 'ի խորհուրդն և ոչ երգէ, և ոչ գնայ 'ի գլաւստրն, այլ կեցցէ յեկեղեցին, և 'ի սեղանն . . . ամենեցուն. և յերիս աւուրս հաղորդի 'ի պատուական մարմնոյն և յարենէն: Եւ յայս երիս աւուրս զկուկուլն ոչ առնու 'ի վայր և ոչ զգօտին արձակէ, բայց միայն զսօլերն, և ոչ 'ի բրուցիսիոնն գնայ. իսկ 'ի յետին օրն գնայ 'ի համբուրին ժամն առաջի հօրն, և համբուրեալ զնա հայրն ասէ. Մնաս 'ի հնազանդութեան. պատասխանէ. Կամօքն Աստուծոյ: Եւ հայրն հանէ զկուկուլն 'ի գլխոյն. և յայնմ հետէ այլ ոչ գնէ զկուկուլն 'ի ժամն աղօթիցն, բայց թէ 'ի կալն արտաքոյ եկեղեցւոյն: Եւ յայսմ աւուր մատչի պատարագ վասն սորա փրկութեան:

Տղայն զոր կամին ծնողքն ածել 'ի կարգ կրօնաւորութեանս, յառաջագոյն օրհնեն և սափրեն զգագաթնն. և յորժամ պատարագն կատարի յեկեղեցին, բերեն զնա ծնողքն առաջի սրբոյ սեղանոյն. և եկեղեցւոյնն պատրաստէ հաց և գինի. և ծնողքն կապեն կտաւ 'ի պարանոց մանկանն, յետ աւետարանին յորժամ ոֆորանթն լինի. առնուն ծնողքն և տան 'ի ձեռս նորա զհացն և զգինին. և եկեալ համբուրեալ զաջ պատարագչի քահանային, տան զնա Աստուծոյ և սուրբ եկեղեցւոյն: Եւ մինչդեռ առաջի սրբոյ սեղանոյն են ընտանիքն որ ածեն զմանուկն, տան գրեւ 'ի գիմաց մանկանն և ինքեանց զայն զոր ետս . . . քն հասակաւ, թէ մանուկն գիտէ . . . վասն իւր. Ես այս անուն եղբայր կամ քոյր՝ ետու զմանուկս իմ յայս եկեղեցիս, և առնէ զ. . . 'ի կատա-

stibus Religionis indutum Abbas osculatur; ille ante Altare sacrum prosternit, et iterum super eo Abbas innovat deprecationem. Postea Novitium amplexantur omnes. Abbas, re divina peracta, communionem tribuit Novitio, qui retro omnes (dein) consistit. Tunc, Abbatibus jussu, accedit unus ex fratribus, et consuit illi pauxillum ante capputium, ne triduo loquatur omnino, cum nec Capitulum petere, nec canere, nec Claustro ingredi eidem tunc temporis licitum sit; sed maneat in Ecclesia, et novissimus omnium in Refectorio recumbat. Hoc triduo accipit Corpus et Sanguinem (Domini), non demittit capputium, nec cingulum solvit, excepto quod calceamenta (deponit); (denique) ne Processionem quidem ingreditur. Die tertia, hora osculi, accedit ad Abbatem, qui deosculans eum ait: "*Paratus ne es ad obedientiam?*" cui ille: "*Deo me adjuvante*". Tunc ab ejus capite tollit Abbas capputium, quod (Novitius), orationis tempore, amplius non resumat, sed tantummodo extra Ecclesiam. In hac die (ultima) Missa pro Novitii salute celebratur.

Parentes filios suos pueros Ordini Religioso praesentantes, detonso eorum capite, benedicant eos, et perducant, tempore Sacrificii, coram Altare in Ecclesia. Aedituus sacrorum panem et vinum instruit: parentes post Evangelium dum fiunt oblationes, alligant cristam ad collum pueri, panem sumunt et vinum in manus suas, ac pergentes ad osculandas Celebrantis manus Deo atque Ecclesiae offerunt. Dumque ante Altare manent Parentes, qui puerum adduxerunt, loco eorum et pueri, (fratres) memoriae tradunt scripto dedisse.... aetate.... Sciens puer (scribere) adigitur ad scribendum; (alioqui scribunt) pro eo (parentes): "*Ego N. N. frater, vel soror, meum puerum huic Ecclesiae obtuli*". Et super Altari (signo crucis) inferius munit (pro subscriptione) chirographum. Si puer sat aetate provector, duodecimum v. gr. annum attingens et amplius, auferunt ab eo duplum vestimentum, et dicit Abbas: "*Au-*

րած գրոյն 'ի վերայ սրբոյ սեղանոյն: Եթէ զարգացած է մանուկն և է երկոտասանամեայ կամ աւելի, հանեն զվերին զգեստն 'ի նմանէ. և ասէ հայրն. Հանցէ 'ի քէն Աստուած զհին մարդն. և զգեցուցեալ զկուկուն ասէ, Զգեցուցէ զնոր մարդն որ ըստ Աստուծոյն հաստատեալ է. և 'ի պատարազն լինի օրհնեալ կուկուն և ասուին: Ապա տանին սափրեն զգաղաթն, և հանեն զաշխարհական զգեստն և զգեցուցանեն զկրօնաւորականն. և դասի ընդ եղբարսն յիւր կարգն: Իսկ յորժամ կատարի հասակաւ, ձեռնադրութիւն լինի, որպէս ասացաք 'ի վերոյ: Բայց 'ի սմանէ յօրհնելն ոչ հանեն զկուկուն և դարձեալ զգեցուցանեն, այլ նովաւ հանդերձ օրհնի: Եւ թէ պարտ է յետ ձեռնադրութեանն կալ ընդ ձեռամբ վարդապետի, 'ի կամս հօրն է:

Բայց պարտ է գիտել, թէ որ կամի գալ 'ի կարգս յաշխարհէ, ոչ խառնի վաղվաղակի ընդ եղբարսն, այլ 'ի փորձութեան տունն կենայ, ուր այլ նորոգ եկեալ են, և ուննայ զաշխարհական զգեստն, իսկ 'ի վերայ ջաք. և տայ զնա յեղբայր՝ հայրն, որ ուսուցանէ զամենայն կարգ վանիցս... մի և երկիցս անգամ 'ի տարւոջն... Սուրբ Բենեդիկտոս հրամայէ: Յետ այնորիկ... զգենու զկրօնաւորական զգեստն և... եղբարսն 'ի մուտ և յել. և ապա 'ի դէպ ժամանակի օրհնութեամբն կատարի:

Եղբօր եթէ պատահի հիւանդութիւն, 'ի ժողովելն 'ի խորհուրդն՝ յարուցեալ ածէ ծունր, և ցուցանէ զախտն ուստի վտանգի՝ ամենեցուն: Հայրն պատասխանէ նմա. Աստուած արարիչն՝ որ զօրութեանց տէրն է, տացէ քեզ զառող(ջութիւն).....

(Պատեւեր Երեմիային)

ferat a te Deus veterem hominem »; et eum induens capputium, subjungit: « *Et superinduat novum hominem, qui secundum Deum factus est* ».

Capputium et lanea vestimenta, durante Missa, benedicta sint. Exinde pro rasura capitis abducunt habitum exuentes sæculi et induentes Religiosum: sic fraternitati adjungitur et locum tenet in Claustro. Cum vero ad annos venerit probationis, modo quo supra, Religioni accensetur; attamen hac (secunda) benedictione nec aufertur nec imponitur ei capputium, quo retento, benedictione donatur..... Videat Abbas nihilominus, si egeat adhuc Magistro.

Sciendum est insuper mundo valedicere et Religioni aggregari cupientem, fratribus cito non commisceri oportere, sed Domum probationis, seu Novitiorum incolat gestiens habitum sæculi et pallium. Abbas ipsum tradit uni ex fratribus, qui eum cuncta edoceat Statuta Monasterii..... (Ast) semel et ter in anno..... S. Benedicto dictante. Exinde..... habitum induit Religionis, et..... cum fratribus exiens et ingrediens, denique tempore opportuno (receptionis) benedictione completur.

Frater, superveniente morbo, congregatis omnibus in Capitulo, erectus flectit genua et palam cunctis facit ægritudinem, quam patitur. Abbas dicit ei: « *Deus Creator, qui potentia est Dominus, tribuat tibi salutem*

(*Cætera desiderantur*)

ՎԱՐՔ ԵՒ ՅԻՇԱՏԱԿ

ՍՈՒՐԲ ՀՕՐՆ ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍԻ

Մ Ա Ր Տ Ի Ա :

Պարկեշտ և հրեշտակակրօն բարեհամբաւ հայրն մեր սուրբն Բենեդիքտոս, էր 'ի մեծ քաղաքէն Հռովմայ, զաւակ բարեպաշտ և երկիւղած ծնողաց. որ անաւ 'ի տղայութենէ ժուժկալ վարուք, պահօք և աղօթիւք. և էր ուսեալ և վարժեալ աստուածային իմաստութեամբ: Եւ թողեալ զտուն և զծնօղս ստացուածօք² և ամենայն ազգատոհմօքն, և շրջէր 'ի վանորայսն, 'ի ձեւ ազքատ միակեցի³. Խոհեմ՝ որպէս թէ ոչ խոհեմ, և գիտող՝ որպէս թէ զոչ գիտող, և իմաստուն՝ որպէս զանիմաստ: Եւ ապա առանձնացեալ յանապատի⁴: Եւ կին մի բերեալ նմա խարշեալ ցորեան՝ փայտեայ ամանով, և յաղգմանէ դիւին՝ անկաւ կինն և բեկաւ անօթն, հերձաւ յերկուս: Եւ կինն լայր և ափսոսայր, զի օտարի էր ամանն: Իսկ

¹ Յռովք 'ի Յայսմաւուրաց 'ի 21 մարտի ամսեան դնեն զհանգիստ Սրբոյս, այլ ոմանք 'ի 22. այսպէս և առ Լատինս տարակոյս է վասն երկուցուն աւուրցս:

² Այլ զտունն՝ հայրենական ստացուածովքն:

³ Միակեցի ձեով շրջէր:

⁴ Բնակէր յանապատի, և բերեալ նմա մի ոմն. այսպէս և զինի ոչ յիշի կինն: